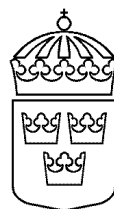

Riksdagens protokoll

2000/01:23

Onsdagen den 8 november

Protokoll
2000/01:23

Kl. 9.00 – 13.59
17.00 – 17.16

1 § Aktuell debatt: Östersjöns tillstånd och framtid

Aktuell debatt:

Anf. 1 GUDRUN LINDVALL (mp):

*Östersjöns tillstånd
och framtid*

Fru talman! Vi ska tala om Östersjön i dag. Östersjön är ett bräckt och bräckligt innanhav, skulle vi kunna säga – ett innanhav där egentligen inga arter finns som klarar det bräckta vattnet, men där sådana som klarar lite lägre salthalter och sådana som klarar lite högre salthalter kan finnas. Om vi jämför kan vi se att antalet arter i Stockholms skärgård är ungefär 100, medan det är 2 000 på västkusten.

Ett av skälen till att vi har begärt denna debatt är det oljeutsläpp som skedde för en månad sedan och som visar på att oljeproblemet fortfarande existerar i Östersjön och är mycket relevant. Helcom räknar med mellan 600 och 700 oljeutsläpp per år. De flesta ser vi inte. De sker till havs. Vi kan se att transporterna av inte bara olja utan även andra kemikalier ökar i Östersjön.

Av 9 miljoner fåglar som övervintrar i södra Östersjön tror man att så mycket som 10 %, alltså 900 000, dör oljedöden varje år. Detta är naturligtvis en ekologisk katastrof som vi måste förhindra.

Oljan är också giftig och dödar många andra organismer. Vi kan se att varken fisket på torsk, strömming eller skarvsill längre är ekologiskt långsiktigt hållbart. Vi överfiskar. Vi kan se att kadmiumhalten ökat så mycket som tre gånger i strömming sedan början på 80-talet. Vi kan se att salthalten i Östersjön minskar, att övergödningen inte har hejdots, att vi behöver reducera kvävetillförseln med 65 % och fosfortillförseln med 80 % och att detta leder till döda bottnar. En tredjedel av Östersjöns bottnar är nu döda. I Stockholms skärgård är det 80 %.

Det finns alltså många skäl att diskutera Östersjön här i dag. Kort sagt kan vi säga att Östersjön är ett hav i kris. Alla fina ord har inte hjälpt, utan nu måste det komma till åtgärder.

Men det finns också positiva saker. Forskarna säger att det numera finns stor kunskap om hur Östersjöns ekosystem fungerar och vad som krävs för att minska människans påverkan på dess miljö. Men finns den politiska viljan att återskapa det näringsfattiga och giftfria hav vi en gång hade? Hoppas att denna debatt ger svaren.

Anf. 2 Miljöminister KJELL LARSSON (s):

Fru talman! Jag besökte i slutet av augusti månad samtliga mina tre kolleger i de baltiska länderna. Vi talade naturligtvis väldigt mycket om

Östersjön och oljefrågan, men också om utsläppen av närsalter. Jag avslutade besöket med ett midnattsbad i Pärnu i Estland. Med den svaga månens blänk i vattenytan i mörkret kände jag hur sommarens värme fortfarande fanns kvar i vattnet. Jag upplevde ganska starkt hur Östersjön, i stället för att vara ett hav som har delat människor, nu är ett hav som förenar människor på båda sidor. Jag upplevde också väldigt starkt behovet av att, nu när järnridån är riven, ta krafttag för att rädda miljön i detta bräckliga och vackra europeiska innanhav, som är så känsligt för miljöpåverkan.

Jag instämmer i Gudrun Lindvalls beskrivning av de problem vi står inför. Vi har övergödning som fortsätter, trots minskningar av utsläppen av såväl kväve som fosfor både från avlopp och från jordbruk. Problemet i dag är inte bara bestående av övergödningen, utan också av minskad tillförsel av syrerikt och salt vatten under de senaste åren. Det påminner oss också om att klimatfrågan även här kommer att spela en viktig roll. Ökad nederbörd innebär sötare vatten i Östersjön. Klimatförändringar kommer också att påverka det mycket känsliga tillloppet av saltvatten genom Öresund och Bälten.

Det har kommit larmrapporter om bottendöden och miljögifter. Vi har fortfarande höga halter av långlivade miljögifter, och det finns fortfarande halter av gifter som vi har förbjudit och tagit ur bruk för flera decennier sedan.

Vad gäller oljeutsläppen hade vi en ökning mellan 1990 och 1995 och såvitt man kan bedöma en viss minskning därefter, men det är fortfarande självklart alltför stora och alltför många oljeutsläpp. Det är klart att detta problem symboliseras allra bäst av fåglarnas utsatthet. Runt Gotland har vi ungefär 90 % av Nordeuropas totala bestånd av alffåglar, som varje vinter utsätts för oljeutsläppen.

Låt mig använda resten av min tid i denna inledning till att redovisa mitt och regeringens handlingsprogram för att komma åt dessa problem.

För det första har vi när det gäller luftnedfall av övergödande ämnen en bra internationell grund att stå på dels genom det s.k. Göteborgsprotokollet, som innebär att samtliga europeiska länder kommer att minska utsläppen av kväve väsentligen under de närmaste åren, dels genom det s.k. takdirektivet inom EU, som innebär motsvarande minskningar och i vissa fall ännu större minskningar för EU-länderna.

Miljömålskommittén föreslog för det andra minskning av ammoniakutsläppen. Det förslaget håller vi nu på att bearbeta för att kunna lägga fram en proposition om någon månad till riksdagen.

För det tredje arbetar vi i Östersjösamarbetet med gemensamma åtgärder som ytterligare kommer att minska utsläppen från alla länder – utsläpp från jordbruk, från industri och från avlopp. Vi driver från svensk sida ett åtgärdsarbete som är inriktat mot regionalt utarbetade mål för kväve och fosfor, och det innebär krav på minskning i vissa kustområden med mer än 50 %.

Vi stöder för det fjärde Östersjöländernas inträde i EU, och det kommer att leda till ytterligare utsläppsminskningar när dessa länder anpassar sig till EU:s ganska tuffa miljölagstiftning.

Vad gäller utsläpp till vatten är den femte åtgärden att fullfölja arbetet med lokala investeringsprojekt. Låt mig ta ett exempel. I Roxen, Glan och Bråviken finns det ett gemensamt projekt som innebär att man an-

lägger våtmarker och gradvis genomför miljöplaner vid jordbruksföretag och därmed minskar utflödena av kväve och fosfor via Bråviken till Östersjön. Det är ett gemensamt projekt med Linköpings, Mjölby, Motala, Boxholms och Finspångs kommuner. Det är ett i raden av projekt som vi kan stödja genom det statliga stödet till lokala investeringsprogram. Det finns motsvarande projekt i Kävlingeån, Saxån och Braån. Det finns flera exempel också från västkusten.

För det sjätte föreslår Miljömålskommittén att utsläppen ska minska med 25 % jämfört med 1995 till år 2010. Också det diskuterar vi, och vi ska naturligtvis försöka se om vi kan skärpa målsättningen ytterligare.

För det sjunde arbetar vi med att genomföra det nya ramdirektivet för vatten, där vi förbinder oss att uppnå vissa miljö kvalitetsmål för grundvatten, sjöar och vattendrag samt kustvatten. Det här kommer att på ett mycket systematiskt och genomarbetat sätt påverka kvaliteten i vattnet också i Östersjön.

Jag går över till oljeutsläppen och kommer till min åttonde punkt på mitt program. HELCOM håller på att genomföra det som kallas för Östersjöstrategin, som innebär ett regelsystem där man har obligatorisk avlämning av avfall i hamn och ett speciellt system som innebär att fartygen inte behöver betala avgifter för att bli av med sitt avfall. Det bör rimligen innebära minskade risker för framtida oljeavfall, även om vi inte helt kommer att lösa problemen på det här sättet.

Vi har fått bra förslag från Sven-Erik Alhem när han utredde oljeutsläppsproblemen. Det innebär ett förenklat och utvidgat straffrättsligt ansvar, något som vi verkligen har saknat, och effektivare utredningsförfarande. Därmed kan olagliga utsläpp från identifierade fartyg leda till någon form av åtgärd mot förorenaren. Det här kommer att innebära betydligt större möjligheter för oss att komma åt de skurkar som fortsätter att släppa ut olja i Östersjön.

I de fall lagföring inte kan ske i Sverige är det viktigt att Sverige gör allt som är möjligt för att flaggstaten, dvs. den stat där fartyget är registrerat, kommer att vidta åtgärder. Jag kommer att ta flera kontakter, och jag har haft flera kontakter, för att skärpa uppmärksamheten från olika länder på detta problem.

Nästa punkt handlar om att vi också måste få en striktare och bättre s.k. hamnstatskontroll. I Sverige betyder den att det som man kan benämna som likkistor, undermåliga fartyg, får nyttjandeförbud och därmed håller sig borta från svenska hamnar. Den kontrollen måste förbättras och bli strängare i hela Östersjöområdet.

Jag har träffat min ryske kollega, som dessutom är näringsresursminister, Boris Yatskevitch, och har diskuterat de miljöhot som de olagliga oljeutsläppen i Östersjön utgör med honom. Bakgrunden är att oljetrafiken över Östersjön har fördubblats under de tio år som har gått sedan järnridån revs. Därvid har man också tagit fartyg i bruk som egentligen inte skulle frakta olja i Östersjön och inte heller någon annanstans. Jag har följt upp det samtalet med ett brev till honom där jag har uttryckt min oro för den ökade miljöpåfrestningen, som en ny oljehamn i Östersjön kommer att skapa. Jag har också efterlyst hans analyser av miljöeffekterna av den ökade oljetrafiken i Östersjön.

Nästa punkt handlar om att jag, vid nästa möte i HELCOM, Helsingforskommissionen, kommer att begära att man tar upp en diskussion om

Prot. 2000/01:23
8 november

Aktuell debatt:

*Östersjöns tillstånd
och framtid*

att vi inte bara ska fullfölja Östersjöstrategin, som vi har utformat den hittills, utan också utarbeta planer för att förstärka den ytterligare i framtiden. Vi måste ha kraftiga sanktioner, bättre och effektivare övervakning, striktare hamnstatskontroll och ökad information till rederierna om Östersjöstrategin och om vår syn på oljeutsläppen. Jag kommer också att se till att Sverige spelar en fortsatt aktiv roll inom EU på det här området, och inom EU sker det just nu ganska mycket, inte minst till följd av den förskräckliga Erika-katastrofen för ett år sedan. Det innebär bl.a. att kommissionen har tagit fram ett särskilt paket med åtgärder. Inte minst står ett påskyndat införande av dubbelskrov på fartygen i förgrunden. Vi får inte glömma att ungefär 70 % av all oljetrafik över Östersjön sker i fartyg med enkla skrov. Och man kan säga att varje sådant fartyg är ett potentiellt hot om en miljökatastrof för Östersjön.

När det gäller gifter handlar min nästa punkt om målet om en giftfri miljö i miljömålsarbetet och om de nya riktlinjerna för kemikaliepolitiken, som vi nu arbetar med. Både miljömålsarbetet och kemikaliarbetet kommer att leda till propositioner inom kort. Båda de områdena kommer att påverka giftutsläpp till Östersjön.

Min nästa punkt handlar om kraftiga åtgärder inom ramen för det som kallas den nordliga dimensionen inom EU:s arbete. Vi kommer som ordförandeland nästa halvår att ha möjligheter att intensifiera arbetet ytterligare.

Anf. 3 GUDRUN LINDVALL (mp):

Fru talman! Det gäller, miljöministern, att inte bara ha mål utan att också ha åtgärder för att nå målen. Vi kan se att vi hade ett mål om att vi skulle reducera kväveutsläppen till Östersjön med 10 % från 1988. Resultatet har blivit noll. Det gäller alltså att ha någonting mer i nästa steg än målen.

Om vi tittar på oljeutsläppen kan vi se att utredningen *Att komma åt oljeutsläppen* kom i januari 1999. Justitiekontrollen var mycket skarp i sin kritik över att propositionen inte lades fram tidigt, och man skrev att propositionen måste komma under 1999. Kommer den 2001, eller när kommer den?

Vi kan titta på fåglarna. Det är riktigt, som miljöministern säger, att ungefär 90 % av alla alffåglar övervintrar vid Östersjön, men många övervintrar vid Hoburgs bank, och vi kan se att där finns Östersjöns E 4. Det finns alltså skäl att försöka ändra rutterna, och det finns skäl att försöka skydda Hoburgs bank. Där finns 25 % av alla Europas alffåglar under vintern. Avser ministern att föreslå den typen av skydd för det här området?

Sverige har fått dåligt rykte när det gäller fiskepolitiken. Det gäller inte bara att Sverige har varit den nation som har drivit igenom att man får använda 21 km drivgarn i Östersjön. I alla andra hav har man begränsat det till 2½ km, därför att man kan se att man får bifångster – det får man även i Östersjön – av tumlare och fågel. Sverige har också drivit på att vi ska hålla höga kvoter för fisket.

Det är dags, vilket även Stefan Edman påpekar, att Sveriges regering antar en ny fiskepolitik, en fiskepolitik som gör att vi inte längre fiskar icke köns mogen fisk utan fiskar så att bestånden kan återhämta sig.

För torsk, strömming och skarpsill ser tyvärr situationen mycket dys-
ter ut. När det gäller strömming kan vi se att fisken dessutom är mager,
vilket tyder på att det finns rejäla förändringar i ekosystemet som gör att
den inte längre hittar föda. Dessutom ökar kadmiumhalten inte bara i
strömming utan framför allt i abborre och mussla. Det är stora ökningar.
När det gäller abborrar kan vi se att det har varit en ökning med 23 % de
senaste fem åren. Det måste utredas varför det är så.

Det är dags för en ny svensk fiskepolitik. Det är också dags att se
över om vi verkligen ska ha fiskodlingar i Östersjön, eftersom vi vet att
fiskodlingar faktiskt förorenar rejält. På fiskets område saknas det alltså
mycket.

Det är riktigt, som miljöministern säger, att vi har en utsötning av
vattnet i Östersjön. Det kommer säkert att påverka ekosystemet rejält.
Detta beror bl.a. på att det har kommit in dåligt med saltvatten från havet.
Men vi kan se att övergödningen kanske är ett större problem. Vad det
här beror på är svårt att avgöra, men övergödning går att påverka, ef-
tersom Sverige har en lång kust och det läcker mycket. Nästan hela Sve-
rige avvattnas till Östersjön. Det är alldeles självklart.

Det räcker inte med ett mål på minus 25 %, eftersom man säger att vi
måste ha minus 65 % av kvävet för att komma till rätta med problemen.
På det här området krävs helt andra åtgärder än dem som miljöministern
nu redovisade. Stämmer t.ex. politiken att vi ska minska kostnaderna för
handelsgödsel i jordbruket när vi kan se att det läcker och att nästan hälft-
en av kvävet, ungefär 45 %, kommer från jordbruket?

Albblomningen ökar i Östersjön. Det påverkar också Östersjön rejält.
Vi kan se att det kommer nya arter, men de gamla arterna blir också
giftigare. Det finns alltså alla skäl i världen att se över hur politiken förs.

Det finns dock någonting positivt. Vi kan se att antalet havsörnsungar
ökar. Det är ungefär 200 per år nu jämfört med 10 ungar i början av 70-
talet. Det beror framför allt på att många frivilliga krafter har sett till att
avgifta havsörnen under vintern genom att lägga ut giftfri föda, så att den
inte äter av Östersjöfisken. Det här visar också att naturen kan återhämta
sig om naturen ges en chans, men i dag ges inte naturen den chansen.

Det räcker inte med mål. Det måste till åtgärder och ibland tuffa åtgärder.
Ibland behövs åtgärder som innebär att man kommer i konflikt
med andra intressegrupper. Man måste bestämma sig, miljöministern, för
vad som är viktigt. Ska vi överlämna Östersjön i balans eller är det vikti-
gare att särintressena just nu får tjäna pengar? Det är ofta det som det
handlar om.

Det finns alltså alla skäl i världen att driva en offensiv politik. Sve-
rige har en mycket lång kustlinje, och även om vi bara är en tiondel av de
80 miljoner som bor runt Östersjön släpper svenskarna per capita ut
mycket. Det gör att vi har ett speciellt ansvar.

Vi har andra problem som också måste lösas. Hur kommer det sig att
vi inte kommer till rätta med M 74 hos lax? Hur kommer det sig att sä-
larna, som i och för sig har ökat i antal till nästan 10 000, fortfarande
uppvisar så mycket skador? Ungefär hälften av sälhonorna har livmoder-
stumörer. Vi kan se att sälarna numera dör av tarmsår som de normalt
ska klara av. Deras immunförsvar är uppenbarligen försvagat. Det kom-
mer nya gifter som t.ex. flamskyddsmedel i plast. Vi får nya förkortning-
ar – PBDE är en sådan, BCPS är en annan. Det här är nya organiska

kemikalier som blir kvar i Östersjöbäckenet, som inte kommer härifrån. Det påverkar toppkonsumenterna – säl, tumlare och örn – men också människan. När ska vi få ett så rent hav att vi kan äta fisken utan att behöva vara oroliga?

Nej, miljöministern, de förslag vi hörde handlade mest om mål. Nu väntar vi i nästa omgång på åtgärderna.

Anf. 4 CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (m):

Fru talman! Östersjön sammanbinder ett stort antal länder med varierande bakgrund när det gäller såväl politisk som ekonomisk inställning och med skiftande erfarenheter i t.ex. miljöfrågor. Östersjöns överlevnad är därför beroende och påverkad av hur länderna ikring i framtiden kommer att samarbeta.

Östersjöns tillstånd har vi bl.a. hört ministern berätta om, så jag behöver inte upprepa det. Vad som dock är ganska uppenbart är att Östersjöns miljöproblem inte enbart är ett svenskt problem utan en angelägenhet för hela norra Europa.

Sverige står för ungefär 12 % av utsläppen av kväve i Östersjön, vilket kan jämföras med Polen som står för 27 %. Även om vi i Sverige måste fortsätta att minska våra utsläpp är det angeläget med ett fortsatt internationellt samarbete. De mest kostnadseffektiva åtgärderna för att minska kvävebelastningen på Östersjön är satsningar på förbättrad kväverening från kommunala avloppsverk och minskade kväveutsläpp från jordbrukssektorn, framför allt i de Östersjöländer som ännu inte är medlemmar i EU. Det är där vi bör göra våra miljöinvesteringar i första hand.

Östersjön är ur ett oljeutsläppsperspektiv mycket känslig. Det har vi också hört i dag. Ändå vet vi att det dagligen förekommer oljeutsläpp i Östersjön. Inom ramen för Helsingforskommissionen har Östersjöländerna kommit överens om en gemensam strategi för att minska utsläppen av bl.a. olja. Den här Östersjöstrategin antogs 1996 och trädde i kraft den 1 juli i år.

Trots att Sverige har varit drivande i den här frågan väldigt länge har vi ännu inte uppfyllt alla delar av överenskommelsen. Trots påpekanden från såväl Sjöfartsverket som Naturvårdsverket om att tillsynen av hamnarna som ska ta emot avfallet måste förbättras är det inte mycket som har hänt. Enligt Östersjöstrategin ska en myndighet ha huvudansvaret för tillsynen av mottagningsanläggningarna i hamnarna. Sjöfartsverket har även uppvaktat regeringen om att få ett utökat sektorsansvar för att förbättra tillsynen. Då undrar jag: När, ministern, kommer ett besked om detta?

Eftersom det inte har skett några oljeutsläpp i Östersjön på grund av direkta olyckor får vi faktiskt anta att det är med ren avsikt man har släppt ut oljan. Med en handling måste ansvar följa, och den som bryter mot lagar och överenskommelser måste naturligtvis kunna ställas till svars och inför rätta. För två år sedan presenterades Oljeutsläppsutredningens betänkande *Att komma åt oljeutsläppen*. Redan då diskuterades ansvarsfrågan. Jag upprepar därför den fråga som också Gudrun ställde: När, ministern, kommer propositionen med förslag om att vi ska kunna ställa fartygskaptener inför rätta? Det kan väl inte vara så att ordförandeskapet nästa år ska få försena detta, alltmedan fartygen rensar sina tankar i Östersjön.

Övergödningen, som i huvudsak beror på en för hög kvävebelastning, ger upphov till flera negativa effekter. För att vi ska komma till rätta med övergödningen måste åtgärderna kunna anpassas efter varje avrinningsområdes speciella karaktär.

Vi vet att jordbruket står för ungefär 45 % av kväveutsläppet i Östersjön och att det svenska jordbrukets andel är på 5–6 %. Vad som är intressant i sammanhanget är att vi i dag har samma utlakning av kväve i kilo per hektar och belastning i ton som för 150 år sedan. Då hade man betydligt fler kvävefällor som fångade upp kvävet innan det kom ut till Östersjön. Sedan har staten under hundra år bidragit med miljarder för att torrlägga våtmarker och sjöar och göra dessa till odlingsmarker. Nu har vi i stället det omvända: att ge bidrag för att återställa våtmarker. Även om det är viktigt att komma åt källan är ändå olika typer av kvävefällor i syfte att öka naturens egen förmåga att bromsa näringsläckage nödvändiga.

Mycket av våra kunskaper inom jordbruket, såväl det ekologiska som det konventionella, är till stor nytta för länderna på andra sidan Östersjön. När det gäller naturgödsel, som står för ett högt ammoniakutsläpp, krävs kunskap om användning. För gödsling med handelsgödsel finns det i dag kunskap som måste spridas, t.ex. att rätt giva på varje kvadratmeter kan ges med hjälp av en GPS på traktorn. Vi får inte komma på efterkälken när det gäller forskning och utveckling – för inte kan väl ministern vilja att det svenska jordbruket ska behöva försvinna för att vi därmed ska klara ett minskat kväveutsläpp i Östersjön.

Något som också har förbryllat, och som även Gudrun Lindvall tog upp, är att vi på senare tid har sett en ökad förekomst av kadmium i fisk. Det här skulle kunna bero på att föroreningen gör att naturligt kadmium frigörs från mineraler för att sedan föras ut i Östersjön. Därför undrar jag om ministern har för avsikt att efterforska om denna teori stämmer och om det i så fall kan bli aktuellt att införa skogskalkning.

Fru talman! Östersjön är ett hav i obalans. Även om effekterna av det vi gör i dag syns först efter många år är vårt handlande ändå viktigt. Forskning och utveckling är viktiga förutsättningar för att hålla balans och att kunna sätta in rätt åtgärder, liksom ett aktivt internationellt samarbete. Det vi skulle kunna göra i Sverige direkt i dag, och här vilar ett stort ansvar på ministern och regeringen, är att se till att redan beslutade och överenskomna regler genomförs och infrias även i Sverige.

Anf. 5 KJELL-ERIK KARLSSON (v):

Fru talman! Östersjön är världens största bräckvattenområde. Östersjön är ett känsligt vatten. Ofta uppstår det syrebrist. Där det på 60- och 70-talet fanns friska bottenar kan man i dag finna död botten. Övergödning är ofta en orsak till botten döden, men det är bara *en* av dem. Totalt tar Östersjön årligen via åar och älvar emot åtskilliga hundra tusen ton kväve från omgivande landområden. Cirka en tredjedel av Östersjöns bottenyta är död. I de djupare delarna söder om Ålands hav är det syrebrist. I Östersjön har syrebristen även fått kännbara konsekvenser för fisket. Bottenvattnets syrgashalt har områdesvis blivit så låg att nästan allt högre liv har slagits ut. Syrgasen har förbrukats och ersatts av giftigt svavelväte. Varken Sverige eller de andra länderna kring Östersjön har ens kommit i närheten av de mål som man satt upp för minskning av

Prot. 2000/01:23
8 november

Aktuell debatt:

*Östersjöns tillstånd
och framtid*

kvävet ut till Östersjön. Nu behövs det starkare grepp för att ta hand om näringsläckaget från jordbruk, avlopp och trafik, inte bara deklarationer.

Vissa fiskarter, t.ex. Östersjötorsken, riskerar att helt dö ut av kombinationen överfiske och föroreningar, främst av övergödning genom kväve och fosfor. Grundområden är mycket viktiga uppväxtområden för bl.a. torsk, flatfisk, ål och havsöring. Det sker ett omfattande nätfiske på grundområdena. I näten dör och skadas massor av fisk som inte håller minimimåtten. Det är dags att nu förbjuda allmänt nätfiske inom grundområden ut till tre meters djup, inte minst för den vilda laxstammens överlevnads skull. Det är viktigt att en kartläggning sker av grundbottnar samt att grundbottnarna skyddas genom utvidgning av strandskyddet ut i vattnet.

Som jag sade är Östersjötorsken akut hotad. Det behövs både långsiktiga och kortsiktiga åtgärder för att nå målet att få en sådan storlek och ålderssammansättning att reproduktionen kan upprätthållas med någorlunda marginal. Minimimåttet för Östersjötorsken måste därför höjas ytterligare. Då hinner den växa ett år till, vilket ger en betydligt större produktion av yngel. Det behövs verkligen.

På land avsätter vi mark för nationalparker och naturreservat. Självklart borde vi göra detsamma i vår marina miljö, inte minst för att skydda lek- och uppväxtområden för en rad fiskarter och andra arter som vi har i Östersjön. Vi behöver även större orörda s.k. referensområden ute i Östersjön, områden som behöver vara orörda för forskningsändamål. Jag skulle vilja fråga: Är miljöministern beredd att inrätta sådana områden?

Det är på sin plats att regeringen tar än större initiativ för att fullfölja genomförandet av de 21 marina områden som 1980 prioriterades, men varav endast ett fåtal hittills har genomförts under de 20 år som har gått. Är ministern beredd att sätta press på länsstyrelserna i dessa frågor? Detta är viktigt om begreppet Hela Sverige ska leva även ska gälla fiske-lägen och skärgårdar. Det är fråga om både naturens och bygdens överlevnad.

Det påstås att gräsälarna i Östersjön har blivit för många. Men jag tycker att det är för tidigt att uttrycka det på det sättet. Gräsälen i Östersjön lider av tarmsår förorsakade av parasiter, tarmsår som många sälar dör av och som troligen uppstår på grund av att de har ett försvagat immunsystem. Sälar kontrollerade utanför England som har samma parasit i tarmarna klarar sig tack vare att de har ett starkare immunförsvar.

Vilka kemikalier eller vad övrigt som ligger bakom försvagningen av immunförsvaret har vi inte svaret på än. Men lokalt har man tidigare sett att missbildningar och andra skador förekommit hos fisk och bottenfauna utanför massaindustrin, i synnerhet där man blekt massan med klor. Blekerierna släppte förr ut massor av klorerat organiskt material som bl.a. innehöll dioxiner.

Nu använder man väteperoxid och perättiksyra och i samband med dem komplexbildare för att lösa ut metaller ur fibrerna. Många är nu oroliga för att dessa s.k. komplexbildare påverkar och förflyttar tungmetaller ur de gamla sedimenten utanför fabriker. Det finns en risk att man går in i en återvändsgränd igen.

Nu ser vi också bromerade flamskyddsmedel där vi inte borde hitta dem. Men vi ser även annat, t.ex. triclosan, ett bakteriedödande ämne som nu blandas in i kläder och hygienprodukter. Det är ett ämne som på

70-talet avvecklades från användning på sjukhus, eftersom miljöriskerna ansågs för stora. Hur länge anser ni att vi ska fortsätta att släppa ut sådana långlivade ämnen i naturen?

Till oljeutsläppen återkommer jag.

Anf. 6 CAROLINE HAGSTRÖM (kd):

Fru talman! Från kristdemokraternas sida välkomnar vi denna debatt om tillståndet i Östersjön. Vi har från vår sida i många år försökt väcka opinion och få regeringen och riksdagsmajoriteten att fatta handfasta beslut för att stoppa förgiftningen och nedsmutsningen av vårt innanhav, ett innanhav som alltmer liknar ett oljeträg. Enligt en färsk rapport från Naturvårdsverket är var tionde fågel i Östersjön nu drabbad av oljeskador. Tänk er det! Var tionde fågel har oljeskador. Detta samtidigt som vi år efter år påtalat det helt orimliga i att oljeutsläppen inte förhindrats eller när de inträffar inte beivras.

Vi har under årens lopp från kristdemokraternas sida krävt insatser på flera områden vad gäller förödelsen av Östersjön, men vad jag först vill koncentrera mig på är oljeutsläppen, som år efter år fått fortsätta utan att det politiska systemet reagerat. Och det är särskilt intressant att notera att efter över två år då Miljöpartiet ingått i regeringsunderlaget har fortfarande inget konkret hänt vad gäller just oljeutsläppen.

I december 1997 gjorde riksdagen ett tillkännagivande med krav på att effektivisera det rättsliga förfarandet när det gäller att beivra oljeutsläpp i Östersjön. Nyligen ställde jag en fråga till regeringen om varför ingenting händer och fick beskedet att ärendet fortfarande bereds.

Vi kristdemokrater har länge krävt byggande av oljemottagningsanläggningar på andra sidan Östersjön. Att stärka Kustbevakningens och åklagarmyndighetens möjligheter att upptäcka och lagföra miljöbrottslingar på Östersjön är andra krav som negligerats. Alltmedan nedsmutsningen fortsatt i oförminskad omfattning.

Jag måste i detta sammanhang vända mig till Miljöpartiet. När ni nu begärt denna debatt, kan ni tala om varför ni stöder att denna regering får bedriva saktfärdighetens och oförmågens miljöpolitik? Varför har ni ingenting gjort eller krävt i alla regeringsförhandlingar som ni deltar i för att värna Östersjön? Eller om ni nu har krävt någonting, varför har ingenting hänt? Det skulle vara intressant att få en redovisning. Sitter man vid makten krävs också att man kan redovisa att man har utträttat någonting. Kan ni det?

Förutom oljeutsläppen utgör bottendöden ett allvarligt problem för Östersjön. Orenat avloppsvatten fortsätter att välla ut från många av storstäderna på andra sidan Östersjön. Våra insatser för att bistå med uppbyggnaden av reningsverk har varit otillräckliga, och vi klarar faktiskt inte att rena allt vårt eget avloppsvatten på ett helt tillfredsställande sätt. Det finns mycket att göra.

Vidare har vi fortfarande luftutsläpp och utsläpp av närsalter, där vi inte förmått få en tillräcklig reducering. Den ökade förbränningen av fossilbränslen som en följd av stängningen av Barsebäcksreaktorn leder också till ökat svavelnedfall och givetvis också en accelererad växthuseffekt. Bromerade flamskyddsmedel är en relativt ny företeelse och effekterna av dem kan komma att liknas vid effekterna av PCB-utsläpp. I

Prot. 2000/01:23
8 november

Aktuell debatt:

*Östersjöns tillstånd
och framtid*

stället för att se att vi håller på att komma till rätta med problemen ser vi nya mörka moln över Östersjön. Så kan det inte fortsätta.

Jag vill därför avsluta med att ställa en fråga till miljöministern: Kan miljöministern tänka sig att kalla till särskilda rundabordsförhandlingar med alla riksdagens partier för att få enighet och uppslutning bakom ett massivt åtgärdsprogram som berör alla de företeelser som i dag leder till att Östersjön går mot sotdöden? Då menar jag verkligen snabbförhandlingar och snabba beslut. Underlagen finns sedan länge. Jag tror att svenska folket nu kräver handling i detta konkreta och synliga område – Östersjön.

Anf. 7 ESKIL ERLANDSSON (c):

Fru talman! Östersjön är en stor resurs ur bl.a. miljö- och rekreations-synpunkt, men också som område för många människors utkomst, bl.a. turist- och fiskenäringarna. Detta faktum, som jag talat om tidigare, råder det inget som helst tvivel om.

Östersjöns tillstånd är ämnet för dagens debatt, och det är ingen ny fråga. Tvärtom har den här frågan levt mycket länge. Då kan man lite uppgivet fråga sig: Om nu frågan varit aktuell så länge, varför har ingenting hänt?

Det finns inget enkelt svar på den frågan. Det finns heller inga enkla lösningar, och det finns inte en enda lösning. Då skulle ju Östersjön ha varit ett välmående hav.

De rapporter om Östersjöns tillstånd som vi har mottagit den senaste tiden är alarmerande och måste tas på allvar, precis som rapporterna dessförinnan. Jag anser att den politiska viljan att gå från ord till handling tyvärr många gånger saknas i den här församlingen, liksom i många andra länders politiska församlingar.

Östersjön har ett utsatt läge. Havet är i stort sett avgränsat från världshavet, vilket gör att gifter ansamlas utan att spridas och spädas, samtidigt som genomströmningen av vatten är låg.

Östersjön har på grund av sitt läge en hög naturlig syrebrist. Den naturliga syrebristen gör havet extra känsligt för mänsklig påverkan. Därtill är Östersjön ett bräckvattenhav. I bräckvatten är organismer naturligt stressade, vilket gör att vi måste vara extra vaksamma. I detta läge hantlar vi människor Östersjön enligt mitt tycke på ett mycket oförsiktigt sätt. Mänskligheten håller på att ta död på Östersjön. Den utvecklingen måste stoppas.

I dagsläget är cirka en tredjedel av Östersjöns bottenyta död. Det är inte längre bara de djupaste delarna av Östersjön som har döda bottnar. Bottendöden sträcker sig långt in i bl.a. Stockholms skärgård. Dessa signaler borde vara en väckarklocka för de allra flesta. Läget är akut.

Fru talman! Samarbete mellan länderna kring Östersjön är en absolut förutsättning för att behålla ett levande innanhav – som Östersjön är. Samarbetet kring dessa frågor runt Östersjön är inte något nytt. Vi har t.ex. just hört miljöministern räkna upp en rad olika projekt för samarbete länder och organisationer emellan kring Östersjön.

Med resultat i hand kan då konstateras att de samarbetsprojekt som finns inte har löst problemen med Östersjöns tillstånd – i alla fall inte än. Detta är en tydlig signal från oss om att samarbetet kring Östersjön måste intensifieras. De baltiska staterna, Ryssland och Polen måste få hjälp

både från Sverige och övriga delar av EU. Miljöstödet måste öka. Det offentliga måste knyta allianser med företag och organisationer för att på allvar ta tag i problemen. Regeringen måste lyfta upp denna fråga på en högre och bättre nivå på den politiska dagordningen, både i samarbetet med andra länder kring Östersjön men också inom den europeiska unionen.

Centerpartiet vill att en nordisk miljöunion skapas för att de nordiska länderna ska kunna gå före resten av EU på miljöområdet. Ett utökat samarbete i den tilltänkta nordiska miljöunionen med de baltiska staterna, Ryssland, Polen och Tyskland, skulle kunna vara mycket fruktbart för att minska utsläppen från bl.a. trafiken som just nu är en stor bov i dramat när det gäller tillståndet i Östersjön.

Låt mig när jag är inne på trafik- och transportsystemen peka på det orimliga i att regeringen och samarbetetspartierna, Vänstern och Miljöpartiet, tydligen vill belägga biobränsle med energiskatt från 2004. Skrivningen om skatt på biobränsle på s. 35 i årets finansplan, som alla tre partierna tycks stå bakom, är direkt olycklig. Målsättningen är att skapa ett grönt transportsystem.

Centerpartiet vill ha skattebefrielse på biobränslen, vilket gör de miljömässigt bättre alternativen till fossila bränslen konkurrenskraftiga. Att ta tag i trafikproblemen är en avgörande komponent för att hejda övergödningen av Östersjön.

Låt mig också säga att för att minska läckaget av näringsämnen från jordbruket har och kan ett samarbete i en nordisk miljöunion spela en viktig roll.

Den s.k. Östersjöstrategin är ett steg på vägen mot att skydda Östersjön mot olika utsläpp. Det är dock ej ett tillräckligt steg. Två mycket centrala punkter finns i vår motion med anledning av regeringens senaste proposition i frågan. Vi pekar från Centerpartiets håll på att straffen för dem som begår miljöbrott till havs måste skärpas. Vidare påpekar vi vikten av att Kustbevakningen får tillräckliga resurser för att övervaka Östersjön och på så sätt stävja miljöbrott innan de begås och för att kunna spåra dem som begår miljöbrott.

Fru talman! Det är dags att gå från ord till handling. Vi måste alla dra vårt strå till stacken för att rädda Östersjön!

Anf. 8 HARALD NORDLUND (fp):

Fru talman! Jag vill först rikta ett tack till Miljöpartiet för att ni har tagit initiativ till debatten. Det är en viktig debatt. Hoten mot Östersjön är fortfarande stora. Vi tycks också vara överens om att det krävs kraftfulla åtgärder för att mildra hoten, för att förhindra att Östersjön blir ett dött hav.

Visst har många viktiga steg tagits i Östersjöstaterna för att minska utsläppen av föroreningar. Bl.a. har halterna av en del farliga miljögifter som t.ex. PCB och DDT minskat. Men man får inte negligera riskerna. Några av de hotade arterna, havsörn och gråsäl, har lyckats bygga upp stabila stammar. Men många svåra och stora problem återstår att lösa.

Vi är 85 miljoner människor som bor kring Östersjön. Samtidigt som de omvälvande förändringarna i Östeuropa ger möjlighet att förbättra miljösituationen, skapas nya miljöproblem i de växande ekonomiernas kölvatten. Några av de mest akuta och allvarliga problemen – algblom-

ning, miljögifter och övergödning – visar att balansen är rubbad. Utsläppen från jordbruk och industrier är lika höga i dag som för tio år sedan. Om vi ska kunna rädda Östersjön måste jordbruket minska sina utsläpp.

Den gemensamma jordbrukspolitiken inom EU – CAP – har inte tagit tillräcklig hänsyn till miljön. En felaktig användning av växtnäring och bekämpningsmedel har skapat problem. Bidragssystemet måste därför ändras, och nya regler måste utformas så att vi får förutsättningar för en hållbar resursanvändning och ett mer miljövänligt europeiskt jordbruk.

Det finns inom EU allmänna miljömål som omfattar också jordbruket. Men vi tycker att det är olyckligt att några separata miljömål för CAP inte har arbetats fram från kommissionen. Åtgärderna för att minimera jordbrukets miljöbelastning är otillräckliga. Därför måste Sverige inom EU verka för att separata miljömål för jordbruket skapas. När det gäller miljömålen är det, enligt miljögarantin, möjligt för varje nation att ha strängare miljökrav än EU:s lägsta nivå. Omläggningen av jordbruksstöden inom EU måste påskyndas.

Vi har tagit upp frågan om sjöfarten i en särskild motion. Det är glädjande att konstatera att vi här tycks få ett brett stöd för kraven i vår motion. När det gäller sjöfarten anser vi att initiativ måste tas inom ramen för Östersjösamarbetet för att åstadkomma hårdare krav på sjöfarten. Ett absolut krav måste vara att ett fartyg inte tillåts lämna hamn innan rengöring har genomförts. Nuvarande Östersjösamarbete handlar för mycket om formerna för samarbete och för lite om konkreta åtgärder.

Visst pågår glädjande projekt – inte minst genom miljöorganisationerna – för att minska utsläppen och för att bevara den biologiska mångfalden. Det är något som vi inom Folkpartiet starkt välkomnar. Det långsiktiga arbetet för att förbättra Östersjöregionen måste ha som syfte att förbättra naturmiljön, kulturmiljön och de sociala förhållandena runt Östersjön. Sekretariatet för Östersjörådet ska koordinera och initiera insatser för att uppfylla Agenda 21.

För att på bästa sätt kunna intensifiera arbetet kring Östersjön anser vi att det lokala samarbetet mellan vänorter måste stärkas. De svenska insatser som görs i dag handlar om kunskapsöverföring och samarbete mellan lokala parter och svenska organisationer och institutioner. Det handlar om investeringar i bl.a. avloppsanläggningar. Helsingforskonventionen, HELCOM, om skydd för havsmiljön i Östersjöregionen tillkom 1974. En del förbättringar har skett, inte minst i Sverige och Finland.

Från Sveriges sida görs för närvarande – och planeras också – en hel del insatser. Bl.a. ingår Naturskyddsföreningen i ett nätverk av 24 olika miljöorganisationer i alla Östersjöstater. Man arbetar för att förbättra miljön genom påverkan av makthavare, information, miljöutbildningar och konkreta samlarbetsprojekt.

En av Sveriges största insatser för att sprida kunskaper är att samordna Östersjöuniversitetet, som är ett nätverk för drygt 160 universitet och högskolor runt Östersjön. Östersjöuniversitetet är beroende av finansiellt stöd från andra källor än den akademiska världen, och dess största finansiär tänker upphöra med stödet av verksamheten.

Fru talman! Jag återkommer till ett par ytterligare åtgärder som jag ser som nödvändiga för att stärka Östersjösamarbetet.

Fru talman! Jag är lite förvånad över delar av den debatt som vi har haft. Jag kände mig riktigt stolt i morse när jag kunde redovisa ett stort antal konkreta åtgärder. Sedan har jag fått höra från flera olika talare att det bara var mål. Det var inga åtgärder alls. Jag får väl läsa igenom protokollet från den här debatten och se vad jag verkligen sade. Jag kan uppmana er att göra sammaledes. Jag tror att ni kommer att se att det var mer konkret substans än vad det kanske genomsnittligt är från den här talarstolen.

Eskil Erlandsson frågar varför inget har hänt. I nästa andedrag sade han att miljöministern kunde peka på en rad olika projekt. Precis: Det handlar om en rad olika projekt för att klara de olika problem som Östersjön är drabbad av.

Caroline Hagström pekade på att det inte gjordes någonting när det gäller utsläpp på andra sidan Östersjön. Det anknyter väldigt bra till det här med projekt. Sverige har bidragit till en mängd olika projekt för att öka reningen av avloppsvatten på andra sidan Östersjön. I avloppsreningsverket i Hapsalo i Estland är det fosfor minus 88 %, kväve minus 20 % och syretärande ämnen minus 82 %. I Riga är det fosfor minus 81 %, syretärande ämnen minus 64 %, kväve minus 9 %. Det är också Liepāja i Lettland, Daugavpils i Lettland och Kaunas i Litauen. Vi håller på och jobbar med stora ambitioner för att nu hjälpa till att lösa det återstående stora problemet, nämligen S:t Petersburgs avloppssituation.

Caroline Hagström sade också att vi nu har en mängd oljeutsläpp utan att det politiska systemet reagerar. Det tycker jag är ett lite märkligt uttalande med tanke på det jag sade inledningsvis. Jag tror att den enskilda fråga som jag har arbetat mest med under mina två år som miljöminister är just oljeutsläppsfrågan. Detta är ett hot mot den biologiska mångfalden i Östersjön. Det är ett stort hot mot fåglarna. Det är dessutom en upprörande utmaning av rättsmedvetandet i våra länder att man fortsätter med den här smutsiga hanteringen.

Vi har byggt upp Östersjöstrategin. Vi har mottagningsanläggningar runt om hela Östersjön. Vi inför det speciella avgiftssystemet. Vi har tagit fram förslag för betydligt skärpt lagstiftning genom Sven-Erik Alhems utredning. Den kommer i en proposition till våren. Orsaken till att den inte har kommit tidigare är att det är komplicerad juridik. Man har varit tvungen att komplettera utredningen, och den kompletteringen har man bedömt det som nödvändigt att remissbehandla. Det har gjort att det tagit lite längre tid. Fördelen är att det kommer att bli mycket hög kvalitet på utredningen. Det här kommer att bli ett bra instrument för att klara de stora återstående problemen.

Kjell-Erik Karlsson – nu får jag hoppa lite grann – tog upp det här med marina områden. Det är sant att det arbetet har gått långsamt. Det har berott på att vi inte bara har slagit olika intressenter i skallen med skarpa förslag eller beslut från regering eller länsstyrelse. Vi har försökt åstadkomma det nödvändiga skyddet genom dialog. Det har gått ganska bra. Vi befinner oss nu väldigt nära en situation där vi t.ex. kan rädda Kosterrännan, som kanske är det mest unika svenska undervattensområde vi har.

Kjell-Erik Karlsson nämnde inte att när det var tal om att bilda ett marint reservat i Kungsbackafjorden efter ett förslag från länsstyrelsen

fällde den borgerliga majoriteten detta förslag med stöd av Vänsterpartiet. Det gällde alltså Kungsbackafjorden. Det kanske är en liten tanke som Kjell-Erik Karlsson skulle begrunda i den fortsatta debatten.

Anf. 10 GUDRUN LINDVALL (mp):

Fru talman! Det finns en sak som är mycket bra med den här debatten. Äntligen får vi säga hur det är. Det har nämligen varit så under många år att det viktigaste har varit att säga att det händer så hemskt mycket på miljöområdet och att låtsas som att vi alla är så sams. Men nu får vi säga som det är, att miljön faktiskt fortfarande påverkas negativt av människan och att det går åt fel håll.

Jag hade en mängd förslag som jag inte fick några synpunkter på från miljöministern. Jag ska upprepa en del. Det är bra att vi nu börjar få mottagningsanläggningar i hamnar. Men det krävs också att det kontrolleras att fartyg som lämnar hamnarna verkligen har lämnat oljespill osv. Kommer de reglerna? Kommer miljöministern att driva på så att vi får dubbla skrov? Det är bra att straffbestämmelserna äntligen skärps. Jag vet att det finns många åklagare som i dag säger att de nu får börja agera själva, för de menar att de har väntat för länge på skärpta straffbestämmelser.

Får vi ett skydd av Hoburgs bank för att rädda många av de flyttfåglar som övervintrar här? Kommer miljöministern att jobba för att ändra de ruttor som i dag går just genom de områden där fåglarna övervintrar?

Kommer vi att få en ny fiskepolitik? Är det verkligen rimligt att 75 % av det fiske som bedrivs i Östersjön gäller foderfiske, att vi fiskar icke könsmogen fisk i små storlekar och att vi har ett fiske på torsk, skarpsill och strömming som inte är ekologiskt hållbart? Får vi en sådan ny fiskepolitik?

Kommer Sverige att börja driva att vi ska förbjuda 21 kilometer långa drivgarn i Östersjön och i stället gå ned till två och en halv kilometer eftersom det faktiskt är så att det finns arter även i Östersjön som hotas av långa drivgarn, t.ex. tumlare och sillgrisslor? Där har bestånden också minskat, och vi kan se att många dör i långa nät.

Kommer vi att få ett skydd av de grunda bottnarna? När syrgashalten börjar minska på grunda bottnar kan det börja stå riktigt illa till i ett ekosystem, för det är där barnkamrarna finns. Där finns många arter som behövs för livet runtomkring. Kommer miljöministern att börja driva på för att vi faktiskt får de marina reservat, t.ex. runt Askö, som behövs för att kunna garantera att vi kan ha kvar orörda områden?

Det kanske är dags, miljöministern, att börja titta på dagvattenhantering i Sverige. Man menar att även om det sker många utsläpp till havs kommer ungefär 90 % av all olja från land via dagvatten. Är det dags att se över hur vi hanterar dagvatten? Är det kanske dags att se till att vi får rening av allt dagvatten innan det går ut i Östersjön?

Kommer vi att få en ny jordbrukspolitik som ser till att vi minskar utsläppen av insatsmedel? Är det verkligen rimligt att minska kostnaderna för bekämpningsmedel och handelsgödsel när vi kan se att det läcker? En forskare visade nyligen att ett av skälen till algbloomingen kanske är vissa bekämpningsmedel som i mycket låga doser påverkar ekosystemet så dramatiskt att vissa arter av alg blommar. Det kanske är dags att se över vilka kemikalier vi har.

Är det verkligen så att regeringen anser att ett av problemen är att vi har för mycket skarv och säl och att vi måste införa jakt? Nu har vi stått här och diskuterat i någon timme om hur allvarlig situationen är i Östersjön, hur allvarlig situationen är bl.a. för säl, där vi kan se ett minskat immunförsvar. Det visar att vi fortfarande har kemikalier i Östersjön som gör att även toppkonsumenterna befinner sig i en mycket prekär situation. Är det här verkligen en politik som går ihop?

Till Caroline Hagström vill jag säga att Miljöpartiet än så länge inte har suttit i en regering. Jag är övertygad om att den dag vi får en regeringspost, en miljöministerpost, så händer det något. Alla andra partier här i riksdagen har suttit i regeringar och har haft större möjligheter än vad vi har haft. Vi samarbetar med regeringen. Vi trycker på. Det här är ett sätt. Än så länge skriver vi inte propositionerna. Den dag vi gör det lovar jag att det kommer att hända mer.

Anf. 11 CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (m):

Fru talman! Miljöministern inledde med att i övergripande ordalag redovisa ett handlingsprogram i punktform. Det föranledde mig att ställa tre frågor, vilka jag inte fick svar på under ministrarnas inlägg. En fråga fick jag förvisso nästan svar på. Det gällde frågan om förslaget om att man ska kunna ställa fartygskaptener till svars och inför rätta när de har gjort utsläpp. När ministern säger att detta förslag ska komma under våren, ska jag då tolka ministern så att det kommer att läggas fram en proposition under det första halvåret när vi också har ordförandeskapet inom EU? Det har ju tagit två år, och jag får då tro på ministrarnas ord varför det har dröjt så pass länge. Vi har under den här tiden inte direkt överösts med propositioner om miljöfrågor.

När det gäller tillsynen av hamnarna undrar jag om ministern kan ge något besked. Skulle Sjöfartsverket kunna vara en myndighet som har huvudansvaret för att sköta tillsynen, så att fartyg inte lämnar hamnarna utan att ha tömt sina tankar och så att hamnarnas anläggningar också fungerar? Är det ett besked som har getts, eller när kommer ett besked att ges om vilken myndighet som har huvudansvaret?

När det gäller kadmiumfrågan undrar jag: Kommer ministern att undersöka orsaken till att kadmiumhalten ökar trots att användningen av kadmium har minskat kraftigt? Kommer ministern att undersöka om det t.ex. beror på förorening och om det i så fall blir aktuellt med skogskalkning?

Avslutningsvis vill jag återigen säga att ett EU-samarbete är oerhört viktigt för miljön i allmänhet och för Östersjön i synnerhet. Och våra moderata EU-parlamentariker har länge drivit frågan om att man ska kunna destinera miljöstöd till Östersjön. Jag tror att det är där som vi ska göra de mesta insatserna för Sveriges del och då även på andra sidan Östersjön.

Anf. 12 KJELL-ERIK KARLSSON (v):

Fru talman! Jag skulle angående marina reservat i Kungsbacka vilja säga till miljöministern att Vänsterpartiet i Halland är för marina reservat. Men tyvärr följde inte vår representant vad vi i länet ansåg. Därför blev resultatet som det blev.

Vi arbetar vidare och hoppas att överklagningen ger resultat, så att det blir en förändring, att det blir ett reservat i Kungsbacka, och inte bara i Kungsbacka utan även på de andra 20 områden som prioriterades 1980 eller på andra områden som behöver det. Man behöver gå fortare fram på detta område. Vissa länsstyrelser jobbar bra med det. Vissa länsstyrelser är trögare. Det är en fråga om prioriteringar. Man behöver prioritera marina skyddsområden.

Vi har sett uppgifter om att kustbevakningen under 1999 registrerade 224 s.k. illegala oljeutsläpp i Östersjöns svenska ansvarszon. Då kan man undra: Finns det legala utsläpp? Jag antar att sådana inte finns. Men av de upptäckta oljeutsläppen bekämpades endast ca 10 %, antagligen därför att de andra var så små att man ansåg att det inte var lönsamt eller att det var omöjligt. Eftersom de flesta utsläpp troligtvis är avsiktliga är det viktigt att man upprättar något slags märkning och härledning av oljan och att man vidtar stora åtgärder även mot de diffusa utsläppen som kommer från land i form av oljekolväten. De är faktiskt större än utsläppen från fartygens tankrengöringar och haverier och även medvetna utsläpp från fartygstrafiken.

Det gäller också att vi undersöker och gör något åt de s.k. flodbåtar som går med olja i Östersjön från den ryska sidan.

Anf. 13 CAROLINE HAGSTRÖM (kd):

Fru talman! Den här debatten har präglats mest av problembeskrivningar och, som någon sade tidigare, tal om målsättningar. Jag tycker dock att vi borde kunna enas om att här faktiskt gå från ord till handling.

När det gäller just oljeutsläppen har det faktiskt, ministern, dröjt ganska lång tid. Det är nästan två år sedan utredningen presenterades. Det är en utredning på över 600 sidor med många konkreta och bra förslag på hur man ska komma till rätta med problemen. Måhända att det är komplicerat att få ihop någonting, men det är ju bra att vi fick ett besked på den punkten, att det kommer att läggas fram en proposition på våren år 2001.

Jag fick dock inte svar på min fråga till miljöministern om han kan tänka sig att kalla till särskilda rundabordsförhandlingar med alla partier för att kunna gå från just ord till handling. Det skulle vara bra med ett sådant besked.

Guðrun Lindvall påstår att Miljöpartiet inte sitter i regeringen och inte kan påverka. Nej, det är möjligt. Men jag tror att Miljöpartiet faktiskt måste vänja sig vid att ta ansvar för att just ingenting händer. Miljöpartiet finns ju de facto med i regeringsunderlaget och kan väl faktiskt påverka.

Anf. 14 ESKIL ERLANDSSON (c):

Fru talman! Att vi står här i Sveriges riksdag och debatterar Östersjöns tillstånd är i sig ett misslyckande, ett misslyckande i den bemärkelsen att det ju borde vara självklart för oss alla att vi genom åren skulle ha skyddat Östersjön och visat respekt för naturen och vårt ekosystem. I slutändan är det handling och inte vackra ord i den här kammaren som kommer att rädda Östersjön, eftersom det behövs insatser nu. Därav mina frågor till miljöministern:

Är miljöministern beredd att intensifiera det samarbete som i sig finns kring länderna runt Östersjön? Det är ett samarbete som är bra men som behöver intensifieras för att vi ska uppnå resultat.

Är miljöministern beredd att ta initiativ för att bilda en nordisk miljöunion, så att vi i de nordiska länderna kan gå före inom Europeiska unionen och på så sätt dra med oss de andra länderna runt Östersjön?

Är miljöministern beredd att öka insatserna för att få fram bättre och större resurser till miljöstöd?

Är miljöministern beredd att ta tillbaka de resonemang som finns på s. 35 i årets finansplan om att skattebelägga biobränslen? Biobränslen är alternativ till de fossila bränslen som i sig hjälper till att övergöda Östersjön.

Är miljöministern beredd att på ett bättre sätt se till att straffbelägga de miljöbrott som sker på havet?

Är miljöministern slutligen beredd att se till att kustbevakningen får de resurser som man behöver för att kunna se till att de saker som i dag inträffar på bl.a. Östersjön inte kommer att inträffa i framtiden?

Anf. 15 HARALD NORDLUND (fp):

Fru talman! Den här debatten tycker jag har visat att det ändå finns skillnader mellan partierna när det gäller frågorna om att verkligen göra någonting åt de problem som vi diskuterar.

Högerpartierna har här i talarstolen visserligen talat om oljeutsläppen. Men när det gäller t.ex. läckage från jordbruket är det i första hand andra länder som ska göra någonting.

Jag tycker inte heller att det är korrekt att från talarstolen säga att ingenting händer. Det händer mycket. Men mer måste självklart hända.

Några frågor som jag skulle vilja att miljöministern kommenterar är följande:

Ska Sverige fortsätta att ta ett ansvar för att administrera Östersjöuniversitetet?

Ska vi fortsätta att vara pådrivande för att verkligen göra EU till världens bästa miljöorganisation? Där kommer frågan om östutvidgningen in. Den är oerhört viktig för att vi ska komma åt dessa problem.

EU måste göra mer för kärnsäkerheten i öst. Där kan vi vara pådrivande. Marina reservat har nämnts från talarstolen. Är vi beredda att verka för att tillskapa sådana?

Kraftfullare åtgärder för att förändra jordbrukspolitiken måste till.

Vi måste se till att Östersjösamarbetet verkligen börjar handla om åtgärder och inte om formerna för samarbetet. Är vi beredda att föra upp Östersjöfrågan högt på den politiska dagordningen under Sveriges ordförandeskap i EU? Gör EU till världens bästa miljöorganisation!

Detta var åtta ytterligare åtgärder som jag tycker måste läggas till miljöministerns 15 punkter.

Anf. 16 Miljöminister KJELL LARSSON (s):

Fru talman! Jag har fått i stort sett 30 frågor under denna replikrunda. Jag är ledsen, men jag har inte en chans i världen att besvara dem alla, särskilt som jag har besvarat merparten av dem redan i mitt inledningsanförande.

Till Gudrun Lindvall vill jag säga att vi driver frågan om övervakning. Som jag nämnde tidigare driver jag också frågan om dubbla skrov, inte minst inom EU-samarbetet.

Jag talar inte om Hoburgs bank, men jag har lagt ned ganska mycket tid och ansträngningar på att undersöka vilka möjligheter det finns för att åstadkomma det skydd för detta känsliga område som Gudrun Lindvall och jag är överens om bör till. Men jag har inte kunnat komma fram, och det hänger ihop med att det här är internationell lagstiftning som gäller. Vi arbetar aktivt inom IMO för att påverka den lagstiftningen, men det går väldigt trögt. Tyvärr har jag inte lyckats att hitta en lösning på det här angelägna problemet, men jag fortsätter att arbeta aktivt med det.

När det gäller grunda bottnar tycker jag att vi ska ha ett skydd. Det finns flera olika förslag framtagna genom Miljövårdsberedningen och av min myndighet Naturvårdsverket som vi nu ska arbeta med. Det är konkreta och bra förslag som fokuserar på ett angeläget problem och som hänger ihop med hela det biologiska livet i det känsliga ekosystem som Östersjön utgör.

I dag kan jag däremot inte lämna konkreta besked om vad det blir. Jag antar att Gudrun Lindvall vill ha ett ord med i laget för att bestämma hur vi ska utforma en politik på grundval av de förslag som nu finns.

Vi stöder hanteringen av dagvatten genom ganska många lokala investeringsprojekt. Jag tycker att det är en viktig angelägenhet. Jag tror att erfarenheterna av dessa projekt också kan leda fram till en generell politik för hantering av dagvatten.

Jag tycker att det är en rimlig idé att Sjöfartsverket tar ansvar – jag tror att det var Caroline Hagström som tog upp den frågan – för oljestationerna. Jag ska höra med Näringsdepartementet vad det är som gör att den här frågan inte har fått sin lösning.

Jag är inte särskilt trakterad av den idé som fördes fram om att vi ska ha rundabordssamtal för att sluta prata och börja handla. Hela min vardag är fullständigt upptagen från morgon till kväll med att just handla i enlighet med alla de konkreta redogörelser som jag har lämnat. Att då sätta sig ned och börja prata tycker jag vore att vända på den kutting som Eskil Erlandsson och jag är överens om. Det är klart att vi ska fortsätta att handla och jag kommer att fortsätta att vara högeligen aktiv, inte minst när det gäller Östersjöfrågorna.

Angående ett intensifierat samarbete i Norden har vi samarbete på flera olika plan. Vi har det i HELCOM och i Agenda 21-samarbetet. Vi har ett mycket intensivt samarbete inom Nordiska rådet med nära kontakter med länderna på andra sidan Östersjön. Jag tror inte att vi behöver ett ytterligare samarbetsorgan. Vi behöver snarare mer av samordning och mer av fokusering på de tunga och viktiga frågorna. Jag redovisade i mitt anförande ett antal sådana initiativ som jag vill ta inklusive att vi nu när vi har genomfört Östersjöstrategin för oljehantering måste gå vidare och skärpa våra åtgärder ytterligare framöver.

Jag instämmer i alla Harald Nordlunds slutsatser. Jag tror nog att man kan säga att EU redan är världens bästa miljöorganisation, men EU kan bli mycket bättre. Därför är det särskilt glädjande att miljön har fått en så framträdande plats på EU:s dagordning när Sverige övertar ordförandeskapet vid årsskiftet.

Anf. 17 GUDRUN LINDVALL (mp):

Fru talman! Den här debatten visar med all önskvärd tydlighet att vi måste knyta ihop politiken. Vi måste knyta ihop miljöpolitiken med trafikpolitiken, med jordbruket, med fisket, med kemikalier, med klimatförändringarna och med den politiska politiken.

Jag kan notera att miljöministern inte svarade på några frågor som handlade om jordbruk och fiske. Det är ett dilemma att ministrarna inom regeringen är så noga med att hålla på sina respektive revir.

Vi har diskuterat Östersjön här, men vi kunde lika gärna ha valt ett annat ekosystem. Faktum är att utvecklingen ser negativ ut för många av de svenska ekosystemen. Det är bra att vi får den här typen av debatt så att vi visar att miljöfrågorna är precis lika aktuella nu som de har varit tidigare. Allt tal om förbättringar har visat sig inte hålla. Det är det som sker som är det viktiga, och där går det tyvärr åt fel håll.

Vi från Miljöpartiet anser att det är dags att knyta ihop politiken. Min blygsamhet förbjuder mig att tala om vilka framgångar som vi har nått tillsammans med regeringen, Caroline Hagström, men jag lovar att återkomma till det i budgetdebatten. Ett exempel är att en kristdemokrat som numera har lämnat riksdagen frågade mig: Vad ska man föreslå nu, ni gör ju allt? Men vi gör inte alls allt. Det finns mycket kvar, och jag lovar att komma med flera tips till kristdemokraterna.

Jag vill avsluta med att säga att låt oss hoppas att man i den rapport om Östersjön som avlämnas varje år kommer med positiva signaler, inte med signaler om att halten av miljögifter ökar, att utfiskningen ökar, att de ekologiska systemen hotas. I denna penninghysteriska tid är det inte bara en bra børs som vi ska lämna över till framtiden, utan det är framför allt en bra miljö. Det är genom att överlämna en bra miljö som framtidens generationer har möjlighet att klara ett gott liv på jorden. Låt oss inte glömma det. Det viktigaste är de stora framtidsfrågorna, inte pengarna.

Anf. 18 Miljöminister KJELL LARSSON (s):

Fru talman! Jag är mycket orolig, Gudrun Lindvall, för situationen i Östersjön när det gäller utfiskning. Jag har den bestämda uppfattningen att vi mer måste se på Östersjöns biologiska liv, Östersjön som ekosystem som vi talar om med vårt lite speciella innespråk. Det gäller alltså att se på sambandet mellan olika djur och olika växter, att se på villkoren för att skapa balans i samlivet mellan olika växter och fiskar.

Det faktum att jag har blivit speciellt oroad för tillståndet under de senaste månaderna gjorde att jag inbjöd de ledande forskarna när det gäller det biologiska tillståndet i både Östersjön och västerhavet till ett seminarium för tre fyra veckor sedan. Vi hade en grundlig genomgång av hur situationen ser ut.

För att göra en enkel sammanfattning befinner sig det biologiska livet i Östersjön i en kris. Det är en kris inte minst för fiskebeståndet och framför allt när det gäller torskbeståndets tillbakagång, och problemet är detsamma i västerhavet. Orsaken till att denna hearing anordnades var att jag ville bilda en egen starkare grund för mina fortsatta diskussioner med mina kolleger i regeringen.

Gudrun Lindvall sade i ett tidigare inlägg att vi har sett många exempel på att naturen kan återhämta sig, och det är förvisso sant och det ska

Prot. 2000/01:23

8 november

Aktuell debatt:

*Östersjöns tillstånd
och framtid*

vi vara väldigt tacksamma för med tanke på hur vi har hanterat naturen. Men det finns ett väldigt varnande exempel från den kanadensiska östkusten när det gäller just torsken. Utfiskningen av torsk ledde till mycket små bestånd och mycket små torskars.

Nu har man inte fiskat där på 20 år. Men torskbeståndet har fortfarande inte återhämtat sig i dessa områden som en gång i tiden var de rikaste torskvatten som jordklotet hade att uppvisa. Vi får verkligen se till att den utvecklingen inte upprepas i Östersjön eller längs västkusten.

Slutligen: Tack för den här debatten. Jag tycker att det är viktigt att diskutera dessa stora, tunga och avgörande miljöfrågor. Jag ser fram emot framtida debatter av det här slaget. Jag, som gammal göteborgare och bohuslänning, skulle naturligtvis uppskatta om vi någon gång också kunde ha en debatt om västerhavet, som ju också har problem även om de inte är exakt likadana som Östersjöns.

Överläggningen var härmed avslutad.

2 § Anmälan om inkomna faktrapromemorior om förslag från Europeiska kommissionen

Talmannen anmälde att följande faktrapromemorior om förslag från Europeiska kommissionen inkommit och överlämnats till utskott:

2000/01:27 Meddelande från kommissionen till rådet, Europaparlamentet och EKSG:s rådgivande kommitté, Ekonomiska och sociala kommittén och Regionkommittén om EKSG-fördragets utgång: Finansiell verksamhet efter 2002 *KOM (2000) 518* till näringsutskottet

2000/01:28 Meddelande från kommissionen om den strukturerade dialogen efter EKSG-fördragets utgång *KOM (2000) 508* till näringsutskottet

2000/01:29 Förslag till rådets förordning om vissa koncessioner i form av gemenskapstullkvoter för vissa jordbruksprodukter och om anpassning, som en autonom övergångsåtgärd, av vissa jordbrukskoncessioner enligt Europaavtalet med republiken Slovenien *KOM (2000) 528* till miljö- och jordbruksutskottet

2000/01:30 Förslag till rådets förordning om att bemyndiga kommissionen att tillåta Finland att bevilja stöd för vissa kvantiteter av utsäde av foderväxter samt, Kommissionens rapport till rådet om utfallet av de finska stöden för vissa kvantiteter utsäde och vissa kvantiteter spannmålsutsäde *KOM (2000) 540*, *KOM (2000) 541* till miljö- och jordbruksutskottet

2000/01:31 Förslag till rådets förordning om ändring av förordning (EEG) nr 1907/90 om vissa handelsnormer för ägg *KOM (2000) 522* till miljö- och jordbruksutskottet

2000/01:32 Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om djurhälsovillkor som skall tillämpas vid förflyttningar av sällskapsdjur utan kommersiellt syfte *11596/00 LIMITE AGRILEG COD* till miljö- och jordbruksutskottet

2000/01:33 Förslag till rådets direktiv om gemenskapsåtgärder för att bekämpa klassisk svinpest *11594/00 LIMITE AGRILEG 131* till miljö- och jordbruksutskottet

3 § Anmälan om inkomna uppteckningar från EU-nämndssammanträde

Talmannen anmälde att uppteckningar från EU-nämndens sammanträde fredagen den 6 oktober inkommit.

4 § Hänvisning av ärenden till utskott

Föredrogs och hänvisades
Skrivelse
2000/01:37 till skatteutskottet

Förslag
2000/01:RR8 till trafikutskottet

5 § Konkurrenspolitik för förnyelse och mångfald

*Konkurrenspolitik för
förnyelse och mångfald*

Föredrogs
näringsutskottets betänkande 2000/01:NU4
Konkurrenspolitik för förnyelse och mångfald (prop. 1999/2000:140 och
prop. 2000/01:1 delvis).

Anf. 19 PER WESTERBERG (m):

Fru talman! Näringsutskottets betänkande NU4 behandlar den särskilda propositionen nr 140 om konkurrenspolitik för förnyelse och mångfald samt avsnitt ur budgetpropositionens utgiftsområde 24 som gäller näringsliv.

Den ekonomiska historien, inte minst den ekonomiska historia som behandlar ekonomisk utveckling, är väldigt mycket historien om en fungerande konkurrens och en fungerande utveckling i ekonomin.

De platser som hade marknader, de platser som hade konkurrenter och mångfald var där den ekonomiska utvecklingen kom. De områden som hade mera av monopolverksamheter, planhushållning och andra begränsningar var de som inte utvecklades särskilt väl, medan de moderna konsumentstyrda marknadsekonomierna med en mångfald stark konkurrens har visat sig överlägsna att producera god välfärd för de många människorna.

Den svenska ekonomiska historien skiljer sig inte i förhållande till detta, utan den överensstämmer i väldigt stor utsträckning med den utveckling som vi har sett i andra delar av världen. Avregleringen, avskaffandet av skräväsendet och införandet av frihandeln var det som startade en enastående ekonomisk utveckling i Sverige från 1870-talet och 50 år framåt – kanske den snabbaste ekonomiska utvecklingen i världen.

Vi kan dock säga att vi här i Sverige i dag, vilket detta område berör, fortfarande har ganska stora begränsningar i konkurrensen. Det finns betydande förbättringar att göra. Det rör inte minst den s.k. gemensamma sektorn, eller den offentliga sektorn, där det fortfarande finns regleringar, etableringskontroll och etableringshinder som bör kunna undanröjas. Skärpt konkurrens och ökad mångfald skulle öka den ekonomiska utvecklingen till fördel för det stora flertalet människor.

Vi kan inte heller acceptera de många inskränkningarna av väldigt mycket av produktion i egen regi som offentlig sektor fortfarande genomför. Den delen var ju vanlig även inom privat sektor i historien, men det har ju gått mot att de stora företagen i stark konkurrens upphandlar nästan varje enskild del som förekommer i deras produkter. Det gör att varje enskild del i en produkt måste vara konkurrenskraftig för att slutprodukten ska vara fälg på marknaden till ett bra pris och därmed till fromma för konsumenterna. Den principen bör genomföras inom den offentliga sektorn i betydligt högre grad än vad som i dag sker.

Samma sak gäller vård, sjukhus, läkemedel, omsorg och skola. På vissa områden där har konkurrens släppts fram, men på andra områden råder fortfarande monopol. Enligt min och mitt partis uppfattning går den politiska uppgiften inom vissa delar där framför allt ut på finansiering och kvalitetskontroll av den produktion som sker i såväl privat som enskild regi.

De aktuella förslagen till direkta förändringar i konkurrenslagen är tämligen begränsade. Det finns anledning att erinra om konkurrenslagens två huvudrekvisit som är tämligen enkla, nämligen förbudet mot missbruk av marknadsdominerande ställning och förbudet mot skadliga konkurrensbegränsningar. Vissa förenklingar finns, s.k. gruppundantag, där små företagare tillåts att samarbeta och göra konkurrensbegränsningar i och med att det anses vara till fromma för konsumenterna.

Det finns ytterligare en begränsning, den europeiska konkurrensrätten, som till stora delar är identisk med den svenska. Den tillämpas på all handel som sker över gränserna och berör mer än ett land. Därmed kan det finnas vissa konfliktområden mellan svensk och europeisk konkurrensrätt i enskilda fall.

Vi moderater har tillsammans med några av våra systerpartier skrivit under en reservation när det gäller konkurrensskadeavgift. Det är inte så att vi är emot att man ska kunna göra lindringar i konkurrensskadeavgiften för företag eller personer som medverkar till att komma åt skadliga konkurrensbegränsningar eller missbruk av marknadsdominerande ställningar. Vi vill ändå peka på att det finns anledning att väl utreda hur detta överensstämmer med svensk rättstradition i och med att vi inte i normalfall har arbetat med sådana här arbetsmetoder. Men vi är intresserade av att se ett konkret förslag för att därmed kunna vara behjälpliga med att åstadkomma en skarp och väl fungerande konkurrenslagstiftning och därmed kunna få en konkurrenslag som inte bara tillämpas via processer utan som framför allt är moraluppbyggande.

Det finns även ett förslag om ett s.k. legalundantag. Det gäller framför allt den s.k. skogskooperationen, och det har särskilt gällt Södra Skogsägarna i tidigare rättsprocesser och behandlingar här i riksdagen.

Jag vill först notera att Södra Skogsägarna har vunnit processerna i domstolar om tillämpningen av konkurrenslagen och att man därmed

funnit att det var förenligt med konkurrenslagen att ha ett samarbete mellan små företagare inom skogsnäringen.

Nu har regeringen föreslagit ett legalundantag, att detta samarbete ska få förekomma utan att man behöver ha något speciellt undantag, utan det ska framgå direkt av lagstiftningen.

Vi har bara här pekat på att Södra Skogsägarna och många av skogsägarrörelsens företag har verksamheter som är länderöverskridande. Vi tycker att regeringen borde ha utrett om detta kan komma att stå i strid med EG-rätten. Vi har trots detta ansett att vi bör släppa igenom det förslag som regeringen har lagt fram om legalundantag för skogskooperationen. Vi motsätter oss därmed inte regeringens förslag, även om vi tycker att regeringen borde ha utrett det bättre än vad man har gjort, vilket också har påpekats av respektive fackmyndighet.

Det finns också ett förslag från regeringen om ett s.k. legalundantag. Det innebär att taxiföretag med upp till 30 fordon skulle vara undantagna från konkurrenslagstiftningen. Utskottsmajoriteten har höjt den siffran till 40 fordon. Vi moderater har i vår reservation sagt att det enligt vår uppfattning är fel metod att säga att upp till 40 taxibilar kan samverka och att de ska stå utanför konkurrenslagens krav på konsumentnytta, nämligen förbudet mot skadlig konkurrensbegränsning och missbruk av marknadsdominerande ställning. Vi tycker att man mer ska tydliggöra lagens två huvudrekvisit.

Kan taxiföretag som samarbetar påvisa att de inte har högre priser eller sämre kvalitet ska de också kunna samarbeta. Men har de högre priser eller sämre kvalitet och ingen konkurrens får de också finna sig i att de blir fällda enligt konkurrenslagen och måste skapa ett mer konkurrensorienterat system.

Vi tycker heller inte att det är tillfredsställande om ett antal små taxiföretag slår sig samman till ett stort bolag i tron och uppfattningen att de därmed ska komma undan konkurrenslagen. Det tycker vi inte är ett bra system.

Är priset högre eller kvaliteten sämre än i områden där det finns konkurrens är detta en form av missbruk av marknadsdominerande ställning. Enligt vår uppfattning bör även detta vara i strid med konkurrenslagstiftningen, även om det är svårare för tillämpande myndighet att kunna driva den typen av mål.

Vi vill därmed ha ett förtydligande av lagen för att bibehålla enkelheten och inte ha särslagstiftningar för en lång rad olika branscher. Om vi får för mycket av detta riskerar vi att få en otydlig lag som blir svår att tillämpa och dessutom ger olikheter i Sverige jämfört med vad som gäller på alleuropeisk nivå.

I Sverige har vi haft ett legalundantag som har gällt möjligheten att samarbeta för de små företagen i detaljhandeln. Det kom ursprungligen till genom ICA. Små ICA-handlare samarbetade och konkurrerade framgångsrikt med de stora andra handlarna inom detaljhandeln för livsmedel. Det var Hemköp, Dagab och Kooperativa förbundet.

Det visade sig snarast att det var ICA som hade de lägsta priserna. Vi upplevde då att det var orimligt att förbjuda de små företagen att samarbeta för att få låga priser och kunna konkurrera med de stora giganterna. Det gällde också ett antal av de andra frivilliga fackhandelskedjorna.

Prot. 2000/01:23

8 november

*Konkurrenspolitik för
förnyelse och mångfald*

Små företagare måste enligt vår uppfattning kunna få samarbeta och därmed framgångsrikt konkurrera med de stora integrerade företagen och de stora multinationella koncernerna. Vi har av det skälet reserverat oss mot borttagande av detta undantag.

Lagstiftningen är inte klar på EU-området, och man vet inte hur man ska hantera detta område. Sverige har en specifikt unik situation med väldigt många glesbygdsbutiker som av naturliga skäl får hög marknadsandel. Det finns i praktiken ofta inget alternativ med undantag för en enstaka butik.

Fru talman! Den konkurrenslagstiftning som leder till många processer är inte den bästa, utan det är den som är moralbildande. Det är därför som vi vill slå vakt om en enkel och tydlig lagstiftning.

De två huvudrekvisiten bör vara vägledande på så många områden det huvud taget går. De bör omfatta fler områden. Det gäller även den offentliga sektorn. Man bör också förtydliga lagen och starkare betona konsumentintresset. Det bör vara vägledande för tillämpningen av de två huvudrekvisiten.

Vi moderater står naturligtvis fast vid samtliga de reservationer vi har undertecknat. Men vi nöjer oss för enkelhetens skull med att yrka bifall till och votera på reservation 1.

Anf. 20 GÖRAN HÄGGLUND (kd):

Fru talman! Vi kristdemokrater står självfallet bakom alla de reservationer vi har undertecknat i utskottet i föreliggande betänkande. Men för tids vinnande nöjer jag mig med att yrka bifall till reservationerna 1 och 5.

En viktig orsak till att Sverige placerar sig relativt dåligt i den s.k. välfärdsligan är vårt höga prisläge i jämförelse med andra länder. Det har uppstått till följd av bristande konkurrens, delvis omfattande regleringar och att vi har ett väldigt högt skattetryck i Sverige. Vi får som enskilda invånare och konsument, enkelt uttryckt, förhållandevis lite för våra intjänade pengar.

I debatten om vår ekonomiska utveckling fokuseras oftast helt och hållet intresset på ökningstakten i BNP. Men det är förstås lika viktigt för oss alla vad vi kan få ut för de pengar som vi använder både för privat och för offentlig konsumtion. Vi kan konstatera att den genomsnittliga prisnivån i Sverige för viktiga hushållsprodukter ligger 20–30 % över genomsnittet i EU-länderna.

Enbart en god BNP-ökning kommer sannolikt inte att leda till att Sverige kan stiga särskilt mycket i välfärdsligan sett till köpkraften. En hel del viktiga avregleringar ligger framför oss. En del har redan gjorts i Sverige.

Kredit- och valutamarknaden avreglerades i slutet av 80-talet. Utländska bankers rätt att etablera sig kom år 1990. Nya telelagen som kom år 1993 öppnade många nya möjligheter liksom förändringarna inom järnvägstrafiken. Elmarknaden avreglerades i en första etapp år 1996 och för de mindre konsumenterna år 1999. Detta har betytt mycket för prisutvecklingen på dessa områden. Vi bör förstås gå vidare här.

Inom en del sektorer är fortfarande konkurrensen bristfällig. Det gäller framför allt på marknader där hushållen är köpare. Det gäller exempelvis varudistribution, detaljhandel, tjänsteproduktion och inte minst i

offentlig sektor. Byggsektorn är fortfarande väl reglerad, och importkonkurrensen är väldigt liten på det området. Det leder till högre priser. Antalet producenter inom byggsektorn är begränsat både i entreprenadledet och i byggmaterielindustrin. Det ger höga kostnader.

Livsmedelssektorn utmärks av att det bara finns ett fåtal aktörer i distributions- och försäljningsledet och att jordbrukssektorn är förhållandevis starkt reglerad. Kommunerna har dessutom möjlighet att enligt plan- och bygglagen begränsa etableringar av livsmedelsbutiker, vilket i många fall ytterligare begränsar konkurrensmöjligheterna. Denna möjlighet för kommunerna att stoppa etableringar återinfördes av socialdemokraterna efter det att fyrpartiregeringen hade tagit bort den. Det var ett steg i fel riktning.

Till skillnad från många andra reformförslag som vi diskuterar här i kammaren kostar förslag på konkurrensområdet ingenting över de offentliga budgeterna. Tvärtom leder en bättre konkurrenspolitik i kombination med avregleringar och ökad upphandling inom offentlig sektor till avsevärda kostnadsminskningar för de offentliga budgeterna. Därmed är det till nytta för oss alla som enskilda invånare.

Det pris som man får betala för en minskad politisk styrning, minskad politisk makt och byråkrati är rimligt för de allra flesta av oss. Det är ett helt okontroversiellt pris. Men i den politiska debatten finns det fortfarande många förespråkare som hävdar att det är demokratiskt nödvändigt att det offentliga ska styra och bestämma över i stort sett allt det som anses viktigt. Det överpris som vi alla har fått betala för den politiken uppmärksammas alldeles för lite.

I propositionen som ligger till grund för betänkandet finns dokumenterat hur konkurrens på olika marknader har kunnat växa fram på många områden trots att ett monopolföretag tidigare har varit helt dominerande. Inom vård, skola och omsorg ser regeringen inte de möjligheterna. I stället motverkar regeringen konkurrens på flera områden. Ett exempel är att man inte vill avskaffa monopolet inom apoteksverksamheten. Ett annat är regeringens rigida motstånd mot privat drivna sjukhus, något som diskuterades här i kammaren så sent som i går. Det är uppenbart att regeringen här sänder motstridiga signaler.

Fru talman! Kristdemokraterna har en rad olika förslag på konkreta åtgärder. Bland dem kan man t.ex. märka att kommunalt och statligt ägande bör avvecklas på marknader där privata företag konkurrerar eller skulle kunna konkurrera och där det inte finns tydliga sociala eller hälsomässiga restriktioner som motiverar ett offentligt ägande.

Kommunallagen bör enligt vår uppfattning ändras så att det blir lättare att få prövat i domstol om kommunal näringsverksamhet strider mot lagstiftningen. Det vet vi är ett stort problem inte minst på mindre orter. Många företag anser att det är svårt att vara med och tävla på lika villkor som det offentliga.

Vi tycker att kommunallagen bör ses över i syfte att göra det lättare för företag att överklaga kommunala beslut om stöd till olika former av företag. Besluten bör också kunna prövas i domstol.

Kvarvarande konkurrenshämmande regleringar i den privata sektorn bör förstås identifieras och avvecklas. Småföretagardelegationens lista borde naturligtvis snarast kunna genomföras.

Konkurrensverket bör få ökade resurser och en stark fristående roll för att också kunna granska regeringens förslag i ett konkurrensperspektiv.

Som jag antydde tidigare anser vi också att det är dags att återigen revidera det kommunala planmonopolet beträffande etableringar av nya butiker.

Lagen om offentlig upphandling måste göras mer kraftfull i en sammanhållen översyn för att förverkliga principerna om affärsmässighet, konkurrens och icke-diskriminering.

En fråga som har tilldragit sig ett ganska stort intresse när detta har debatterats eller diskuterats i utskottet har varit den om det s.k. ICA-undantaget. ICA-handlarna är ju en mängd handlare av varierande storlek – men många av dem är små – som samverkar när det gäller varuinköp, övergripande marknadsföring, butiksfinansiering, konceptutveckling, utbildning och administration. Detta är naturligtvis till oerhört stor nytta för framför allt de mindre handlarna. De skulle ha enormt svårt att hävda sig om de inte hade denna samverkansmöjlighet.

Nu vill regeringen ändra på detta. Med dagens beslut hotas många butiker, framför allt i glesbygden, där enskilda handlare i samverkan många gånger är de som upprätthåller en viktig kvarvarande service just på en viss ort. Försvinner ICA-handlaren så kommer väldigt mycket annat på de här små orterna att försvinna, och det kommer att bli ett hårt slag. Handlarna kommer att få mycket svårt att klara sin verksamhet. De kommer inte att kunna erbjuda sina varor till attraktiva priser, och därmed kommer många konsumenter att söka sig till större tätortsbutiker. De mindre får slå igen.

Det säregna förhållandet råder att om ICA-handlarna i stället hade varit delar av en gemensam koncern så hade deras samverkan varit acceptabel ur lagstiftarens synvinkel, som majoriteten formulerar det, trots att det samarbetet hade inneburit ett samarbete av väsentligt starkare art. Regeringens förslag innebär, om det genomförs, att ICA-handlarna kommer att diskrimineras i jämförelse med helägda kedjor som Hemköp och Konsum t.ex. Vari ligger det rimliga här?

Dagens förväntade beslut om att gruppundantaget ska upphöra kommer knappast att främja en verklig konkurrens på den stora livsmedelsmarknaden. Det förefaller som om regeringen i sina överväganden har förväxlat målet för politiken – en levande konkurrens – med medlet – en stark lagstiftning.

Det goda riskerar i det här fallet att bli det bästas fiende. Vart tog konsumentperspektivet vägen i det här sammanhanget?

En annan fråga som vi har diskuterat mycket har handlat om beställningscentralerna och taxiverksamheten. Utskottets majoritet har velat få upp antalet maximalt tillåtna fordon i en beställningscentral från 30 till 40 utan att man behöver söka undantag. Vad blir då resultatet av förslaget? Jag gissar att det på många orter kommer att bli som i Skellefteå. Taxi Skellefteå förbjöds samverkan, och i stället köpte man samtliga taxifordon och anställde de tidigare enskilda taxiföretagarna. Det blev *ett* företag. 50, eller åtminstone ett stort antal, småföretag ersattes och blev *ett* större företag. För konsumenterna innebär inte detta någon förbättring på något sätt. Vad kommer att hända nu i Borås, Halmstad, Sundsvall,

Luleå, Östersund och Uddevalla? Vad kommer att bli konsekvenserna av det beslut som majoriteten vill genomdriva i dag?

Som Per Westerberg tidigare nämnde här finns det möjligheter när det gäller förbud mot skadlig samverkan att via dagens lagstiftning komma åt det som är missbruk av dominerande ställning. Ska man ha en exakt siffra så kommer det att leda till en rad konstiga och underliga ageranden som inte kommer att vara i konsumenternas intresse. Detta beklagar jag.

Anf. 21 ÅKE SANDSTRÖM (c):

Fru talman! Konkurrensfrågorna är utomordentligt viktiga frågor som påverkar en stor del av vår vardag. Samtidigt som konkurrensen är en viktig förutsättning för rimliga prisnivåer för oss konsumenter måste vi som beslutsfattare se till att regelverken kring konkurrensfrågorna är begripliga och motiverade samt att de ger berörda branscher rättvisa och långsiktiga spelregler.

Först har jag en kommentar till samverkansfrågorna inom familjeskogsbruket, där en stor majoritet står bakom betänkandet i den delen. Skogsägarföreningarnas verksamhet har på ett avgörande sätt bidragit till att stärka familjeskogsbruket, vilket har lett till kraftigt sänkta avverkning- och transportkostnader. Virkesförsörjningen till industrin har genom föreningarnas verksamhet fått rationella lösningar. Den svenska samverkansmodellen på detta område ses inom EU som en modell för hur man kan utveckla resurserna i familjeskogsbruket. Vad gäller EG-rätten ska enligt förslag Konkurrensverket, Stockholms tingsrätt och Marknadsdomstolen direkt kunna tillämpa EG:s konkurrensregler från kommande årsskifte, dvs. från 1 januari 2001. Enligt en aktuell juridisk tolkning står legalundantaget för skogsägarföreningarna ej i motsättning till EG-rätten.

Fru talman! Beträffande gruppundantaget för kedjor i detaljhandeln är utskottsmajoritetens förslag olyckligt – inte minst för konsumenterna i Småortssverige och på landsbygden. Inom dessa områden är ungefär tre fjärdedelar av alla butiker ICA-butiker. De kommer att drabbas av detta beslut. Det är just glesbygdsbutikerna och deras kunder som tjänar allra mest på ICA-samarbetet. Det sker dels genom att de kan dra nytta av samma inköpskraft som de största ICA-butikerna, dels genom leveranssamordning med de stora butikerna i tätorterna. Detta gör det möjligt för de mindre butikerna att få sina leveranser till rimliga kostnader. Att som Miljöpartiet förespråkar ge endast glesbygdsbutikerna ett särskilt undantag fungerar inte. Det är just sambandet mellan stora och små ICA-affärer, och mellan glesbygds- och tätortsbutiker inom ICA som är avgörande.

Att allmänt önska sig en analys av hur dessa föreslagna förändringar påverkar glesbygdens varuförsörjning är rätt onödigt. Det går att inse före beslutet. Det hjälper inte heller vare sig konsumenterna eller butiksägarna i dessa bygder.

Den högre prisnivå som blir följd av dyrare inköp leder i sin tur till förlorad konkurrenskraft mot de stora butikerna, med stor risk för butiks-nedläggningar som följd. Det kan inte vara till gagn för konsumenterna.

Det är enligt min och Centerpartiets mening obegripligt att Miljöpartiet, som säger sig vilja gynna glesbygden, medverkar till detta beslut.

Prot. 2000/01:23
8 november

*Konkurrenspolitik för
förnyelse och mångfald*

Jag vet att det finns en rad småbutiker även i Marianne Samuelssons hemlän. Låt oss i samverkan slå vakt om gällande regler, just för att de är till gagn för konsumenterna även i Småortssverige!

Från Centerpartiets sida har vi vid flera tillfällen påtalat hur viktig lanthandeln är som servicepunkt. Detta kommer att förstärkas ytterligare när nu post- och bankkontor läggs ned runtom i landet.

Fru talman! När det gäller taxibranschen är majoritetsförslaget enligt en enig bransch ett dåligt förslag med besvärande tröskeffekter, byråkratiskt krångel och ytterligare administration. Någon förbättring för konsumenterna kan inte skönjas. Som utskottsordföranden tidigare har framhållit här och med hänvisning till vår gemensamma reservation borde konkurrenslagens två huvudbeståndsdelar – förbud mot konkurrensbegränsande samarbete och förbud mot missbruk av dominerande ställning – vara utgångspunkten för att beivra samverkansformer inom taxinäringen som är skadliga ur konkurrenssynpunkt.

Nu visar det sig att Konkurrensverket i sin tillämpning inte har ansett sig kunna tillåta samverkan i beställningscentraler i rimlig omfattning. Det är också därför som vi i vår gemensamma reservation begär att regeringen skyndsamt ska återkomma till riksdagen med förslag till de ändringar som erfordras för att en sådan samverkan ska vara tillåten.

Fru talman! Med det anförda yrkar jag bifall till reservationerna 5 och 10, men Centerpartiet står självfallet bakom alla reservationer som vi har undertecknat i utskottets betänkande.

Anf. 22 EVA FLYBORG (fp):

Fru talman! Det är konkurrensen som gör att marknadsekonomi fungerar, ty det är konkurrensen som gör att endast de bästa producenterna överlever och förser konsumenterna med det de vill ha. De här kloka orden är inte mina egna. De yttrades redan 1776 av nationalekonomen Adam Smith.

Han fortsatte: Vad är det som driver bagaren att baka ett gott bröd, slaktaren att framställa ett gott kött eller bryggaren att brygga ett starkt och gott öl? Han svarade själv: Jo, det är företagare i ständig tävlan med varandra.

Det har nu gått över 200 år sedan den här brittiska nationalekonomen i sin bok *Nationernas välstånd* konstaterade att konkurrensen är en oöverträffad metod att nå effektivitet. Den ekonomiska historien har sedan dess givit honom rätt.

En effektiv konkurrens gynnar alltid i första hand konsumenterna. Företagens tävlan om att vara bäst och billigast upprätthåller en ständig press på priser och kostnader. Men också ur ett mer dynamiskt och kanske samhällsekonomiskt perspektiv är en väl fungerande konkurrens av mycket stor betydelse. Konkurrensen är kanske den absolut viktigaste drivkraften till både teknisk och ekonomisk utveckling.

Olika brister i konkurrensen medför naturligtvis också det motsatta. Konsumenterna får betala onödigt höga priser, utbud av varor och tjänster blir mindre varierat och producenterna stimuleras inte till att utveckla och förbättra kvalitet och produktionsmetoder. Den som tror sig ha en ny och bättre idé får kanske aldrig ens chansen.

Fru talman! Låt mig säga några ord om ICA och det omtalade gruppundantaget. Folkpartiet anser att det nuvarande gruppundantaget för

kedjor i detaljhandeln bör bibehållas. Vi kanske ska påminna oss om att när det här undantaget infördes en gång, skedde det med hänvisning till just konsumentintresset. Regeringen anför här inga bärande skäl för att konkurrenstrycket skulle öka om gruppundantaget upphör. Risken är snarare att mångfalden och konkurrensen väsentligen kommer att minska på många ställen.

Det nuvarande gruppundantaget har gynnat småföretag på landsbygden genom att samordning av upphandling, marknadsföring och administration har varit möjlig. De enskilda ICA-handlarna utgör ungefär 75 % av alla glesbygdsbutiker i vårt land. Utan möjlighet till samverkan skulle de ha väldigt svårt att erbjuda sina varor till konkurrenskraftiga priser. Den här samverkan innebär dock ingen försämrad konkurrens, utan ICA-handlarna konkurrerar ju också med varandra. När gruppundantaget infördes visade prisjämförelser att ICA-handlarna hade lägst priser.

Ytterligare ett skäl att förlänga det här gruppundantaget är det moderniseringsarbete som pågår inom EU. Som nämnts är ju inriktningen att nya regler ska kunna träda i kraft eventuellt redan den 1 januari 2003. Då bortfaller behovet av det gruppundantag för vertikala avtal som regeringen avser att införa den 1 januari 2001. Enligt Folkpartiets uppfattning förefaller det något irrationellt att slopa ett system som har fungerat bra och införa ett nytt som man inte vet hur det kommer att fungera, särskilt som det rör sig om en så begränsad period som två år.

Riksdagen bör därför uttala att det nuvarande gruppundantaget för kedjor i detaljhandeln ska fortsätta att gälla även efter den 1 juli nästa år. Det grundläggande motivet för gruppundantaget är och förblir konsumentintresset, men det är också viktigt att inte låta en konkurrenslag försvåra eller t.o.m. förhindra småföretagsamhet och enbart främja stora koncerner och att vara anställd. Det tjänar ingen på, allra minst konsumenterna.

Fru talman! En effektiv konkurrensövervakning är mycket viktig. Det lagförslag som regeringen här lägger fram rör konkurrensskadeavgiften och innebär att när man fastställer den här avgiften ska hänsyn tas till om företaget eller företagaren i väsentliga mån underlättar utredningen. Det kan vi i Folkpartiet acceptera. Enligt vår mening är regeringen dock inne på farliga vägar när man vill utreda möjligheten att ge företag lättnader i den här konkurrensskadeavgiften om det berörda företaget avslöjar andra företags överträdelse. Vi skulle få ett slags betalda tjallare.

Jag vill hänvisa till vad som föreslagits i Folkpartiets rättspolitiska program om att s.k. kronvittnen, vilket det egentligen är fråga om här, endast får användas i mycket begränsad utsträckning inom strikt angivna ramar och där de misstänkta biträds av försvarare. Detta är något helt annat än det angiverisystem som tycks föresväva regeringen. Det här borde riksdagen klart ta avstånd ifrån redan nu.

Det är också Folkpartiets bedömning att inte heller regeringen eller statliga myndigheter har sådana kvalifikationer att bedöma en lämplig företagsstruktur att dessa bör ges möjlighet att bryta sönder en befintlig struktur. Förslaget att reglera styrelseledamotskap i konkurrerande företag bygger också på en verklighetsfrämmande tilltro till regleringars effekter.

Prot. 2000/01:23

8 november

*Konkurrenspolitik för
förnyelse och mångfald*

Fru talman! Regeringens förslag om legalundantag för taxisamverkan har fått en något olycklig utformning. Förslaget innebär att enskilda företagare kan undgå förbudet genom att avstå från att vara egna företagare och i stället bli anställda. Det kan förväntas medföra att det blir färre och större aktörer på taximarknaden. Utvecklingen kan bli som i Skellefteå där, efter ett utslag i Marknadsdomstolen, de tidigare enskilda taxiföretagen – små åkare – gick samman i ett nytt större företag. Effekten blev alltså att de berörda taxiägarna övergick från att vara egna företagare till att bli anställda. För konsumenterna blev det ingen som helst förändring till det bättre.

En gräns av det slag som regeringen föreslår tror vi innebär besvärande tröskeeffekter. För att behålla dessa på en i förhållande till den nuvarande branschstrukturen rimlig nivå bör gränsen i stället sättas till 100 fordon i väntan på ett bättre heltäckande förslag vad gäller taxi. Regeringen bör därför återkomma snarast med ett nytt förslag.

Fru talman! Till slut vill jag också gärna säga ett par ord om EU:s konkurrensregler för små länder. Det finns en risk att internationellt verksamma företag med sin bas i små EU-länder kan komma att missgynnas av EG:s konkurrenslagstiftning. Generellt sett bör avgränsningen av en relevant marknad inte automatiskt sättas lika med de aktuella nationsgränserna. Oberoende av om det negativa beslutet i t.ex. Volvo–Scania-affären för ett tag sedan hade varit helt i enlighet med gällande regler, väcker det ändå frågan om företag med sin bas i små länder missgynnas gentemot företag från stora länder.

Internationellt verksamma företag har ofta en mycket stark ställning på hemmamarknaden. Om denna hemmamarknad då är liten kan en strukturaffär vara acceptabel enligt EG-reglerna om den sker i ett stort land men anses strida helt mot konkurrensreglerna om den sker i ett litet land. Det förefaller inte rimligt att en omfattande internationell strukturaffär ska avgöras av koncentrationsgraden på en mycket liten del av företagets totala marknad. Det finns en uppenbar risk, anser vi i Folkpartiet, att EG:s konkurrensregler utformas utan tillräcklig hänsyn till den nya situation som uppstår i och med euron och att reglerna därmed i praktiken missgynnar internationella företag som har sin bas och sitt ursprung i små länder som t.ex. Sverige.

Den här aspekten på EG:s konkurrensregler måste diskuteras mellan medlemsländerna. Riksdagen bör uppmana regeringen att arbeta för att en sådan diskussion och analys snarast kommer till stånd.

Herr talman! Med detta vill jag yrka bifall till reservation 7, 9 och 11.

Anf. 23 MARIE GRANLUND (s):

Herr talman! En väl fungerande konkurrens är inget mål i sig utan ett redskap för att nå de andra samhälleliga mål som vi ställer upp, med så god kvalitet och till så låga kostnader som möjligt, eller helt enkelt att ge konsumenterna – medborgarna – så bra och billiga varor och tjänster som det bara går.

En väl fungerande konkurrens är nödvändig för att skapa tillräckligt omvandlingstryck i ekonomin som driver på strukturomvandlingen, så att produktionsresurserna utnyttjas på absolut effektivaste sätt. I Sverige har denna utveckling pågått kontinuerligt. Stora, mycket medvetna strukturförändringar har gjorts inom textil- och varvsindustrierna, bara för att

nämna några exempel. I dag är det andra områden som står i fokus. Jag ska återkomma till dem senare. Jag vill också påtala något som varit viktigt för konkurrenstrycket i Sverige. Det är den budgetsanering som regeringen och riksdagen genomfört.

Arbetarrörelsen bär på en stark tradition ända sedan slutet av 1800-talet, att värna konsumenternas intresse gentemot de producenter som gärna använder en styrkeposition på marknaden till att ta ut för höga priser. Ett exempel är konsumentkooperationen, som växte fram ur arbetarrörelsens praktiska arbete för att minska brukets makt över bruksarbetaren. Därför föddes ett konkurrerande alternativ till bruksbutiken.

Arbetarrörelsen har ett starkt konsumentperspektiv, som vi i dag knyter an till i vår ambition att minska hindren för en sund konkurrens. Vi har fortsatt detta arbete, självklart under delvis annorlunda omständigheter.

För ett litet land som Sverige är det av avgörande betydelse med en väl fungerande konkurrens också på den internationella nivån, såväl globalt som inom den europeiska unionen. Sverige har traditionellt haft en mycket frihandelsvänlig linje. För ett land som vårt med stort utrikeshandelsberoende har det varit och kommer att vara en oerhört viktig förutsättning för vår välfärd och vårt välstånd. Sverige är mycket pådrivande i detta arbete.

En väl fungerande konkurrens inom den europeiska marknaden leder till lägre priser för Europas konsumenter. Den viktigaste åtgärden är att förbättra möjligheterna till marknadstillträde, att öppna de europeiska marknaderna. Det är särskilt tydligt när det gäller tele och energi. Det finns stora brister i ömsesidigt gällande regler som missgynnar svenska företag jämfört med utländska.

En annan viktig åtgärd är att verka för en reformering av EU:s gemensamma jordbrukspolitik. Vi driver också på för att minska olika former av statsstöd som skadar svensk industri. Det gäller t.ex. att avveckla varvsstödet i våra konkurrentländer, så att samma regler som i Sverige ska gälla där.

Herr talman! Det är viktigt att se konkurrensfrågorna i detta vida perspektiv. Det är många olika faktorer som bidrar till ett gott konkurrens klimat.

Den konkurrenspolitiska proposition som vi nu diskuterar har ett brett perspektiv. Utgångspunkten är att hela tiden sätta konsumenten i centrum – att ge konsumenten en starkare ställning på marknaden. Det är därför betydelsefullt att framhålla, som görs i propositionen, vikten av att samordna de konsumentpolitiska och konkurrenspolitiska insatserna.

Internationella jämförelser tyder på att konkurrensen fortfarande är svag på en del områden i Sverige, särskilt i tjänstesektorn och där framför allt inom livsmedel och byggsidan. Det gör att vi inte har den välfärd vi faktiskt skulle kunna ha. I propositionen tas upp en rad konkreta åtgärder för att komma till rätta med problemen. Jag ska ta upp några.

Konkurrensverket kommer att få ökade resurser för sin verksamhet, något som är oerhört viktigt för att övervaka konkurrenspolitiken. Den svenska konkurrensmyndigheten kommer också att få behörighet att tillämpa EG:s konkurrensregler. En särskild utredare kommer att se över om det behövs ytterligare ändringar i konkurrenslagstiftningen med syfte

Prot. 2000/01:23
8 november

*Konkurrenspolitik för
förnyelse och mångfald*

att spåra upp och ingripa mot karteller och andra allvarliga konkurrensbegränsningar.

Ett område som jag tidigare har nämnt där det råder liten konkurrens är byggområdet. I propositionen redovisar regeringen sin bedömning att det är angeläget att en fungerande europeisk inre marknad på byggområdet utvecklas. Det är därför av stor vikt att EG:s byggproduktdirektiv utvecklas och att en sådan marknad snabbt kommer till stånd. Byggnadsdelegationens förslag kommer under hösten att behandlas här i riksdagen, i en annan proposition.

Så till livsmedelssidan. Priserna har, enligt en rapport från Konkurrensverket, legat ca 30 % över genomsnittet inom OECD och drygt 20 % över nivån inom EU. Det finns många bidragande faktorer som jordbrukspolitik och ett glest befolkat land. Men ungefär hälften kan förklaras av den bristande konkurrensen på den svenska marknaden, något som leder till högre priser. Den stora företagskoncentrationen är här en starkt bidragande faktor.

I Sverige står de tre stora blocken för 90 % av omsättningen. Sedan 1993 finns ett gruppundantag för kedjor inom detaljhandeln. Det är viktigt att påtala att det gäller kedjor inom detaljhandeln och inte handlar bara om ICA, som det många gånger sägs. Gruppundantagets utformning har inneburit att så gott som samtliga frivilliga kedjor, såväl i livsmedelshandel som övrig handel, har skydd för sina samarbetsformer.

Blockbildningen i svensk handel utgör en barriär mot marknadsinträde för nya produkter och företag. Generella undantagsbestämmelser stärker redan starka kedjors konkurrenskraft och ökar inte effektiviteten i livsmedelssektorn, till nytta för just konsumenten.

EU arbetar nu med att ersätta gällande sektoriella gruppundantag med mer generella paraplyundantag för samverkan mellan företag. Det kommer fortfarande att finnas en möjlighet till individuell prövning. Men det är viktigt att vi har klara och stabila spelregler.

De föregående talarna har ägnat sig åt ren skrämselpropaganda. De har sagt att det inte skulle gå att samverka inom det som framhålls som ICA. Det är inte sant. De nya reglerna innebär endast att man inte längre får lov att sätta ett lägsta pris. Vore det inte rimligt, för att på något sätt komma åt den stora koncentrationen på livsmedelssidan? Jag bara undrar.

Regeringen föreslår också ändringar beträffande taxinäringen. I dag är det problem med konkurrenslagstiftningen. För närvarande råder stor osäkerhet inom taxibranschen. Förutsägbarheten och möjligheterna till samarbete är ringa. Utskottet vill därför införa ett legalundantag för att i större utsträckning ge möjlighet till samverkan i beställningscentraler. Samtidigt som det är viktigt att upprätthålla en effektiv konkurrens inom taxinäringen är det angeläget att slå vakt om taxiservicen i glesbygd. Undantaget ska gälla beställningscentraler som omfattar upp till 40 bilar. Vi förutsätter också att miljöaspekter och glesbygdens speciella förutsättningar ska beaktas vid individuella undantag för beställningscentraler som omfattar fler än 40 bilar.

Regeringen har också för avsikt att införa ett gruppundantag för taxi-verksamheten, som inte omfattas av det föreslagna legalundantaget. Undantaget ska gälla samarbete som omfattar upp till 35 % av den relevanta

marknaden. Till detta kommer möjligheterna till individuell prövning. En sådan prövning måste ha effekten för konsumenterna i fokus.

Under detta moment finns två reservationer. En reservation kommer från Folkpartiet som i stället vill ha en gräns på 100 bilar, något som skulle innebära att nästan en hel bransch skulle undantas från konkurrensprövning. Är detta rimligt?

Den andra reservationen, där Moderaterna står i spetsen, avvisar både ett införande av legalundantag och gruppundantag. Rättare sagt, man tycker att legalundantaget inte är tillräckligt. Det gäller inte tillräckligt många bilar. Samtidigt vill man inte ha något legalundantag. I stället säger man att Konkurrensverket ska göra en flexiblare tillämpning. Vad innebär det i praktiken? Ska det gälla generellt för alla branscher, eller ska det bara gälla för taxi? Speciellt allvarligt är att man angriper paragrafen i konkurrenslagen om förbud mot skadlig samverkan. Att ta bort denna paragraf skulle innebära ett totalt branschundantag, att taxiföretag får bilda karteller också mellan beställningscentraler.

Detta strider helt mot regeringens uppfattning att konkurrenslagen behöver vässas för att göra kartellbekämpningen mer effektiv.

Att ändra kriterierna för undantag skulle innebära att hela konkurrenslagen skulle behöva skrivas om, vilket inte heller skulle innebära någon EG-harmonisering.

Herr talman! De borgerliga har, som vi har hört tidigare, en oerhört dogmatisk inställning till den offentliga sektorn. Man gömmer sig bakom tal om konkurrens och effektivitet för att egentligen nå andra mål, som privatisering och utförsäljning. Att utsätta offentliga verksamheter för konkurrens blir därmed ett överordnat mål i sig. Driftsformen blir det centrala – inte att samhällets resurser används så effektivt och demokratiskt som möjligt.

Flera undersökningar pekar på att konkurrens är viktigare för kostnadseffektivitet än om en verksamhet eller ett företag är privat eller offentligt. Kommun- och landstingspolitiker har till uppgift att värna sina medborgare och på bästa sätt uppfylla samhälleliga mål som god barn- och äldreomsorg och god sjukvård. I vilken form verksamheten ska drivas varierar självklart. Ibland är den offentliga regin att föredra. Andra gånger är det den kooperativa eller privata lösningen som är den bästa.

Jag vänder mig därför mot den uppfattning som framskymtar i de borgerliga reservationerna, som innebär att alla kommunala verksamheter ska överföras i privat regi eller att alla kommunala bolag ska säljas ut. Hur kan man veta att det alltid är det bästa i det enskilda fallet?

Mycket av denna diskussion handlar dessutom om storstädernas villkor. I glesbygd saknas många gånger alternativ till den kommunala driften. Det finns helt enkelt inga privata företag som är intresserade av att ta över.

Vad som däremot är viktigt är att det finns klara regler för konkurrensutsättningen i kommuner och landsting. Upphandlingskommittén, som har att behandla dessa frågor, kommer att lämna sitt slutbetänkande i mars. Konkurrensrådet kommer också att lämna en rapport före årets slut om hur man har upplevt konkurrensen mellan offentlig och privat sektor.

Herr talman! Reservationerna till näringsutskottets betänkande visar att det inte är konsument- eller medborgarintresset som styr utan att det finns andra ideologiska skäl som driver på. Debatten visar hur partipoli-

tiska konkurrensfrågorna har blivit. Det är okej att ge sig på den kommunala kompetensen till förmån för konkurrenslagen i de fall man vill privatisera offentliga verksamheter och begränsa kommunernas handlingsutrymme – ideologiskt betingade privatiseringar som fokuserar mer på produktionsförhållandena än på konsumentnyttan. När man däremot upplever att en konkurrent till konsumentkooperationen ICA angrips av konkurrensmässiga skäl är det stopp.

Jag tycker att det är viktigt att vi väljer. Antingen håller vi en rak linje i konkurrensfrågorna, och då ska konsumentintresset gå före allt annat i alla sammanhang, eller så låter vi de partipolitiska hänsynen ta över, och då är det våra olika visioner om hur samhället ska se ut som ska styra.

Herr talman! Med detta vill jag yrka bifall till hemställan i betänkandet och avslag på samtliga reservationer.

Anf. 24 PER WESTERBERG (m) replik:

Herr talman! Jag vågar nog säga att vi från borgerlig sida gemensamt står för konsumentperspektivet och de små företagens möjligheter att konkurrera när det gäller konkurrenslagstiftningen, till skillnad från socialdemokratin. Jag kan inte förstå att man ska låta alla taxicentraler med upp till 40 bilar få missbruka marknadsdominerande ställning och ha skadliga konkurrensbegränsningar. De står ju utanför lagen. Det finns inget skydd där. De får göra vad de vill. Det är ingen bra metod.

Det är därför vi vill utgå från de grundläggande konsumentintressena. Det är de skadliga konkurrensbegränsningarna och missbruket av marknadsdominerande ställning som vi förbjuder. Det är därför vi mycket påtagligt vill säga att det är upp till en beställningscentral med samverkande småföretag att visa att de inte har högre priser eller sämre kvalitet än företag på orter där det finns god konkurrens. Det skulle ge bättre resultat. Det är ett bra förtydligande av lagen som majoriteten tyvärr motsätter sig.

Jag kan inte se att det är i konsumenternas intresse att ett stort antal småföretagare i Skellefteå med nuvarande tillämpning tvingas gå samman och bilda ett ganska stort företag, som dessutom blir näst intill monopolist. Det är inte till någon nytta för konsumenterna, men det är det socialdemokratin för närvarande står för.

När det sedan kommer till detaljhandelsdelarna vill jag säga att det är de små företagen som ska samverka mot de stora helintegrerade företagen – de stora koncernerna och de multinationella företagen. En av bevekelsegrunderna var ju att små äggproducenter med en marknadsandel upp till 18 % skulle ha en chans att samarbeta mot giganten med 60 % marknadsandelar. Det är därför gruppundantaget i detaljhandeln kom till. De små enskilda företagen skulle kunna bedriva ett inköpsarbete och ett distributionssamarbete för att inte bli utslagna och för att ha chans att skapa en skarp konkurrens.

Till sist, herr talman, vill jag när det gäller den offentliga sektorn säga att det inte finns något skäl till monopol där. Socialdemokratin var en hårdnackad motståndare till uppbrytning av telemonopolet, i energifrågan m.m. Vi har skapat bra konkurrens, och konkurrens är positivt.

Anf. 25 MARIE GRANLUND (s) replik:

Herr talman! Om jag börjar med gruppundantaget för detaljhandeln kan jag säga att jag undrar om Per Westerberg tycker att det är ett problem att tre block står för 90 % av omsättningen i dag, dvs. att ICA har 43 %, att KF har 23 % och att Dagab har 18 %. Är det ett problem, och vad ska vi i så fall göra åt detta?

Vi har ingen lagstiftning i Sverige som gör att vi kan bryta upp företagskoncentrationer, men vi kan i alla fall göra så mycket som vi kan. Vi kan förbjuda otillåten samverkan vad det gäller lägsta pris. Det är vad det innebär – ingenting annat. Jag tycker att det skulle vara rimligt att införa ett sådant förbud. Det är en åtgärd för att försöka bryta företagskoncentrationerna. Det är självklart inte allt.

Jag skulle också vilja ta upp taxi. Sverige ser ut på väldigt olika sätt. Det är storstäder och glesbygd. För att värna glesbygden tycker vi att det är viktigt att vi inför ett legalundantag för företag med upp till 40 bilar, så att det fungerar där. Men samtidigt måste man också ha en regel vad gäller företag på andra orter, och därför vill vi att regeringen fastställer ett gruppundantag för företag med en marknadsandel på upp till 35 %.

Alternativet som ni förespråkar är att det inte ska finnas något gruppundantag eller något legalundantag. Man begär i stället att kriterierna i konkurrenslagen ska ändras. Då är min fråga om de ska ändras bara vad det gäller taxi eller om det är generellt. Hur kommer detta att harmonisera med EU?

Jag ska slutligen också fråga om offentliga sektorn. Finns det några verksamheter som Per Westerberg tycker inte lämpar sig för marknadsmissig styrning?

Anf. 26 PER WESTERBERG (m) replik:

Herr talman! Först vill jag när det gäller taxidelarna säga att vi tycker att det finns ett konsumentintresse att ta vara på vad gäller orter med färre än 40 taxibilar, dvs. större delen av Sverige. Det är därför vi vill ha ett förbud mot missbruk och skadliga begränsningar även där. Vi tycker att det är den preciseringen – skadliga begränsningar och konsumentskyddet – som är den grundläggande frågan. Det är till nytta för de små orterna. Det skapar en förutsägbarhet även för taxiföretagen.

Sedan vill jag, herr talman, ta upp livsmedelsblocken. Nej, jag tycker inte att det är bra med de tre blocken. Men Marie Granlunds och socialdemokraternas attityd är att man ska ge sig på det block som har visat sig ha de lägsta priserna – små samverkande köpmän – i stället för att ge sig på de större blocken som enligt de flesta undersökningarna har de högre priserna. Det är det som är felet. Det är småföretagarfientligt.

Marie Granlund är, med det sättet att resonera, nöjd om ICA görs till en stor företagskoncern. Då är allt okej. Det är det inte för mig. Då tycker jag att man måste tillämpa det andra huvudrekvisitet: missbruk av marknadsdominerande ställning.

Till sist, herr talman, vill jag ta upp offentlig sektor. Jag säger inte att allt ska vara privat, men jag säger att allt ska gå att utmana. Om någon kan driva en verksamhet bättre, med bättre kvalitet eller till bättre pris – helst både-och – ska vi ta till oss de privata alternativen. Det var precis det som gjordes på teleområdet och på energiområdet. Jag tror att vi behöver göra mer på fler områden, till nytta för konsumenten.

Sedan tror jag, herr talman, att det är oerhört viktigt att staten lever upp till sitt grundläggande ansvar, nämligen kvalitetskontrollen. Det gäller inte minst inom vård och omsorg och många av de verksamheter som i dag bedrivs i offentlig regi.

Anf. 27 MARIE GRANLUND (s) replik:

Herr talman! Som en följd av Per Westerbergs anförande – och även reservationen – kan man konstatera att konkurrenspolitikens viktigaste mål är att privatisera den offentliga sektorn. Det är utgångspunkten.

När man pratar om andra områden inom den privata sektorn vill man inte göra någonting. Man vill inte försöka använda de få medel som vi har för att bryta den stora koncentrationen inom livsmedelssektorn. Det är inte mycket som vi kan göra åt detta, men vi kan göra något, och det är man inte villig att ställa upp på.

Det enda som händer när det här gruppundantaget ersätts av ett nytt gruppundantag i EU är att man inte tillåter samarbete kring ett lägsta pris. Det vore väl en bra sak att faktiskt kunna slå fast detta för ett block som faktiskt har 46 % av omsättningen i dagligvaruhandeln. Jag tycker att det är oerhört viktigt.

Jag har fortfarande inte fått något svar när det gäller det här med taxi. Vi tycker att det är viktigt att det finns en förutsägbarhet och att det här fungerar även i glesbygden, där det fungerar på ett annat sätt än vad det gör på den plats som jag själv kommer från. Därför vill vi ha ett undantag för 40 bilar, så att man kan planera sin verksamhet och driva den på ett bra sätt. Detta kommer att gynna konsumenterna. Men vi vill inte ta bort en hel bransch från prövning. Det är oerhört viktigt.

Jag förstår fortfarande inte vad det är för kriterier som ska ändras i konkurrenslagen, som man skriver i reservationen. Nu har inte Per Westerberg några fler repliker. Men jag förstår inte detta. Ska detta gälla bara taxiföretagen, eller ska det gälla alla branscher?

Anf. 28 EVA FLYBORG (fp) replik:

Herr talman! Vi i Folkpartiet anser att det är av största vikt att vi har en bra och stark konkurrenslagstiftning. Men vi får inte ha en konkurrenslagstiftning som ständigt missgynnar små företag och fria företagare på bekostnad av stora koncerner, som blir fallet vad det gäller både ICA och taxiföretagen.

Men om vi kan lämna det här något har jag en helt annan fråga. Den gäller EU:s konkurrenslagstiftning. Tycker Marie Granlund och socialdemokraterna att det är rimligt att EU:s nuvarande konkurrenslagstiftning systematiskt missgynnar små länders konkurrenskraft? Är det rimligt att Sveriges näringsliv ska hindras från att växa inom EU men att EU-företag fritt ska kunna köpa upp svenska företag? Det är särskilt allvarligt med tanke på ett land just som Sverige, ett litet land med stora duktiga internationella företag.

Anf. 29 MARIE GRANLUND (s) replik:

Herr talman! Jag kan börja med att svara på den frågan. Nej, vi kan också inse att det är problem med EU:s konkurrenslagstiftning. Men jag tycker att man med den reservation som man har skrivit bara slår in

öppna dörrar, eftersom arbetet med att se över det här redan pågår i Näringsdepartementet.

Vi tycker inte att allting i EU är bra. Vi är ett parti som inte heller tycker att EU ska bli en federal stat. Vi tycker nämligen att de enskilda länderna fortfarande ska ha stor påverkan.

Jag vill fråga Eva Flyborg om det här med taxi. Är det rimligt att man undantar en hel bransch från konkurrensprövning, i och med att man sätter gränsen till 100 bilar?

När det gäller undantaget för kedjor undrar jag om det inte är rimligt att man försöker göra någonting åt den stora koncentrationen inom detaljhandeln eller dagligvaruhandeln.

Anf. 30 EVA FLYBORG (fp) replik:

Herr talman! Marie Granlund kan omöjligt mena att det är ICA:s fel att matpriserna är höga i Sverige. Det är en lång räckvid av händelser som måste analyseras och mycket som måste förändras innan vi kan ha bättre och lägre matpriser i Sverige.

När det gäller EU och det ställningstagandet tycker jag att det är intressant att höra av Marie Granlund att arbetet pågår. Innebär det då att Marie Granlund här i dag är beredd att stödja Folkpartiets krav på att det omedelbart och noga ska analyseras och diskuteras och att Sverige driver den linjen inom EU?

Anf. 31 MARIE GRANLUND (s) replik:

Herr talman! Det är väldigt viktigt att det diskuteras. Det står också i betänkandet att det här arbetet pågår i Näringsdepartementet. Vad det kommer att leda till kan inte jag svara på, eftersom man håller på att utreda och undersöka det här. Vi får säkert anledning att ta ställning till det framöver.

Det är självklart inte ICA:s fel att man är stor. Men vi har ju som politiker och samhällsföreträdare en skyldighet att ordna lagstiftning och andra regler som gör att det blir den bästa möjliga situationen för konsumenterna och som faktiskt medverkar till att minska företagskoncentrationer. Det här förslaget om att slopa gruppundantaget för detaljhandelskedjor är ett led. Det är en mycket liten sak. Vi är också väl medvetna om att det handlar om jordbruksregleringar och andra frågor som vi driver i andra sammanhang. Men det här är ett litet steg, och jag kan inte förstå varför man avvisar detta. Det handlar om att förbjuda samarbete kring ett lägsta pris. Jag tycker att det är anmärkningsvärt att man inte kan ställa upp på det. Jag kan nästan misstänka att man inte vågar ta den här debatten ute.

Anf. 32 ÅKE SANDSTRÖM (c) replik:

Herr talman! Jag vill begränsa mig till en kommentar till Marie Granlunds inledning. Hon sade att konkurrenslagstiftningen driver på strukturomvandlingen. Jag tror att det är helt sant beträffande detaljhandeln men tyvärr helt negativt.

Jag ska säga att jag tar min utgångspunkt enbart från Småortssverige och glesbygden, som jag känner rätt väl. Jag kan inte se några konsumentfördelar i det faktum att enskilda livsmedelshandlare som samverkar

Prot. 2000/01:23
8 november

*Konkurrenspolitik för
förnyelse och mångfald*

i ett namn diskrimineras jämfört med integrerade kedjor, som Konsum och Hemköp. Det är den diskrimineringen som vi borde kunna få bort.

Det finns, som sagt, inte lika villkor inom livsmedelssektorn i dag. Vi har försökt förklara det här för varandra. Jag tror att de föreslagna åtgärderna med stor sannolikhet kommer att medföra högre priser i de områden i det här landet som jag närmast hänvisar till.

Anf. 33 MARIE GRANLUND (s) replik:

Herr talman! Det har ju gått väldigt bra för ICA och också för många andra kedjor, så det har faktiskt varit möjligt att verka. Det vi vill göra nu – i enlighet med EU:s regler – är att ta bort det här gruppundantaget vad gäller prissamarbete. Det handlar om att man inte får lov att sätta ett lägsta pris. Allt annat får man lov att göra.

Jag undrar vad det kan finnas för invändningar mot detta. Dessutom kan glesbygden värnas genom individuella undantag.

Jag skulle vilja fråga Åke Sandström en sak. Centerpartiet står bakom en av reservationerna om den offentliga sektorn och avreglering. Jag skulle bara vilja höra vad det är för verksamheter som står på listan för nya avregleringar och privatiseringar framöver. Och hur står det här i överensstämmelse med Åke Sandströms värnande om glesbygden?

Anf. 34 ÅKE SANDSTRÖM (c) replik:

Herr talman! Beträffande den offentliga sektorn är jag mycket klar över att det i många av våra kommuner inte finns företag som kan ta vid, så det behöver vi inte debattera. Jag är klar över att det finns stora skillnader i det här landet. I det avseendet har jag ingen ytterligare kommentar.

Det är bra om vi beträffande detaljhandeln kan få bevis för att de små enheterna också kan få ha en samverkan. Däremot tror jag inte att detta i praktiken kan få samma genomslag som den ordning som vi har i dag.

Anf. 35 MARIE GRANLUND (s) replik:

Herr talman! Vi tycker att det är viktigt att man gör allt för att minska koncentrationen och för att få ned priserna. Ett sätt är faktiskt att ändra de samverkansformer som finns i dag vad gäller, återigen, möjligheterna till samarbete kring att sätta ett lägsta pris. Det är det enda som finns med i den här propositionen, som vi behandlar nu, och det tycker vi är ett viktigt steg. Sedan måste vi fortsätta med jordbruksavregleringar och på andra områden. Men det som vi diskuterar här i dag är detta lilla steg. Jag tycker att det är beklämmande att man inte kan ställa upp på detta.

Anf. 36 GÖRAN HÄGGLUND (kd) replik:

Herr talman! Inledningsvis sade Marie Granlund att fungerande konkurrens inte är ett mål i sig utan ett medel. Det är bra, tycker jag. Hon sade att konsumentperspektivet ska stå i centrum. Det tycker jag också är bra.

Men när det kommer till de konkreta fall som vi nu diskuterar är det inte, som jag ser det, konsumentperspektivet som sätts i centrum och tillåts vara avgörande. På vilket sätt kommer beslutet om att avskaffa ICA-undantaget, dvs. att förbjuda visst samarbete mellan enskilda köp-

män, att gynna konsumenterna på de mindre orterna? På vilket sätt kommer förbudet mot beställningscentraler över en viss nivå att gynna taxikonsumenterna i Borås, i Halmstad, i Sundsvall, i Luleå, i Östersund, i Uddevalla osv.? På vilket sätt kommer detta att leda till förbättringar för dem?

Min slutsats är att man här har låtit det goda bli det bästas fiende och att man har hamnat fel utifrån ett skrivbordsperspektiv.

Marie Granlund sade tidigare, när det gällde reservationen om den of-
fentliga sektorn, att det var dogmatiska partier som formulerat den. Detta
säger representanten för ett parti som så sent som i går presenterade en
proposition som innebär ett förbud för landstingen att överföra viss verk-
samhet i privat ägo, i strid mot det kommunala självstyret. Snacka om
dogmatism!

Anf. 37 MARIE GRANLUND (s) replik:

Herr talman! Nu har vi pratat om det här jättemånga gånger. Att ta
bort undantaget för kedjor tror jag, som sagt, är ett litet steg mot att öka
konkurrensen. Ökar man konkurrensen blir det också bättre för konsu-
menterna där det är alldeles för höga priser i dag. Jag förstår inte varför
ni inte kan ställa upp på detta. Man får fortfarande lov att samverka när
det gäller distribution. Man får lov att samverka på en rad olika sätt, men
här handlar det just om att man inte längre får sätta ett lägsta pris. Jag
tror faktiskt att detta kan ha en påverkan så att prisnivån sjunker. Det
kommer inte att vara den avgörande aspekten, men det är en del av ett
mycket komplicerat område som har varit väldigt reglerat och väldigt
koncentrerat.

Vad gäller taxi och skyddet för konsumenter tycker jag att man måste
se till att landet är väldigt delat. Sverige består av glesbygd, av medel-
stora städer och av storstäder. Alltså måste man hitta regler som passar
Sverige som Sverige ser ut. Vi vill då ha ett undantag upp till 40 bilar för
att man ska kunna samverka på ett gott sätt på mindre orter i glesbygd
utan att hela tiden behöva söka individuell prövning, som fallet är i dag.
Vi vill också att man ska ha en möjlighet att samarbeta, framför allt på
större orter, upp till 35 %. Men vi undantar inte en hel bransch från kon-
kurrensprövning. Vi tycker att det är viktigt att det finns konkurrens, men
samtidigt måste man värna om konsumenterna, om medborgarna. Jag
tycker att detta är fundamentalt.

Kanske Göran Hägglund i stället kan svara på vad ert förslag egentli-
gen innebär.

Anf. 38 GÖRAN HÄGGLUND (kd) replik:

Herr talman! För att börja med ICA och taxi blir ju effekterna av
detta att det inte blir tillåtet att samarbeta i beställningscentraler om man
har över ett visst antal fordon, 40 numera, och inte tillåtet med visst sam-
arbete mellan ICA-handlarna. Men, och här skulle man väl kunna få ett
litet erkännande av Marie Granlund, det är inte alldeles enkelt att förklara
för den enskilde taxiföraren eller ICA-köpmannen varför den samverkan
som sker mellan enskilda näringsidkare är fel och ful och ska förbjudas,
men om de tillsammans skulle bli en koncern i hela Sverige är det *fine*.
Då är det okej, om de inte går över procentnivån. Detta är ju väldigt

underligt och kan inte heller, tror jag, ligga i linje med de intentioner som Marie Granlund har.

Vad vårt förslag innebär framgår av reservationen som finns på s. 56 i betänkandet. Säg att det bedrivs taxiverksamhet på en ort och man finner att priserna där är höga. Jag som konsument anmäler och säger att det är betydligt dyrare i Malmö än i Göteborg, eller vad det nu kan vara. Då prövas detta av Konkurrensverket. Ser man då att konkurrensen har begränsats genom att någon har missbrukat sin dominerande ställning får man klämma till den verksamheten med vitesföreläggande. Vad man då åstadkommer är att vi som lagstiftare beivrar det som är fel – inte, som lagstiftningen nu kommer att se ut med ert förslag, att vi beivrar det som inte är fel.

Anf. 39 MARIE GRANLUND (s) replik:

Herr talman! Ni argumenterar från två olika utgångspunkter. Det ska alltså vara som det är i dag, för i dag finns det inte något undantag. Men samtidigt säger ni att Konkurrensverket bedömer detta lite för hårt i dag, och då ska man ändra kriterierna. Då har min fråga till flera av debattörerna under den här debatten varit: Vad innebär detta konkret – är detta bara en ändring av kriterierna som ska gälla taxi, eller ska det gälla alla branscher? Jag tycker att det skulle vara väldigt viktigt att veta. Konkurrenslagen kommer att få ett helt annat utseende därefter och inte harmonisera med EG-rätten. Vi har ju varit väldigt noga med att försöka korrepondera detta.

Vad gäller kedjor i detaljhandeln är det nog ganska lätt att förklara för enskilda konsumenter vad vi vill – att försöka öka konkurrensen, att få lägre priser. Enskilda affärer ska inte få lov att samarbeta och säga att nu ska detta vara det lägsta pris man får sätta, utan man ska faktiskt få sätta det pris man vill. Man ska inte behöva sätta ett speciellt pris. Det tycker jag faktiskt är väldigt lätt att förklara. Jag tror också att detta kommer att ha återverkningar som gör – kanske marginellt, men ändå – att vi kan få ned prisnivån i Sverige.

Vad gäller den offentliga och den privata sektorn är det alldeles riktigt att vi har olika utgångspunkter. Vi skiljer på människan som konsument, som köper saker och ting, och människan som medborgare, som har rättigheter. Jag tycker att det är väldigt viktigt att man som medborgare har tillgång till vård, skola och omsorg kostnadsfritt och på bästa sätt. Om vi pratar om sjukhusen var ju den debatten i går, men visst är det viktigt att pengar som vi alla hjälper till att samla ihop till våra stora sjukhus inte bara får sättas på börsen och att det inte är vinsten som ska styra sjukhusen.

Anf. 40 LENNART BEIJER (v):

Herr talman! Som framgår av den hittillsvarande diskussionen är detta ett viktigt och intressant betänkande som bör få stor påverkan på det svenska näringslivet. I propositionens andra strecksats om den allmänna inriktningen av konkurrenspolitiken sägs med stor tydlighet vad det handlar om: Karteller och andra konkurrensbegränsningar som skadar konsumentintresset kan inte accepteras. De medel som staten har att upptäcka och ingripa när företag sätter konkurrensen ur spel måste bli effektivare.

Globaliseringen av ekonomin, kapitalets fortsatta koncentration och omregleringen av tidigare statliga monopol kräver en striktare konkurrenspolitik och statliga kontrollorgan med stora befogenheter.

Små, privata företag som vill stå fria från storföretag och multinationella företag råkar ofta i svårigheter. Ett exempel är Weba, ett litet familjeföretag utanför Halmstad som har drabbats mycket hårt av diskutabelt samarbete mellan kooperativt ägda Arla, som har fullständig kontroll över distributionen till mjölkproducenterna, och multijätten Unilever. Trots att test visade att Webas diskmedel var både prisvärt, mycket effektivt och bäst ur miljösynpunkt tar Arla bort denna produkt från sitt sortiment. Man motiverar sitt handlande med att det lilla företaget ville höja priset på sin produkt. Konsumenterna var dock fortfarande intresserade av att köpa detta diskmedel.

Arlas agerande har skadat familjeföretaget i grunden. Jätten Unilever har blivit av med en konkurrent, och Sveriges mjölkproducenter har förlorat en bra produkt. De flesta små företag hade gett upp för länge sedan. Men i det här fallet kämpar mot alla odds det lilla företaget och driver nu process mot Arla.

Man kan bara ana hur vanligt det är att små företag drabbas av stora företags agerande. Det är bra att Konkurrensverket agerar mot oligopolet på bensinmarknaden. Tyvärr har man hittills haft för små möjligheter att syna stora företags konkurrensvidriga agerande mot de små företagen.

Herr talman! Det finns flera sätt för staten att öka konkurrensen i olika branscher. Mycket aktuell är energipolitiken. Energiomställningen och den däri ingående kärnkraftsavvecklingen handlar utöver energipolitik om att öka mångfalden i energisystemet och därmed effektiviteten och konkurrensen. Tack vare omställningsprogrammet byggs nu mycket intressanta energilösningar runtom i Sverige. Vi har påbörjat övergången från olja och kärnkraft till biobränslen, vind och vatten.

I Kungälv har man faktiskt kommit ytterligare ett snäpp på väg mot ett robust och miljövänligt uppvärmningssystem. Inom något år kommer hela Kungälv att värmas huvudsakligen av solvärme och spillvärme.

Ett fasthållande vid gamla storskaliga energilösningar, som somliga partier har envisats med, skulle ha hindrat den här utvecklingen. En fortsatt energiomställning ökar mångfalden av energilösningar, ökar konkurrensen och ger förutsättningar för småskaliga, robusta och miljövänliga system.

Herr talman! De borgerliga partierna pratar mycket och vackert om behovet och nyttan av ökad konkurrens. Det är väl bra. För Moderaterna och kanske för fler borgerliga partier handlar ökad konkurrens framför allt om utförsäljning av statliga och kommunala verksamheter. Särskild förkärlek har man till de kommunala kärnverksamheterna, skola, vård och omsorg, som man vill knoppa av och göra om till små privata bolag. De stora sjukhusen vill man börsintroducera.

De borgerliga partierna har varit entusiastiska konkurrensförespråkare så länge det handlat om tidigare statliga monopol som postmarknad och telemarknad. När man läser betänkandet är det emellertid mycket tydligt att de borgerliga partierna nu börjar darra på manschetterna. Fokus i konkurrenspolitiken förs nu över till näringslivet som helhet. Karteller och andra konkurrensbegränsningar som skadar konsumentintresset kan

Prot. 2000/01:23
8 november

*Konkurrenspolitik för
förnyelse och mångfald*

inte accepteras, heter det i den allmänna inriktningen av konkurrenspolitiken.

Det svenska näringslivet står inför en mycket ny situation. Vad händer inom branscher som livsmedelsproduktionen, byggmaterialsektorn, bensinbolagen och bankerna? Är det exempelvis bra för konkurrensen, Per Westerberg, att de fyra storbankerna tänker köpa Postgirot?

Det är intressant att följa den borgerliga utvecklingen från att vara starka konkurrensförespråkare till att bli skeptiska och direkt avvisande till förslag som griper in i näringslivets beteende. De borgerliga partierna, den här gången med Folkpartiet i spetsen, oroar sig över förslaget att utreda möjligheten att ge företag lättnader i fråga om konkurrensskadeavgifter om det berörda företaget avslöjar andra företags överträdelser.

Man är också skeptisk till tanken att konkurrensmyndigheten skulle ha befogenhet att splittra stora företag med kraftigt dominerande ställning. Och man tycker inte att det finns anledning att reglera styrelseledamotskap i konkurrerande företag.

Just de här punkterna är ganska naturliga om man ska få till en konkurrens, allra helst om man vet hur näringslivet fungerar både nationellt och internationellt.

Herr talman! Det är knappast överraskande att de borgerliga partierna också sviktar i de två känsliga frågorna om taxi och detaljhandeln. De här frågorna har onekligen sina besvärliga sidor. Men det handlar faktiskt om att öka konkurrensen på de här marknaderna. Det är självklart att tätbefolkade regioner ska ha fler konkurrerande beställningscentraler. Det är inte bra om stora kedjor centralt bestämmer lägsta pris. Samarbete som gynnar konsumenterna och inte snedvrider konkurrensen ska även i fortsättningen naturligtvis vara möjligt.

Konkurrenspolitiken utgår från det faktum att all kommersiell verksamhet strävar mot en monopolsituation. Om detta har jag verkligen blivit instruerad av flera framgångsrika företagare, som mycket ärligt säger: Det förstår du väl att det är så här det fungerar. Därför är det naturligtvis nödvändigt att samhället skaffar sig redskap för att upprätthålla den sunda konkurrensen.

Herr talman! Jag vill yrka bifall till hemställan i betänkandet och avslag på samtliga reservationer.

Anf. 41 PER WESTERBERG (m) replik:

Herr talman! Jag uppskattar att en gammal kommunist talar om att konkurrens är bra för utvecklingen. Men jag tycker att han ändå faller i den gamla fällan att det bara är de stora företagen man slår vakt om och glömmer de små, trots de olika exemplen från Halland med tillverkaren av rengöringsmedel.

Det man i praktiken säger när det gäller kedjeundantaget för detaljhandeln är att små företag, trots att de har lägre priser än de stora koncernerna, ska åläggas förbud och begränsningar. Om de däremot slår sig samman till en stor koncern går det alldeles utmärkt. Därmed blir det förslag som läggs fram av majoriteten direkt småföretagarfientligt och jag vågar faktiskt säga konsumentfientligt, i och med att dessa företag i de flesta fall visar att de har lägre priser än de verkliga giganterna. Jag förstår därför inte varför man inte vill låta dem samverka på ett bra sätt.

Det är inte så att vi utformar en lagstiftning som avviker från EU-lagstiftningen. Men som Konkurrensverket har sagt inför utskottet har det varit svårare att bevisa fel i prissättningen. Därför har man valt lagparagrafridandet och den mer teoretiska hanteringen, att varje begränsning av konkurrensen är skadlig, även om det är väldigt små företag som tillsammans kämpar mot mycket stora koncerner. Jag förstår inte den synen. Den är småföretagarfientlig, konsumentfientlig, inte bra för utvecklingen i Sverige.

När det gäller den offentliga sektorn ska våra gemensamma medel utnyttjas på effektivaste grund, oavsett om det är privat eller offentligt. Det ska finnas en offentlig tillsyn av både det privata och det offentliga när det gäller kvalitetskontroller. Det skapar den bästa lösningen.

Till sist, herr talman, Posten och Postgirot. Det är nog så att vi flyttar pengarna direkt mellan konton, så jag tror faktiskt att Postgirot och Bankgirot kommer att vara ganska ointressanta om några år.

Anf. 42 LENNART BEIJER (v) replik:

Herr talman! När Per Westerberg fortsätter att ta upp de problem som han tror finns med i den förändring som föreslås när det gäller detaljhandelsamarbetet tror jag faktiskt att det är en överdrift. Det är alldeles klart att allt samarbete som är bra för konsumenten, som på olika sätt kan försvaras, ur miljösynvinkel eller samhällssynvinkel, naturligtvis ska stötts.

Däremot är det naturligtvis väldigt bra om vi lyckas få till stånd en ökad konkurrens också mellan de butiker som finns i det här samarbetet. Det kan inte vara bra om 40 butiker i Storstockholm har precis samma prissättning. Då handlar det inte ett dugg om landsbygden, då handlar det om att få till stånd en konkurrens i storstad.

När det gäller landsbygden finns alla möjligheter att också i fortsättningen ha ett mycket utvecklat samarbete inom denna koncern.

Per Westerberg tog också upp den offentliga sektorn, att gemensamma medel ska utnyttjas på effektivaste möjliga sätt. Det tycker vi väl allihop, även om det kan vara lite värre när vi börjar handskas med människors liv och leverne.

När man läser moderata reservationer och motioner är det så självklart att om det knoppar av och säljs ut så mycket kärnverksamhet som möjligt i kommunerna blir allt bättre och billigare. Jag vet inte om Per Westerberg är villig att nyansera lite grann och inte vara så dogmatiskt inställd på att allt ska säljas.

Anf. 43 PER WESTERBERG (m) replik:

Herr talman! Vi är inte dogmatiska om att allt ska säljas, men allt ska vara utsatt för alternativ konkurrens.

Vi ser hur uppbyggnaden av telesektormonopolet ledde till en enastående ekonomisk utveckling under 90-talet i Sverige, hur avregleringen av energi och el har varit utomordentligt framgångsrik, liksom avregleringen av posten. Vi tror att det finns mer att göra inom offentlig sektor. Det självfallet viktigaste av allt är vård och egen utbildning. Jag säger inte att alla ska gå till privata sjukhus eller privata skolor, dvs. friskolor. Jag är helt övertygad om att det kommer att finnas en efterfrågan på det offentligdrivna. Lennart Beijer behöver inte vara orolig.

Staten och statsmakten har missat i kvalitetskontrollen, alltifrån olika typer av äldreomsorg till barnomsorg och sjukhus. Det måste finnas kvalitetskontroll i både privat och offentlig vård.

Herr talman! Jag går tillbaka till detaljhandeln. Varför ger man sig på de småföretagare som samarbetar och som har lägst pris, medan de stora går fria? Varför vill man tvinga de små att bli en stor koncern, även när det gäller t.ex. taxi i Skellefteå? Vi ska försöka komma till en precisering av motiven för att leda in rätt rättstillämpning, dvs. komma åt skadliga konkurrensbegränsningar och missbruk av marknadsdominerande ställning av stora företag. Det är viktigt oavsett om det är offentlig eller privat regi, oavsett om det är taxi eller små detaljhandlare som samverkar i glesbygd och i små orter som t.ex. min hemstad Nyköping.

Anf. 44 LENNART BEIJER (v) replik:

Herr talman! Det är synd att moderaterna när de så häftigt kritiserar eller vill få ändring på den kommunala kärnverksamheten, driver frågan så pass hårt utan att resonera om alternativen. Det vore bra om även moderata och andra borgerliga företrädare i kommunerna lade ned mer energi på att förbättra den offentliga sektor som finns och försöka uppnå mycket av det som man tycker saknas. Nu ska man lösa allt genom att ta ansvaret från verksamheterna och sälja ut dem – visserligen med de kontrollorgan som Per Westerberg vill ska fungera.

Det är naturligtvis lite besvärande att när vi har diskuterat konkurrenspolitik, och vi vet om att moderaterna börjar bli konsekventa i frågorna, hamnar en del problem på bordet som inte löses lika galant och enkelt. Två sådana problem är dels taxi, dels detaljhandeln. Ändå måste man ha någon princip, någonting att sträva mot, för att uppnå bättre konkurrens också vad gäller taxiverksamhet. Det måste vara riktigt med det som gäller från statliga myndigheter, nämligen att i större orter och regioner ska det finnas mer än en beställningscentral. Inriktningen är klar. Sedan vet vi om att övergångarna kommer att ske på olika sätt. Jag tror inte att Skellefteålösningen kommer att vara särskilt långvarig.

Anf. 45 GÖRAN HÄGGLUND (kd) replik:

Herr talman! Jag tänkte när jag hörde Lennart Beijer försvara konkurrenspolitiken och avregleringar på vissa områden att han skulle kunna uppdatera mig med ett bristande minne om hur Vänsterpartiet har ställt sig när det gäller skolpengsreformen, förslaget till elavregleringen 1994, avregleringen av järnvägstrafiken, teleavregleringen, utländska bankers möjlighet att etablera sig i Sverige. Detta har spelat en viktig roll för att pressa priserna på många olika områden.

Jag vill gärna ställa samma frågor till Lennart Beijer som jag ställde till Marie Granlund. På vilket sätt kommer beslutet om att avskaffa ICA-undantaget, dvs. att förbjuda samarbete när det gäller varuinköp, gemensam marknadsföring, butiksfinansiering, konceptutveckling, utbildning och administration, att gynna konsumenten i t.ex. Hultsfred? På vilket sätt kommer förbudet mot beställningscentraler över en viss nivå att gynna konsumenten i t.ex. Kalmar?

Lennart Beijer försvarade utifrån en principiell utgångspunkt, inte utifrån vad de faktiska effekterna blir för konsumenterna. Det som man tidigare har talat om är det som ska vara i centrum.

Anf. 46 LENNART BEIJER (v) replik:

Herr talman! Jag tror att Göran Hågglund sade någonting om skolpeng. Vi har inte kommit så långt i utvecklingen att vi tycker att skolpengen är en särskilt bra variant för att få en bra utbildningssituation i landet. Tvärtom.

Vi var med på avregleringen av el, men vi hade velat göra på ett annat sätt. Vi hade velat försvara de kommunala elverken på ett bättre sätt.

Jag kan också erkänna att vi inte har varit några direkta spjutspetsar när det gäller att avreglera marknader över huvud taget. Däremot inser vi att när marknaden väl har blivit avreglerad gäller det att den hanteras på ett riktigt sätt. Då kan man inte stå kvar och tro att ingenting har hänt. Då måste samtliga spelare på planen ha samma möjligheter att kunna agera.

På vilket sätt gynnar förändringen för detaljhandeln konsumenterna? Jag tror att om man får ha kvar samarbetet i alla dess former för att gynna landsbygdshandeln, kommer vi att bibehålla en fortsatt hyfsad situation där. Kan vi få en ökad konkurrens i butikerna i storstadsområden, kommer det också att betyda fördelar för konsumenterna. Att taxiföretagen får samarbeta med upp till 40 bilar utan större problem, gör att vi äntligen får möjlighet till en ordnad taxiförsörjning på 85–87 % av den svenska landsbygden. Det här förslaget är kanske inte heller fullfjädrat. Det kan komma fler diskussioner om taxi. Men det är ett stort steg framåt för stora delar av landet.

Anf. 47 GÖRAN HÅGGLUND (kd) replik:

Herr talman! Lennart Beijer säger att Vänsterpartiet kanske inte har tillhört spjutspetsarna när det gäller avregleringen. Det är väl ett understatement som tål att upprepas. Han säger vidare att de först har varit emot avregleringarna, men sedan nog ändå tyckt att de har varit bra. Så blir det säkert även så småningom med skolpengen.

Jag tycker att det man ska sätta i centrum när man diskuterar lagstiftningen är naturligtvis hur effekterna blir för den enskilde konsumenten. Här tycker jag tyvärr att Vänsterpartiet är med och utgör en majoritet som har satt principen före effekterna. Det är illa för den enskilde konsumenten, framför allt på landsbygden där det finns en butik och ett långt avstånd till en betydligt större butik. Det kommer att missgynna handeln på landsbygden.

På samma sätt tror jag att man lurar sig själv med taxiverksamheten. Om vi går från en mängd smååkare till att få ett stort företag har vi faktiskt inte vunnit någonting. Tvärtom har vi gått ur askan i elden. Det beklagar jag.

Anf. 48 LENNART BEIJER (v) replik:

Herr talman! Även om det här är en politisk debatt är det inte särskilt bra om ett antal företrädare för partier i riksdagen så utan nyanser påstår att det kommer att bli mycket sämre för detaljhandeln i landet. De kan t.o.m. gå så långt att de säger att de små butikerna på landsbygden försviner. Då går man för långt.

I betänkandet är det tydligt att vi står bakom ett fortsatt samarbete för att klara landsbygdens problem. Det är viktigt att det sker ett samarbete där konsumentintresset är ledande, med miljöintressen och ett samhällsintresse.

Däremot måste vi även i det här sammanhanget få till stånd en bättre konkurrens. Till väldigt stor del handlar det om precis det som Marie Granlund var inne på, att det alltså inte får bestämmas några lägsta priser. Det tror jag faktiskt kommer att leda till en ökad konkurrens vad gäller detaljhandeln i det här landet. Likadant är det på taxisidan.

Måhända kan det, som sagt, komma andra begränsningar, andra regler för taxisamarbetet. Det här förslaget innebär att en stor del av Sverige får en fungerande taxiservice. Övriga delar kommer att drivas mot fler beställningscentraler. Jag tror inte, Göran Hägglund, apropå de som nu i en situation har gått samman och blivit ett företag från att förut ha varit 50 företag, att en sådan variant kommer att överleva särskilt länge.

Anf. 49 EVA FLYBORG (fp) replik:

Herr talman! Lennart Beijer tog upp en väldigt viktig fråga om konkurrensskadeavgiften. Vi i Folkpartiet stöder förslaget att man, om en egen företagare underlättar utredningen, ska kunna sänka avgiften. Men att med den här vinklingen av konkurrensskadeavgiften närma sig ett angiverisamhälle av gammal god öststatsmodell tycker vi är väldigt olyckligt. Det kan väl inte heller Lennart Beijer tycka är en särskilt god modell egentligen. Vi anser att de här s.k. kronvittnena bara ska få användas i mycket begränsad omfattning för grova brott där man också biträds av en försvarare.

Jag tror att jag därmed har svarat på den frågan. Då kanske Lennart Beijer kan svara på en annan fråga som jag har ställt här i dag. Tycker Lennart Beijer att det är rimligt att EU:s nuvarande konkurrenslagstiftning systematiskt missgynnar små länders konkurrenskraft? Det gäller särskilt ett land som Sverige, ett litet land och en liten marknad som dock har ganska många goda, stora, duktiga företag.

Anf. 50 LENNART BEIJER (v) replik:

Herr talman! När Folkpartiet tar upp frågan om konkurrensskadeavgiften som ett stort problem är det ändå lite konstigt när man läser reservationen. Dels säger man att man är med på att den som hjälper till i en utredning på något sätt ska kunna komma lite lindrigare undan vad gäller avgiften. Men att ett sådant företag skulle hjälpa till så mycket att man löser frågan, eller att man gynnas särskilt mycket för att man väldigt hårt deltar i att lösa kartell – där går gränsen för Folkpartiet.

Jag kan i och för sig förstå de principiella svårigheterna. Det är lite grann att skärpa upp det system som vi har i dag. Den här biten är väldigt ny. Men det är väl så att våra konkurrensskyddande myndigheter dels i Sverige, dels ute i världen har sett att det blir allt svårare att klara konkurrensen. Det blir allt svårare att komma åt karteller.

Man läser om någon sammankomst på EU-nivå där kommissionen nu vill ha tillåtelse att också smyga hem till de privata bostäderna för att leta efter bevismaterial. Det visar väl att det behövs extraordinära åtgärder här. Därför är det lite märkligt när de borgerliga partierna inte orkar gå med fullt ut när det gäller konkurrensskadeavgiften.

Vad gäller EU:s nuvarande missgynnande av små länder kan jag möjligen ha samma synpunkter som Eva Flyborg. Men detta är EU. Detta är den inre marknaden. Jag har väl måhända inte varit den störste förkämpe för denna.

Anf. 51 EVA FLYBORG (fp) replik:

Herr talman! Om man ”väldigt hårt deltar”, sade Lennart Beijer. Det är egentligen inget annat än att man just anger och tjallar på andra. Det är en farlig väg som vi bestämt avråder från och vill varna för. Inte ska vi ha ett angiverisamhälle med företagare, småföretagare, som anger varandra för småsaker. Det tror jag inte på.

Vi anslår dock ökade medel till både Konkurrensverket och konkurrensforskningen. Vi har tidigare föreslagit utökade befogenheter för Konkurrensverket osv. Ett starkt konkurrensverk är oerhört viktigt men vi vill inte ha något angiverisamhälle, Lennart Beijer!

Om vi sedan tittar på EU är jag glad att Lennart Beijer kan instämma i själva synpunkten. Men då är det också svårt att se varför man går med på de här sakerna från regeringens sida. Inte är det så att en konkurrenslagstiftning är viktigare till sin form än till sitt innehåll. Att svenska företag drabbas oerhört mycket hårdare än t.ex. tyska för att vi är ett litet land – inte kan det vara rimligt, Lennart Beijer?

Anf. 52 LENNART BEIJER (v) replik:

Herr talman! Det är inte, Eva Flyborg, fråga om att de här företagen ska springa och tjalla om småsaker. Det är ju fortfarande konkurrenslagstiftningen som gäller. Det handlar om att ett företag som ingår i exempelvis en kartell kommer på bättre tankar. Det är klart att om man i ett sådant läge talar om att man ingår i en kartell innebär detta i sin tur ett angiveri av övriga. I alla andra brottmål tycker vi nog att det är ganska bra om den som vet om någonting talar om detta.

Det är det här som är det nya. Karteller, samarbete mellan företag på ett felaktigt sätt, ska ses som något viktigt, som ett stort brott mot den enskilde och mot samhället. Det är därför de här åtgärderna kanske blir nödvändiga.

EU-reglerna har ju bestämts på EU-nivå. För Sveriges del är det självfallet så att vi vill ha reda på hur det här ska fungera i framtiden. Det får naturligtvis inte missgynna små länder. Så långt är vi väl alla överens, och jag förutsätter att regering och departement arbetar med den här frågan.

Anf. 53 MARIANNE SAMUELSSON (mp):

Herr talman! Det är intressant, och jag tror också att det är nyttigt, att få sitta med i en debatt inom ett ämnesområde som man normalt inte brukar vara med på. Jag sitter ju inte i utskottet, utan det gör Ingegerd Saarinen för oss. Hon är på Nordiska rådet och kunde därför inte delta i den här debatten. Det som fascinerar mig är att inom ett sådant här område, som berör konkurrenspolitiken, blir allt plötsligt så svart och vitt i debatten. Jag trodde att det bland politiker rådde en ganska rörande enighet om att det var viktigt med en väl fungerande konkurrenspolitik, att det var viktigt att värna konsumenternas rätt och möjligheter på en marknad. Men när jag lyssnar på debatten låter det som att det är betydligt viktigare att värna en egen ståndpunkt i en sakfråga och att hitta skiljaktigheter än att försöka mötas för att om möjligt hitta bra lösningar på en, som jag ser det, väldigt svår och komplicerad fråga.

Vi har ju som ni kanske vet brottats en hel del med den här frågan i vårt parti. Vi tyckte att den var oerhört svår. Det var ett komplicerat om-

råde, och det var inte helt enkelt att hitta en bra lösning. Bl.a. har vi diskuterat taxifrågan fram och tillbaka ett flertal omgångar och funderat över vad som blir rätt och fel i en sådan fråga – och om det finns något rätt eller fel över huvud taget. Vad vi dock har kommit fram till var att vi tyckte att det fanns anledning att höja antalet bilar. Därmed landade också utskottsmajoriteten på 40 bilar. Jag tror att det är positivt. Vi hoppas också att den totala lösningen av det här blir en förbättring av konkurrens- och konsumentdelen.

När jag läser i betänkandet kan jag inte låta bli att hamna på den reservation som de borgerliga partierna står för och som berör offentliga monopol. Det kanske inte är så konstigt eftersom jag tillhör de kvinnor som har valt att jobba inom offentlig sektor. Jag tycker att det har varit oerhört positivt.

Jag måste då fundera lite grann över vad ni menar när ni skriver följande: ”Inte minst för de kvinnor som nu till stor del svarar för den offentliga välfärdsproduktionen vore det positivt att övergå från att vara anställd till att bli egen företagare.”

Är ni så helt säkra på att alla kvinnor som väljer att jobba inom den offentliga sektorn som anställda verkligen skulle vilja göra det som egna företagare i stället? Jag tillhör dem som tvekar. Dessutom har jag följt denna fråga en hel del utifrån vad som hänt i kommunernas besparingspolitik, då man bl.a. har lagt ut t.ex. städningen på privata företag. Det är inte så värst många av de kvinnor som var anställda inom kommunen och skötte städningen som blev kvar. Det var inte dessa kvinnor som fick jobben när man lade ut på entreprenad. Många av dem blev faktiskt arbetslösa. Syftet var faktiskt inte att fler kvinnor skulle få jobb, utan syftet var faktiskt att man skulle spara pengar åt kommunen och därmed kunna köpa färre tjänster. Man kan ta städningen som ett ganska tydligt exempel på detta. Man kan se hur inte minst barn med allergier har drabbats av att kommunerna har minskat servicegraden för att spara pengar. Det kan vara positivt i många fall, därför att det ger en annan servicenäring. Men det är inte helt självklart att just de kvinnor som ni nämner skulle må bättre av att driva detta i eget företag är de kvinnor som har haft nytta av detta.

Jag tycker att detta är lite intressant just därför att jag kommer från den branschen och känner mig lite berörd av detta påpekande och inte känner mig särskilt klar över att det finns några tydliga enkätundersökningar eller annat som visar att kvinnor som är anställda inom offentlig sektor hellre vill driva detta i privata företag. Sedan finns det andra fördelar med det, som jag sade, och det har vi också tagit med som en viktig del i det hela. Men jag tycker att just detta påpekande var lite intressant i detta sammanhang.

Anf. 54 PER WESTERBERG (m) replik:

Herr talman! Jag kan naturligtvis ha respekt för att det finns olika syn på taxifrågan. Vi har dock från den borgerliga sidan velat värna om en enkel lagstiftning där man utgår från konsumentperspektivet. Det är de skadliga konkurrensbegränsningarna, missbruken av de marknadsdominerande ställningarna, som vi är ute efter. Det är alltså konsumenten som sätts i centrum.

Majoritetens förslag är ju i praktiken att taxiföretag med upp till 40 bilar inte ens behöver motivera sig i dessa delar. Det tycker jag inte är en bra lösning. Jag tycker inte heller att den lösning som har varit är bra, där vi har fått en lång rad processer på ett sätt som jag inte tror har varit bra ur konsumentsynvinkel heller. Det är därför som vi vill ha dessa förtydliganden om skadligheten som en mycket viktig del vid prövningen, precis som missbruket.

Herr talman! När det gäller offentlig sektor är det korrekt att jag kommer från näringslivet, även om jag är konsument när det gäller offentlig sektor. Jag har dock en hustru som kommer från offentlig sektor. Och jag kan inte dra någon annan slutsats än att det är framför allt för vårdtagarna som vi har sjukhus i offentlig sektor. Det är för konsumenterna, eleverna, som vi har skolorna och många andra saker i offentlig sektor. Men det är bra om det finns alternativa arbetsgivare också. Det gynnar många gånger dem som är anställda i offentlig sektor. Jag säger inte att det är svart eller vitt i alla delar, att allt är bra i den ena och allt är dåligt i den andra. Men det ska finnas alternativ som man prövar och som kan öka effektiviteten och ge bättre kvalitet och pris. Samtidigt ska det ske en kvalitetskontroll. Detta tror jag är bra.

Herr talman! Till sist: När vi privatiserade en stor del av äldreomsorgen i Nyköping, 60 %, ville de äldre framför allt komma till den privata omsorgen. Den togs i stor utsträckning över av personalen med lägre kostnader och större efterfrågan från de gamla. Jag tycker att det är ett mycket bra exempel, och det gav valfrihet med många olika arbetsgivare.

Anf. 55 MARIANNE SAMUELSSON (mp) replik:

Herr talman! När det gäller taxifrågan sade jag just att det är en av de frågor som vi har diskuterat utifrån att vi såg att den inte var helt enkel. Vi fann dock att den modell som Per Westerberg företräder i detta fall inte innebär en förbättring i nuvarande läge. Inte heller i denna debatt har jag funnit att Per Westerbergs modell är den som jag skulle vilja rösta för i detta fall. Men visst finns det problem hur man än gör i denna bransch. Den har varit föremål för många diskussioner i denna kammare under årens lopp, just på grund av att det inte är en helt enkel bransch.

När det gäller offentlig sektor tillhör jag ett parti som tycker att det är bra att det finns alternativ. Vi har också värvat om alternativen. Men det var den dogmatiska synen på kvinnor inom offentlig sektor som jag vände mig mot, där man utgick från att i princip alla kvinnor som i dag har anställning inom offentlig sektor skulle gynnas av en privatisering. Jag vet att så inte är fallet, därför att det blir en annan situation. Det var den formuleringen som jag vände mig mot. Men visst värnar jag också om att det ska finnas valmöjligheter och alternativa former osv. Det ska naturligtvis också finnas möjligheter för personalkooperativ osv. men under former som också gör att konsumenten, i det här fallet de äldre, har möjlighet att få en god vård och omsorg.

Anf. 56 PER WESTERBERG (m) replik:

Herr talman! Den sista preciseringen tycker jag var bra. Vår uppfattning är ju inte att allt ska privatiseras. Det går inte i alla delar. Det finns en korrekthet, som Åke Sandström påpekade. I vissa kommuner, inte minst i extrem glesbygd, finns det t.ex. inga alternativa vårdgivare eller

andra som vill ge bud. Det är fråga om att tillåta utmaningar, att låta andra ge förslag på hur man kanske löser problemen effektivare med högre kvalitet. Det är det som jag vill slå vakt om, och det är det som jag tror är bra även för anställda, dvs. att kunna byta arbetsgivare när personkemin kanske inte stämmer eller att kunna lösa problemen på ett annat sätt.

Sedan vill jag återgå till taxiföretagen. Vi är lite envisa här därför att om det är en skadlig konkurrensbegränsning eller om någon missbrukar sin ställning om man har 38 bilar, så tycker vi att det är någonting som inte är bra, och det vill vi inte släppa fritt. Det är därför som vi vill göra den här preciseringen av lagen i stället för att lämna ett allmänt undantag för alla taxiföretag eller samverkansformer med upp till 40 bilar, därför att det omfattar, vilket jag tror att de flesta i kammaren är medvetna om, en stor del av Sverige där man har upp till 40 bilar. Det är ett väldigt stort antal orter, och det blir få orter kvar där man kräver konkurrens.

Anf. 57 MARIANNE SAMUELSSON (mp) replik:

Herr talman! När det gäller taxinäringen har vi, som jag sade, diskuterat denna fråga. Vi har kommit fram till att modellen med att undanta 40 bilar är den som vi tycker verkar vara bäst i detta läge. Vi tycker inte att den modell som Per Westerberg värnar om i detta sammanhang var den bästa. Det må vara rätt eller fel. Det återstår väl att se. Jag tror inte att vi är helt färdiga med denna fråga, utan den lär nog komma tillbaka som så många andra frågor gör i det här huset.

När det gäller offentlig sektor kontra privat sektor är det också oerhört viktigt att värna om att vi har en god offentlig sektor och att den kan upprätthålla en hög kvalitet, så att man kan känna sig trygg inom det som man faktiskt är med och betalar till som konsument under årens lopp.

Anf. 58 GÖRAN HÄGGLUND (kd) replik:

Herr talman! Anledningen till att jag begärde replik är frågan om den offentliga sektorn. Jag tycker att det är viktigt att understryka att det är positivt med många olika aktörer på den här marknaden, inte minst för de anställdas del. De kan själva starta företag och ta över viss verksamhet om de har intresse för det, och det ska inte motverkas från det offentligas sida. Anställningsvillkoren skulle också förbättras för dem som är anställda inom det som i dag är offentlig sektor om det finns flera olika arbetsgivare som konkurrerar om arbetskraften. Jag tror att detta är en delförklaring till att s.k. kvinnojobb har lägre lönenivåer än vad man har inom många andra sektorer. Här finns det utrymme för mer av privat företagande, mer av personalkooperativ osv. som har visat sig vara former som har fungerat bra på många håll där det har prövats.

När det gäller taxi- och ICA-frågan har vi i utskottet följt Miljöpartiets vändor. Med anledning av propositionen väckte Miljöpartiet en motion där man skrev bl.a. att om gruppundantaget togs bort skulle det för-sämra för småbutikernas möjlighet att ge service i glesbygd.

Men under ärendets gång har man utan någon som helst hemställan till regeringen låtit sig övertygas om att man nog skulle lägga sig. Det är kanske andra överväganden som har gjort att man har hamnat på den ståndpunkten, men jag tycker att det är beklagligt, eftersom vi hade kun-

nat få en majoritet för ett beslut i en annan riktning vilket hade varit bättre för glesbygden.

Prot. 2000/01:23
8 november

Anf. 59 MARIANNE SAMUELSSON (mp) replik:

Herr talman! Angående det sista vill jag säga att vi gjorde en annan bedömning av vad som var bättre för glesbygden. Vi tyckte att det förslag som vi tillsammans med socialdemokraterna blev överens om var bättre för glesbygden än det förslag som ni från borgerligt håll ville få igenom.

När det gäller offentlig sektor är det precis som Göran Hägglund säger. Det finns en fördel med att det är fler aktörer. Visst är det så. Men det är också viktigt – och det tycker jag att Göran Hägglund som företrädare för ett av de ansvariga partierna i Stockholms landsting ska ta till sig – att man som politiker och ansvarig för offentlig sektor ser till att kvaliteten kan upprätthållas och att personalen har en bra arbetssituation. Det är den gruppen som man är arbetsgivare för, och där finns det mycket övrigt att önska, inte minst när det gäller sjukvården i Stockholm.

Jag har pratat med en hel del sjuksköterskor bl.a. på Karolinska sjukhuset som är oerhört bekymrade över vad som håller på att ske. Man försämrar personalsituationen så att sjuksköterskorna inte vill vara kvar. Det har man faktiskt ett ansvar för.

Det är klart att det är lättare med en privat aktör som har ledningsansvaret helt själv än att förlita sig på politiker som inte vill ha en god offentlig sektor. Det är precis det som ni säger. Ni vill egentligen privatisera alltihop. Därmed vill ni gärna se att det som har byggts upp under många år raderas. Det kan jag inte ställa upp på.

Vi har ett oerhört stort ansvar, och jag tycker att också Göran Hägglunds parti borde ha det i det här fallet.

Anf. 60 GÖRAN HÄGGLUND (kd) replik:

Herr talman! Det var ett angrepp på oss, att vi skulle vara ute efter att radera vård och välfärd. Mycket ska man höra innan öronen trillar av, men det får man stå ut med.

Självfallet ska vi ha en bra välfärd som gäller alla, alla som är sjuka, gamla osv. Det har vi alla politiker ett ansvar för. Jag tror inte att det är någon som är ute efter att försämma för någon. Sedan har vi olika lösningar. Är det så att man är dogmatiskt inriktad på att allt ska ske i offentlig regi, tror jag att man är fel ute. Då kan vi inte få den vård som är bäst för patienterna. Det behövs mer av valmöjligheter och nya lösningar.

De problem som vi har, som vi och också Marianne Samuelsson uppmärksammar, finns inom den offentliga sektorn. Det behövs fler alternativ som visar på andra vägar för att man ska kunna lösa dessa problem.

När det gäller ICA-undantaget skrev Miljöpartiet i sin motion att det var fel att ta bort gruppundantaget. Men vad man har fått är en försäkran från utskottets majoritet att om det visar sig att detta går åt skogen ska regeringen komma tillbaka till riksdagen med förslag.

Vi är alla medvetna om med vilken snabbhet riksdagens arbetsformer medger att vi arbetar. Skulle det nu vara så – hemska tanke – att många små ICA-butiker på landsbygden slås ut hjälper det inte dem särskilt mycket om vi säger att regeringen kommer att utvärdera frågan. Man

*Konkurrenspolitik för
förnyelse och mångfald*

kommer kanske att upprätta någon PM och remissbehandla ärendet. Så småningom kan det föreligga en proposition till riksdagen som behandlas fyra månader senare. Men då är det för sent.

Jag tycker att Miljöpartiet har sålt sig alldeles för billigt i den här frågan utifrån den position som man hade när man skrev en självständig motion.

Anf. 61 MARIANNE SAMUELSSON (mp) replik:

Herr talman! Jag tror inte att den här propositionen utgör något hot mot ICA-butikerna på landsbygden jämfört med det hot som de lever under från stormarknader och när det gäller köptroheten från konsumenterna.

I glesbygden finns det ganska få jobb. De flesta pendlar till och från någon stad där det ofta finns ett stort köpcentrum som det är enklare att besöka på väg hem från jobbet än att åka till närbutiken, vilket utgör ett oerhört stort hot mot närbutiken. Det kommer vi nog inte åt vare sig med den modell som ni vill ha eller med den modell som föreslås i propositionen. Det hotet kommer att kvarstå om man inte satsar mer på en levande landsbygd, och det lär vi ju få återkomma till.

När det sedan gäller offentlig sektor är det också en fråga om det som jag betonade, nämligen om personalpolitik och värnandet om de anställda. Det kan inte vara rimligt vare sig för personalsituationen eller för vårdtagarna att man på vårdavdelningar i dag inte har i stort sett någon fast personal kvar, utan det kommer in bemanningsföretag med korttidsanställningar som ska ta hand om vården. Det anser jag inte vara en kvalitetssäkrad vård.

Det är exakt det som händer bl.a. på Karolinska sjukhuset i Stockholm, och det här gör mig väldigt bekymrad. Man borde vara mycket mer mån om att värna om en bra vård och se till att den byggs ut och kan behållas på ett bra sätt.

Anf. 62 ROY HANSSON (m):

Herr talman! Jag kommer i detta anförande att belysa konsekvenser vid avsaknad av eller bristande konkurrens. Jag kommer uppehålla mig vid flygtrafiken mellan Gotland och Stockholmsområdet, som är ett bra exempel på detta. Det är en trafik där staten har ägarintresse, och därmed har regeringen möjlighet att agera om viljan finns.

Herr talman! Lite om bakgrunden.

Tidigare var det två flygbolag som upprätthöll trafiken mellan Gotland och Stockholmsområdet. Skyways flög till Arlanda och Flying Enterprise flög till Bromma.

Staten äger genom Näringsdepartementet 20,1 % av SAS-gruppen och SAS äger i sin tur 25 % av Skyways. Sedan en tid äger Skyways hela Flying Enterprise. Således finns det nu ingen konkurrens om flygtrafiken mellan Gotland och Stockholmsområdet.

Priset på resan mellan Visby och Stockholm – från Arlanda eller Bromma – har under hösten höjts två gånger och ligger nu över 4 000 kr. Vid en kontroll nu på morgonen var priset 4 163 kr. Det är en betydande höjning som har skett på ett år.

Det första som hände vid samgåendet till ett flygbolag var att priset på årskort mer än fördubblades. Men efter omfattande påtryckningar

backade flygbolaget något. Jag tycker inte att det är en rimlig prisnivå. Självfallet hämmar detta näringslivsutveckling och möjligheter för resande med flyg till och från Gotland.

Herr talman! För att råda bot på den bristande konkurrensen och det orimliga prisläget så är det nu krafter i gång för att starta ett nytt flygbolag för trafik till och från Gotland och Stockholmsområdet.

Det pris som diskuteras är rimligt och väsentligt lägre än det som nu gäller. Vidare kommer resande att få ytterligare ett alternativ till det enda flygbolag som nu finns, och det är bra.

Herr talman! Nu börjar bekymren.

När det nya flygbolaget började undersöka möjligheterna visade det sig att det inte gick att få s.k. *slots* i Stockholmsområdet. *Slots* är tider för att starta och landa. Självfallet går det inte att bedriva flygtrafik utan tillgång till start- och landningsmöjligheter.

Konkurrenssituationen, eller bristen på konkurrens, på den svenska inrikesflygmarknaden är ett resultat av SAS dominerande ställning. SAS har på olika sätt lierat sig med de mindre flygbolagen och som i fallet Skyways gått in som aktiv ägare. Därtill ska läggas att Luftfartsverket, en statlig myndighet, naturligen har omfattande kontakter med det dominerande flygbolaget.

Jag tror att alla mer eller mindre instämmer i att vi inte har en fungerande marknad inom inrikesflyget, vilket återspeglas bl.a. på biljettpriset.

Konkurrensverket har uppmärksammat detta och lämnat förslag till regeringen.

Kortfattat innebär förslagen på detta område:

- att man aktivt ska arbeta för en ändring av reglerna för *slots*-fördelning så att de blir mer dynamiska och ger ökat utrymme för konkurrens,
- att man ska ge flygbolag i inrikestrafiken chans att utveckla trafik i konkurrens med SAS, dels genom att beakta konkurrensaspekten vid planering av ökad flygkapacitet, dels genom att villkor för trafiken på Bromma även fortsättningsvis utformas så att förutsättningarna för konkurrens kvarstår och slutligen
- att man ska avyttra SAS ägarandel i Skyways.

Dessvärre har regeringen i den proposition som nu behandlas inte beaktat Konkurrensverkets förslag vad gäller inrikesflyget.

Jag förutsätter att regeringen snarast återkommer till riksdagen med förslag enligt Konkurrensverkets rekommendationer vad gäller ökad och sund konkurrens inom inrikesflyget.

Herr talman! Detta är ett exempel från vardagslivet på hur bristande konkurrens och intressegemenskaper negativt kan påverka utvecklingen för en hel region.

Det är viktigt att det finns verklig konkurrens inom alla områden, och jag beklagar att en utskottsmajoritet lite halvhjärtat behandlat denna proposition – en proposition som inte på något sätt täcker alla områden.

Med detta instämmer jag i Moderata samlingspartiets tidigare yrkande i föreliggande betänkande.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut fattades under 11 §.)

Prot. 2000/01:23

8 november

*Konkurrenspolitik för
förnyelse och mångfald*

6 § Riksdagens arbetsformer

Föredrogs
konstitutionsutskottets betänkande 2000/01:KU4
Riksdagens arbetsformer (prop. 2000/01:1 delvis).

Anf. 63 INGER RENÉ (m):

Herr talman! Det här betänkandet behandlar motionsyrkanden från såväl årets som förra årets motionsperiod. Alla tar upp vårt interna arbete här i riksdagen och arbetet i våra valkretsar. Men det innebär inte att de inte har bäring också på den demokratiska utvecklingen i samhället i stort, tvärtom. Frågor som har med val att göra, t.ex. riksdagens IT-policy eller att öppna sammanträden för insyn, bara för att nämna några, har naturligtvis med möjligheter att kommunicera med medborgarna att göra. Därmed ökar möjligheten att påverka det politiska skeendet.

I stort sett är hela utskottet överens. Men vi moderater har två reservationer som, om de hade bifallits, skulle varit positiva för ett vitalare arbete här i kammaren och skulle vitaliserat den politiska debatten ute i samhället.

I den första reservationen föreslår vi att ledamöterna här i salen ska placeras efter partitillhörighet och inte efter valkrets.

Talman efter talman har, herr talman, försökt och lagt ned mycket möda på att på olika sätt reformera kammardebatterna. Att placera ledamöter efter partitillhörighet tror vi är en metod att få debatterna livfullare och intressantare. Det är antagligen inte bara en tillfällighet att en klar majoritet av parlamentsledamöter runtom i världen enligt en undersökning är grupperade efter politisk uppfattning. Bara 7 av 54 tillfrågade länder hade valkretsindelning som grund för placering, och då rörde det sig i en del fall om kommunistiska öststater där partitillhörighet inte var ett användbart placeringskriterium.

Man kan antagligen härleda dagens ordning till historien. Då uppfattades riksdagsledamöter främst som företrädare för sin valkrets. Men i dag är ju partitillhörigheten en viktigare indelningsgrund än valkretsen. I kommun och landsting och också i Europaparlamentet är man placerad partivis.

Vi tror att en platsfördelning här i plenisalen efter partitillhörighet skulle ge debatterna större livlighet och åskådlighet. Skillnaden i närvaro mellan olika partigrupper skulle bli tydlig. Det skulle också bli enklare att se hur olika partier röstade vid voteringar. I debatten skulle vi få en mer tät verksamhet, och de som deltar i en debatt skulle inte, som nu, sitta utspridda som russin i en kaka – dessutom en ganska snål russinmängd.

Denna förändring fordrar inga ombyggnader och ingen ny apparatur och kan därför genomföras genast, och det tycker jag att vi ska göra. Jag yrkar alltså bifall till reservation 1.

Den andra reservationen rör sig inom samma härad, nämligen att öka intresset för politik. Den behandlar utskottens möjligheter att själva få besluta om sina arbetsformer. Utskotten skulle t.ex. kunna öppna vissa av sina sammanträden för allmänheten. Där skulle också den nya tekniken, t.ex. IT och Internet, kunna användas för att öka insynen i utskottens arbete.

Vi menar att en försöksverksamhet med denna inriktning skulle vitalisera arbetet här i riksdagen och samtidigt öka medborgarnas insyn i och förhoppningsvis också intresse för den politiska beslutsprocessen. Jag yrkar bifall också till reservation nr 3.

Anf. 64 KENNETH KVIST (v):

Herr talman! Intresset för riksdagens arbetsformer tycks ju vara enastående när vi debatterar inför denna tomma sal. Jag borde kanske inte kritisera dessa arbetsformer, eftersom det brukar heta att hälsan tiger still. Man kanske inte finner det mödan värt att vara närvarande. Men kanske säger det något om våra arbetsformer att debatterna om desamma lockar så få deltagare och åhörare.

Enligt regeringsformens första kapitel ska riksdagen vara folkets främsta företrädare. Det framgår också att riksdagen ska bestämma över lagar, statens inkomster och utgifter, utse regeringsbildare och utöva kontrollmakt gentemot regeringen.

Förutsättningarna för riksdagens arbete är stadda i förändring. De mest dramatiska är en följd av EU-medlemskapet. Riksdagen är på de områden som omfattas av EU-rätten inte längre ensam lagstiftare och är dessutom delvis reducerad till ett transportkompani i en del andra frågor, där Sverige bundit upp sig inom EU.

Systemet medför en överflyttning av makt från riksdagen till EU-organ men kanske framför allt till regeringen. Riksdagen måste därför för demokratins skull ställa sig uppgiften att hävda sin position. Det är riksdagens ledamöter, vilka är direkt valda företrädare för väljarna, som enligt vår grundlag ska vara folkets främsta företrädare. Denna ställning måste försvaras och återerövas, inte minst när Sverige har gått med i en så elitistiskt konstruerad organisation som EU.

Herr talman! Arbetsformerna i riksdagen påverkar allmänt den roll som riksdagen kan spela i och för samhällets utveckling. Naturligtvis är det inte bara formerna som påverkar. Politikens innehåll är ju alltid det avgörande. Men arbetsformerna är ett återkommande diskussionstema och bör vara så. De är föremål för mer eller mindre fortlöpande översyn av det som numera kallas riksdagsstyrelsen och också av våra eminenta talmän.

När vi betraktar våra arbetsformer finner vi att vissa är mycket bra, det är inte tu tal om det. Vi har en bra beredning av de flesta ärenden. Men vi kan också konstatera att en del onödig tidsspillan går till dubbelarbete och upprepningar som egentligen inte gör någon glad. Mycket av riksdagens tid ägnas t.ex. till att år efter år behandla närmast identiska motioner och motionsyrkanden utan att det hänt så mycket i själva saken eller att riksdagens majoritetsförhållanden på minsta sätt förändrats.

Därför måste frågan prövas hur vi utan att krympa ledamöternas initiativ rätt kan göra denna mer reell. Att upprepa ett motionskrav i ett ärende år från år utan att frågan har kommit i ett nytt läge är ofta ett skeninitiativ. Möjligtvis kan det ge något litet pluspoäng i någon tabell över aktivitet i lokalpressen eller något sådant. Men det är ett skeninitiativ som kräver tid och resurser.

Även om det förekommer att vissa utskott ibland schablonbehandlar dessa ständigt och ofta återkommande upprepade motioner är heller inte denna schablonbehandling bra för systemet och för riksdagen som ett

Prot. 2000/01:23
8 november

*Riksdagens
arbetsformer*

organ för att ta en tätposition i samhällsdebatten. Vi får alltså ägna mycket tid åt det som på detta vis blir ett idisslande eller ett slags ritualfrågor. Samtidigt är riksdagens tid för att utvärdera om besluten blev det som avsågs alltför knapp. Vi får alltför sällan omfattande och framtidsinriktade debatter.

Jag kan ta ett annat exempel där vi borde tänka över våra arbetsformer. Det är de s.k. särskilda ämnesdebatterna. Det är i och för sig ett alldeles utmärkt institut som har inrättats. Partier kan begära särskilda debatter i ett ämne, och alla partier deltar i dessa. Om man som företrädare för ett parti som inte anhängiggjort ett ärende för debatt ska delta i debatten får man göra en deklaration om partiets ståndpunkt i sex minuter, och sedan har man två minuter för en liten kommentar därutöver. Den formen möjliggör knappast vare sig meningsfull polemik eller dialog i det politiska samtalet. Därmed blir det lätt en sorts ritualdiskussioner.

Herr talman! Se till systemet med frågestunderna. Enligt min mening ska det vara en rättighet för en ledamot av riksdagen att ställa en fråga till en regeringsföreträdare. Men så som frågestunderna nu ser ut sker det på nåder. Vi har visserligen rätt att ställa skriftliga frågor och i huvudsak rätt att få interpellationer besvarade, vilket i sig är bra. Men när det gäller frågestunden är det de som har lite tur, reser sig upp lite flitigare än andra, eller vad det kan bero på, som får ordet. Sedan är svaren också av mycket skiftande karaktär beroende på om ministern har hunnit att läsa på eller memorera det ämne som frågeställaren tar upp. Det kanske blir en mer TV-mässig show. Men det har sällan blivit några meningsfyllda politiska dialoger på det viset.

Kanske skulle vissa rituella debatter, motionsskrivande och behandlingslingar kunna minskas och ersättas av mer analytiska diskussioner och mer öppna politiska samtal om de stora framtidsfrågorna. I motion K336 har vi några vänsterpartister tagit upp de frågorna och ställer en del förslag till talmännens och riksdagsstyrelsens begrundande. Då vi förmodar att dessa frågor säkert kommer att diskuteras inom ramen för det arbete som bedrivs för att utveckla riksdagens arbetsformer har vi inte skrivit någon reservation för motionen, utan vi har velat peka på några saker vi tar upp i debatten.

Herr talman! Vi har dock en reservation. För att jämställdheten ska göra ytterligare framsteg krävs vad som kallas för *mainstreaming*-arbete. Detta engelska eller amerikanska ord stammar ur det förhållandet att huvudfåran, *the mainstream*, i det politiska och statsvetenskapliga tänkandet utgår från männen som norm. Den politiska debathuvudfåran kännetecknas av att kvinnornas villkor förtigs, att kvinnor utsätts för härskarmekanismer som uteslutning, utestängning, marginalisering eller trivialisering.

Politiska teorier men också analyser är ofta skrivna av män, för män och om män. Att ”mainstreama” kvinnofrågorna är därför att ge kvinno-perspektivet dess rättmätiga plats i den politiska debattens huvudfåra. Ett sådant arbete bedrivs i samhället, och inte minst i regeringen. Det är en lovvärd ambition. Regeringen har ställt upp jämställdhet som ett prioriterat mål. Något som i och för sig inte heller motsäger vad riksdagen gör.

Även om en hel del återstår att göra i sammanhanget sker en hel del positivt. Ministrar, verkschefer och handläggare utbildas t.ex. i jäm-

ställdhetsfrågor. Även kommittéhandboken, som ska tjäna som ett rikt-
märke i utredningsarbetet, lyfter fram jämställdhetsperspektivet på ett
förtjänstfullt sätt.

Även om frågan också hålls vid liv i riksdagen tycks vi ändå här ligga
något efter regeringen i detta avseende. Ännu så länge är det bara ar-
betsmarknadsutskottet som måste behandla jämställdheten på sitt om-
råde. Det innebär att andra utskott faktiskt kan bortse från olika förslags
olika konsekvenser för män och kvinnor.

Vi vet att kvinnor är mer beroende av t.ex. socialförsäkringar än män.
Kvinnligt företagande har inte samma stöd som männens. Pensionssy-
stemet slår könsmässigt olika. Situationen för kvinnliga och manliga
interner inom fängsvården är olika, osv. Alltför sällan lyfts dessa olikheter
fram.

I motion 1999/2000K265 tas dessa frågor upp. Jag menar att motion-
ärerna har helt rätt och att riksdagsstyrelsen och riksdagskommittén bör
beakta de förslag som där framförs. Man ska skapa en formaliserad plikt
för utskotten att beakta kvinnofrågan och kvinnoaspekterna.

Utskottets majoritet avstyrker detta modesta förslag med hänvisning
till det allmänna programstadgandet i RF:s 1 kap. att den offentliga mak-
ten ska utövas med respekt för alla människors lika värde och att det
allmänna ska tillförsäkra män och kvinnor lika rättigheter.

Detta vällovliga och allmänna stadgande är ingen lösning på proble-
met. Det krävs ett mer precist formellt instrument för att lyfta frågorna.
Det visar erfarenheterna och de brister som trots allmänna deklarationer
finns i det faktiska arbetet för jämställdhet mellan könen.

Även om utskotten sannolikt, som majoriteten utgår ifrån, arbetar
med de allmänna stadgarna för ögonen blir de konkreta konsekvenserna
av olika förslag alldeles för sällan synliggjorda med mindre att de aktivt
tas upp, analyseras och explicit redovisas.

Praktiken – även konstitutionsutskottets och min egen – visar att frå-
gan om jämställdhet och om s.k. *mainstreaming* av kvinnans situation
måste lyftas upp på ett mer konkret sätt.

Därför, herr talman, yrkar jag bifall till reservation nr 2 till betänkan-
det.

Anf. 65 PÄR AXEL SAHLBERG (s):

Herr talman! Jag tror att det är frågor som ligger oss väldigt nära när
vi resonerar om hur våra egna arbetsförhållanden är – inte så mycket av
någon sorts riksdagsledamotsegoistiska skäl, utan just för den roll vi har
att utföra i denna demokratins högborg. Vi vet ju att den just nu sjuder av
aktivitet, även om det inte var så många i kammaren när den här debatten
började.

Många av de motioner som är ihopsamlade i betänkandet är sådana
som jag tror mer och mer kommer att tas om hand av såväl riksdagssty-
relsen som rådet för ledamotsnära frågor. Den organisation som vi har är
ju ny. Därför vet vi inte riktigt exakt vilka initiativ som kommer att tas i
olika sammanhang, men jag tror att det är angeläget att betona att vi
utöver beslut som går via ett betänkande från ett utskott också har dessa
interna organ som bearbetar just de här frågorna. Detta gör också att när
vi nu har gått igenom de motioner som är behandlade här så hänvisas en
hel del av dem till ett löpande arbete som sker i dessa organ.

Prot. 2000/01:23
8 november

*Riksdagens
arbetsformer*

Frågan om riksdagens arbetsår tror jag alltid kommer att vara aktuell. Ibland finns det en överbetoning av det arbete som riksdagsledamöterna utför i det här huset. Men vi har ju också i och med vårt uppdrag ett särskilt ansvar för att såväl i sakfrågor som i demokratins frågor i allmänhet föra dialogen både – och i huvudsak – inom vårt eget land, men också med internationella kontakter. Jag tror därför att det är viktigt att vi fortsätter att slipa verktygen så att vi blir effektiva såväl i arbetet här i huset som i valkretsar och ute i landet.

Detta för mig till nästa punkt på dagordningen bland de betänkandeförslag och reservationer som finns. Det handlar om ledamöternas placering här i plenisalen. Detta har debatterats, och det har funnits modeller för att bygga om plenisalen för att skapa en större närhet. Många av oss är väl rätt så glada i det brittiska systemet, där man har en mycket större närhet mellan bänkarna, en mycket intensivare debatt och även flera burop osv. Jag vet inte om det är någonting som passar oss i vårt sammanhang, men visst känns den här salen lite ödslig emellanåt. Jag tror dock att det är den typen av radikala grepp som skulle krävas, och inte diskussioner om att placera om oss i partigrupper.

Jag är lite förvånad att man i reservationen när det gäller placeringen i plenisalen anför som ett argument att vi skulle upphäva den nu gällande geografiska sittningen med hänvisning till att vi nu har rikslistor, som gör att anknytningen till valkretsen försämrats, är annorlunda eller hur man nu vill beskriva det. Jag tror att det leder oss alldeles fel. Det representativa systemet bygger nämligen på att det är från olika miljöer som vi kommer tillsammans här i Sveriges riksdag och arbetar med de frågor som ligger på riksdagens bord. Det innebär ju inte att vi *bara* representerar våra valkretsar och de människor som har valt oss och som bor i våra hemlän och valkretsområden. Men att försöka argumentera för en förändrad sittning i plenisalen med hänvisning till att det lokala sambandet skulle vara upplöst – det tror jag leder tanken alldeles fel.

Kenneth Kvist har varit inne på en del resonemang om såväl debatter här i kammaren som motionerna och motionsbehandlingen. Det tror jag att vi kommer att komma tillbaka till på olika sätt.

När det sedan gäller utskottens arbete så finns det en reservation om att öppna utskotten. Jag tycker att det är värt en mer reflekterande och analyserande debatt, och jag tänker inte föra så mycket av den här och nu. Ibland när vi är ute på våra korståg för att tala om öppenheten och hur viktig den är i demokratin får vi frågan tillbaka till oss om hur öppen vår riksdag och våra utskott är. Jag är inte säker på att lösningen är att öppna riksdagens utskott i allmänhet. Däremot tror jag att det är alldeles utmärkt att mer och mer av utfrågningar och hearingar kan pågå i utskottens arbete. Men detta måste hela tiden vägas mot det politiska hantverk som sker av kompromisser och även torgförande av åsikter och debatter. Jag yrkar avslag på de reservationer som föreligger.

Jag tror att jag nöjer mig med att till slut ta upp en enda ytterligare fråga. Det gäller registrering av ledamöters ekonomiska intressen. Under sommaren dök det upp en debatt om hur detta register skulle hanteras, och vad det är de ledamöter egentligen kommunicerar som väljer att inte låta sina intressen där registreras. Frågan om ifall detta borde vara ett obligatoriskt register tas upp i en motion.

Utskottet pekar på att det var sagt redan när registret infördes att det fanns ett behov av att också utvärdera hur det fungerar och vad det innehåller. Den passningen spelar vi också från utskottet till vederbörliga i de övriga organen i riksdagen. Men vi gör också en modernisering, så att de kyrkokommunala uppdragen nu inte längre hör till den sfär av uppdrag som redovisas. Det förslaget lägger vi alltså också fram.

I övrigt tycker jag att de frågor som här aktualiseras är värda vidare bearbetning. Jag räknar med att såväl rådet för ledamotsnära frågor som riksdagsstyrelsen kreativt och aktivt kommer att jobba vidare med detta.

Jag yrkar därför bifall till utskottets hemställan i betänkandet och avslag på reservationerna.

Anf. 66 INGER RENÉ (m) replik:

Herr talman! Att det vore stimulerande med en förändring av arbetet här i kammaren är vi enligt utsagor alla överens om. Väldigt många förslag har diskuterats. De allra flesta innebär stora förändringar och höga kostnader. Att byta placeringar här i kammaren efter nästa val kostar ingenting.

I dag representerar vi alla hela riket och vårt parti – inte i första hand vår valkrets. Om man tittar på beteckningen efter Pär Axel Sahlberg ser man att den i dag inte är Halland, utan ett s inom parentes. Därför är det naturligt, eftersom vi i första hand representerar landet och våra parti-grupper, att också sitta partivis. Jag vill fråga Pär Axel Sahlberg vad han har – annat än historiska och konservativa skäl – emot detta förslag.

Anf. 67 PÄR AXEL SAHLBERG (s) replik:

Herr talman! Jag tror för det första att frågan inte riktigt skapar den dynamik och kreativitet som vi hoppas på och avser. Jag delar därmed Inger Renés åsikt om att det är större typer av insatser som behöver göras.

För det andra delar jag däremot definitivt inte ståndpunkten att det är rätt att säga att vi i första hand representerar riket och partiet, och först i senare hand valkretsen. Inte minst i och med inslaget av personval, som kombineras med partivalet, så tror jag att den lokala anknytningen är oerhört viktig.

Om det är av nostalgiska, historiska eller konservativa skäl som det känns lite speciellt att sitta på Hallandsbänken vet inte jag, men jag tycker att det har sitt värde.

Anf. 68 INGER RENÉ (s) replik:

Herr talman! Jag tycker också att det har ett värde att representera min valkrets, Bohuslän. Men jag gör det oavsett vilken stol jag sitter på.

Pär Axel Sahlberg talade om att han skulle kunna tänka sig radikala steg. Då är jag ganska nyfiken på att få höra vad det är för radikala steg som han tänker på när det gäller att vitalisera arbetet här i kammaren. När har de framförts? I vilken form? Och hur kan vi behandla de radikala stegen så att vi får en förändring? Det vore inte minst till hjälp för vår talman, som oavbrutet efterfrågar möjligheter att vitalisera debatten här.

Sedan är jag glad över att Pär Axel Sahlberg i stort – så tror jag det uttrycktes – är positiv till reservation nr 3 som handlar om att öka insynen i arbetet i våra utskott. Då undrar jag också på vilket sätt Pär Axel

Sahlberg avser att utveckla denna positivitet så att vi kommer till ett resultat.

Anf. 69 PÄR AXEL SAHLBERG (s) replik:

Fru talman! Det är viktigt att vi hjälper talmännen. När Inger René nämnde detta om hur vi kan hjälpa talmännen tänkte jag på att i dag får talmännen ropa efter intensitet i kammaren. Om vi hade haft det brittiska systemet skulle de slagit klubban i bordet och ropat: *Order! Order!* Det kanske är så att budskapen visserligen är lite olika, men jobbet kvarstår för talmännen.

Jag tror därför att Westminsterssystemet skulle vara ganska spännande att införa, men jag tycker kanske att det vill till att man kan motivera att lägga så mycket pengar på det. Jag skulle vara mer intresserad av ett slags närhet i plenisalen än av att vi nödvändigtvis sitter utspridda efter partifärg.

Jag tror inte att debatten är avslutad, Inger René. Den kommer att fortsätta.

När det gäller öppenheten i utskotten tycker jag kanske att konstitutionsutskottet, som nu lägger fram det här betänkandet, är ett utmärkt exempel. Jag vet inte hur många timmar vi hade offentliga utskottssammanträden och hearingar under våren, med det var nog rekord. Det gick dessutom långt in på sommaren. Jag tror att andra utskott kan jobba lite mer som KU gör med den öppenheten. Däremot tror jag inte att det löser den här typen av problem att TV-sända från normala utskottssammanträden.

Anf. 70 KENNETH KVIST (v) replik:

Fru talman! Pär Axel Sahlberg förbigår det jag sade om *mainstreaming* av kvinno- och jämställdhetsfrågorna med tystnad. Jag kan ju tolka det på lite olika sätt. I bästa fall kan jag tolka det så att Pär Axel Sahlberg, som den analytiska person han är, något blygs över den svaga argumentation som utskottsmajoriteten har när den yrkar avslag på vår motion och därmed på reservationen. Men debatten i den frågan får väl föras vidare. Var så säker! Vi kommer inte att nöja oss med att frågan bemöts med tystnad utan hålla frågan levande till dess att vi vinner framgång.

Sedan vill jag bara understryka en annan sak som Pär Axel Sahlberg tar upp, nämligen den motion som jag själv har varit med om att väcka om att göra registreringen av ledamöters åtaganden och ekonomiska intressen obligatorisk. Det är ju rimligt att det kommer till en utvärdering. Jag vill bara understryka att det är viktigt att den utvärderingen görs snart, så att vi därmed kan få en bakgrund till att analysera denna fråga. Principiellt anser jag att frågan om registrering av eventuella ekonomiska sidintressen osv. bör vara obligatorisk – någonting som alla ledamöter i riksdagen bör åläggas att delta i.

Anf. 71 PÄR AXEL SAHLBERG (s) replik:

Fru talman! Det vore möjligen intressant att höra en alternativ förklaring till varför jag inte tog upp frågan. Det lät som om Kenneth Kvist tänkte rabbla upp några stycken, men vi fick bara höra den första.

Jag har inte någon avvikande mening från den betoning som jag tyckte Kenneth Kvist på ett utmärkt sätt gjorde härifrån talarstolen av vikten av jämställdhetsfrågorna som ett slags grundton i vår analys och politiska bearbetning. Också på den punkten, liksom när det gäller diskussionen kring registret, delar jag synen att det bör utvärderas snabbt.

Däremot kan jag kanske inte riktigt förstå Kenneth Kvists stora vurm för den här motionen när det gäller *mainstreaming* och jämställdhetsfrågor. När jag läser den, och möjligen stöter min fot något, tycker jag att betoningen av en formell plattform kanske kan leda tanken lite fel. Ibland har vi en viss benägenhet att hamna i ett slags utanverk och regelsystem som ser bra ut på papperet. Jag är mer intresserad av att det här fungerar i reell politik. Där tror jag att det finns en stor samsyn mellan Kenneth Kvist och mig och också mellan många andra ledamöter här i riksdagen. Vi måste fortsätta att bearbeta och fördjupa de här frågorna. Men att tro att vi löser det genom ett tillstyrkande av just den här motionen är nog att tro både Kenneth Kvist och möjligen motionärerna Ulla Hoffmann m.fl. om för mycket.

Anf. 72 KENNETH KVIST (v) replik:

Fru talman! Så kom frågan upp ändå. Det var ju meningen. Jag tror att vi är ganska överens. Åtminstone hoppas jag det. Det finns väl inget som motsäger det.

Det är bra med vissa regler och formella instrument som understöder positiva ting. Den här motionen är inte så formulerad att den anvisar en väg. Den vill att Riksdagskommittén – när den skrivs heter den ju någonting annat – eller riksdagsstyrelsen utreder och uppmärksammar den här frågan i lämplig form för att skapa ett incitament till utskotten att ta upp kvinnofrågorna och jämställdhetsfrågorna. Jag tror att Pär Axel Sahlberg och jag är helt överens om att så bör ske bättre.

Anf. 73 PÄR AXEL SAHLBERG (s) replik:

Fru talman! Jag tror också att vi är överens. Om Kenneth Kvist bevakar det formella, vill jag gärna bevaka det reella.

Anf. 74 HARALD NORDLUND (fp):

Fru talman! Vi debatterar nu ett betänkande från konstitutionsutskottet som handlar om riksdagens arbetsformer. En huvudfråga tycks vara hur vi ska sitta i kammaren. Inte ger det här betänkandet uttryck för särskilt mycket nytänkande.

Kenneth Kvist berörde flera frågeställningar. En gällde upprepadet av motioner, och han sade att vi inte borde få göra det. Jag tror att det är viktigt att vi får göra det. Jag tror att det är viktigt att tiden får verka. I fjol avtog man min motion om att avskaffa den nuvarande allmänna motionstiden. Jag har noterat att tiden börjar bli lite mer mogen nu. När jag nästa år för tredje gången återkommer med motionen är det kanske dags för bifall. Jag tror att det är viktigt att vi får göra detta.

Jag håller inte heller med Kenneth Kvist om hur han ser på frågestunderna. Det är en av de få förändringar som har vitaliserat riksdagsdebatterna. Jag tycker att vi ska se positivt på detta. Det kan gå att förbättra.

Däremot håller jag med honom när det gäller de extra begärda debatterna. De kan bli mer livfulla genom att vi får replikrätt. Det tror jag är en viktig förändring.

Fru talman! Vidare vill jag snabbt beröra tre frågeställningar. Det gäller Europaparlamentarikernas deltagande i riksdagsdebatter, den allmänna motionstiden och ett särskilt miljöutskott.

Det är viktigt att vi kan hitta vägar för att föra EU-politiken närmare svenska medborgare och politiker. Det är min förhoppning att Riksdagskommittén kommer fram till att folkpartiförslaget om Europaparlamentarikernas deltagande i riksdagsdebatterna bör behandlas positivt.

Efter två år som riksdagsledamot är jag fortfarande förvånad över att vi är så angelägna om att hålla fast vid den nuvarande ordningen med motionstid. Jag är ombud för väljarna. Jag är inte representant för systemet. När jag den 6 oktober möter en medborgare och konstaterar att jag är beredd att agera i en viss fråga, den ligger i linje med min folkpartistiska ideologi, ska jag svara: Tyvärr, du får vänta ett år. På det sättet kan jag inte spela rollen som ombud för medborgarna. Vi måste avskaffa detta. Jag tror att det är dags att göra det nästa år.

Det tredje som jag ville beröra gäller miljö- och jordbruksutskottet. Det bör delas upp.

Regeringen skriver i budgetpropositionen bl.a.: "Regeringens samordning av miljöpolitiken och ekologiskt hållbar utveckling har sin utgångspunkt i detta utgiftsområde samtidigt som åtgärder för en god miljö i stor utsträckning också finansieras inom ramen för andra utgiftsområden." Främst gäller det utgiftsområdena internationellt bistånd, kultur, medier, trossamfund och fritid osv.

Regeringen har med sin skrivning starkt argumenterat för att bereda natur- och miljöfrågor fristående från såväl bostads- och kulturfrågor som jordbruks- och skogsfrågor. Varför ska vissa näringsfrågor behandlas tillsammans med natur- och miljöfrågor och andra inte?

Fru talman! Jag vill yrka bifall till reservationerna 2 och 3.

Anf. 75 KENNETH KVIST (v):

Fru talman! Om Harald Nordlund bara har suttit två år i riksdagen är det möjligt att han inte har upptäckt att motioner kommer igen gång efter gång. Jag har visserligen bara varit ledamot i sex år, men jag har arbetat som politisk sekreterare sedan 70-talet. Jag kan säga att teorin om att droppen urholkar stenen tyvärr inte stämmer på flertalet av de motionsinitiativ som tas. Många gånger tar man initiativ till en motion, får en blänkare i lokaltidningen och följer sedan inte ens upp den egna motionen, som om den inte vore allvarligt menad. Andra gånger upprepas motionen mekaniskt, mer eller mindre med samma text och samma motiv år efter år. Det läggs ned möda och debattid. Den debatten tenderar att bli retrospektiv. I stället kunde vi fördjupa oss i nya frågeställningar och förhållanden och rikta blickarna framåt.

Jag menar inte att man ska ta bort motionsrätten. Men den borde kanske begränsas till att ett motionsyrkande får upprepas två gånger under en mandatperiod när riksdagen har samma politiska sammansättning, om ingenting särskilt inträffat. Det är en skälig och rimlig utveckling. Då kan riksdagen få tid och utrymme för ett mera konstruktivt arbete. Man kan t.ex. införa ökad motionsrätt vid händelse av större vikt. Vi är också helt överens om att vi vill ha mer livfulla särskilda debatter, framför allt i framtidsinriktade men även andra brännande, politiska frågor.

Anf. 76 HARALD NORDLUND (fp):

Fru talman! Det sistnämnda vill jag instämma i.

Onödigt upprepande av motioner har sin grund i det faktum att motionstiden är begränsad. Det handlar alltför mycket om att prestera ett visst antal motioner och inte om att spela rollen som medborgarnas ombud.

Om vi tar bort allmänna motionstiden och betonar att vi är ombud för medborgarna tror jag att vi kommer bort från ett onödigt upprepande av motioner. Jag tror att det har sin grund i någonting annat, nämligen ordningen med motionstiden.

Anf. 77 KENNETH KVIST (v):

Fru talman! Jag håller med om att den allmänna motionstiden i dess nuvarande form kan diskuteras. Det ligger nästan i förslaget, att den ska reduceras på något sätt. Å andra sidan innebär den allmänna motionstiden motionsrätt i anslutning till en proposition, nämligen budgetpropositionen. Den tar upp hela det politiska området. Därför har envar ledamot möjlighet att motionera med anledning av denna proposition. Därför är det svårt att inskränka motionsrätten med anledning av budgetpropositionen. Den är mer eller mindre allomfattande, och det innebär att det blir en motionstid.

Det finns en problematik kring motionsrätten. Det blir en stress för ledamöterna. De ska samla pluspoäng genom antalet motioner. Det blir att man slänger in det man slängde in i fjol. Vi kan se i utskott efter utskott att man slänger in en motion innan fjolårets motion är färdigbehandlad. Plötsligt ligger det två motioner med precis samma yrkande på riksdagens bord. Det förekommer t.o.m. att man lägger fram motioner trots att en utredning behandlar ärendet, en utredning där motionären själv sitter med. Ändå motionerar han och kräver en utredning som redan är tillsatt. Det finns en slentrian, att man gång på gång upprepar motioner. Det tar av utskottspersonalens, utskottens och kammarens tid, tid som vi skulle kunna använda till betydligt mer konstruktiva samtal. Det tror jag att vi är helt överens om. Sedan får vi tillsammans klura ut en bra väg för att nå det vi båda åsyftar.

Anf. 78 HARALD NORDLUND (fp):

Fru talman! Vi har begränsade möjligheter att motionera med anledning av budgetpropositionen. Vi kan inte motionera i alla frågor med anledning av den.

Det har tidigare – inte i denna debatt – angivits administrativa och organisatoriska skäl till att man inte skulle avskaffa allmänna motionstiden. Då är vi farligt ute. Vi måste bort ifrån argumentet administrativa skäl för en förändring så att vi bättre kan spela ombudets roll. Jag är glad att det inte har nämnts i denna debatt.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 11 §.)

7 § Penningtvätt

Föredrogs
justitieutskottets betänkande 2000/01:JuU3
Penningtvätt (prop. 1999/2000:145).

Tredje vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under 11 §.)

Redovisning av fördelningen av medel från Allmänna arvsfonden under budgetåret 1999 m.m.

8 § Redovisning av fördelningen av medel från Allmänna arvsfonden under budgetåret 1999 och Riksdagens revisorers förslag angående Allmänna arvsfonden

Föredrogs
socialutskottets betänkande 2000/01:SoU2
Redovisning av fördelningen av medel från Allmänna arvsfonden under budgetåret 1999 och Riksdagens revisorers förslag angående Allmänna arvsfonden (skr. 1999/2000:125 och förs. 1999/2000:RR9).

Anf. 79 INGRID BURMAN (v):

Fru talman! Socialutskottets betänkande nr 2 behandlar redovisning av fördelning av medel från Allmänna arvsfonden och Riksdagens revisorers förslag angående Allmänna arvsfonden. Jag vill helt kort enbart redovisa det tillkännagivande som detta betänkande innehåller.

Ett enigt utskott anser att Riksdagens revisorers rapport ger stöd för att flera olika frågeställningar i anslutning till Allmänna arvsfonden och Arvsfondsdelegationen bör bli föremål för ytterligare utredning. Utskottet föreslår därför att man ska tillsätta en utredning som ska få i uppdrag att ge en allsidig belysning av de frågeställningar som finns samt, om det behövs, också föreslå förändringar. Utskottets förslag till riksdagen är att vi ska göra detta tillkännagivande till regeringen.

Fru talman! Jag yrkar bifall till hemställan i socialutskottets betänkande 2.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 11 §.)

Föredrogs
socialutskottets betänkande 2000/01:SoU3
Personlig assistans till personer över 65 år (prop. 2000/01:5).

*Personlig assistans till
personer över 65 år*

Anf. 80 LARS ELINDERSON (m):

Fru talman! Socialutskottets betänkande nr 3 är ett efterlängtat betänkande, som har efterlysts i utskottet i varje fall under de två senaste åren, då jag har deltagit. Jag tror även att det varit så några år dessförinnan.

Gränsen vid 65 år för rätten till personlig assistans har inneburit orättvisor och orimliga konsekvenser för personer med svåra handikapp i och med att de uppnår 65-årsåldern. Den har också skapat en onödig och orimlig oro för många personer, med en osäkerhet om framtiden åren innan de fyller 65 år. Dessutom har 65-årsgränsen inneburit administrativa och andra bekymmer i den kommunala verksamheten och i diskussionerna mellan kommunerna och försäkringskassan.

Från moderat sida har vi i flera år krävt att 65-årsgränsen ska tas bort. Också andra partier har framfört samma krav.

Inför risken – så upplever jag det – att regeringen av en majoritet i riksdagen skulle tvingas att ändra bestämmelserna valde regeringen till slut att lägga fram ett förslag om att avskaffa 65-årsgränsen. Man har annonserat detta en tid, men utan någon speciell motivering har det enligt vår uppfattning dröjt alldeles för länge. Det känns mycket tydligt att regeringens förslag kommer motvilligt – inte bara därför att man har skjutit på frågan i flera år, utan också på grund av delar av innehållet i propositionen och även, vill jag säga, i utskottsmajoritetens betänkande.

Enligt förslaget ska assistansbehovet kunna omprövas även efter det att någon fyllt 65 år om det, nota bene, bedöms att behovet har minskat. Det är naturligtvis inte orimligt. Om behovet av assistans skulle minska, t.ex. på grund av en framgångsrik rehabilitering, nya effektiva mediciner eller nya tekniska hjälpmedel, är det naturligtvis möjligt att också behovet av assistansinsatser minskar.

Men den vanligaste situationen är ändå motsatsen, dvs. att funktionshindren förvärras med tiden och att behovet av assistans därför ökar. När den situationen uppstår ska det ökade behovet enligt propositionen inte tillgodoses genom LSS utan genom den kommunala hemtjänsten, med allt vad det innebär av diskussioner mellan två olika huvudmän och med olika personer ansvariga för olika delar av insatser riktade till enskilda handikappade.

Regeringens motivering till detta är att det annars skulle bli omöjliga gränsdragningsproblem mellan kommunen och försäkringskassan och också svårigheter att bedöma vilka behov som är relaterade till handikappet och vilka behov som är åldersrelaterade.

Jag har försökt att ytterligare sätta mig in i den frågan. Självklart är det så att också funktionshindrade drabbas av normalt åldersbetingade behov. Men till skillnad från de flesta av oss andra drabbas flertalet svårt funktionshindrade därutöver av tids- eller åldersbetingade förändringar av sitt funktionshinder, och ibland också av handikappens art.

Jag har talat med ett antal olika experter på rehabilitering och behandling av olika typer av svåra funktionshinder. Alla bekräftar den uppfatt-

ning jag tidigare haft, nämligen att tids- och åldersbetingade förändringar av olika former av funktionshinder – framför allt funktionshinder som orsakas av medicinska omständigheter – i allmänhet inte bara kan skiljas ut från vad som är normalt åldersbetingade förändringar utan också i mycket hög grad kan förutses. Påståendet i propositionen är alltså felaktigt.

De gränsdragningsproblem som majoriteten talar om finns redan i dag, men beror framför allt på det delade ansvaret mellan kommunerna och försäkringskassan. Det är därför vi moderater har föreslagit att hela betalningsansvaret för assistansersättningen ska återgå till staten.

Fru talman! Jag yrkar därför bifall till reservationen. Vi anser att assistansen, så länge man tillhör personkretsen för personlig assistans, fullt ut ska ges inom ramen för LSS både före och efter 65 års ålder.

Anf. 81 ESTER LINDSTEDT-STAAF (kd):

Fru talman! Kristdemokraterna tillhör de partier som i flera år har motionerat om att 65-årsgränsen för LSS skulle avskaffas. Därför hälsar vi också med glädje att regeringen har kommit med förslag om att 65-årsgränsen ska upphöra när det gäller den insatsen.

Jag vill på en gång yrka bifall till reservationen.

Vi har också åsikten att reglerna ska gälla fullt ut om man tillhör personkretsen för LSS, oavsett åldersgränsen.

Man kan också diskutera om 65-årsgränsen egentligen är riktig. Vi försöker ju förskjuta pensionsåldern till 67 år. Så frisk är man att man kan jobba till dess. Många säger t.o.m. lite elakt att pensionssystemet förutsätter att man jobbar till dess att man är 90 år. Ska man kunna jobba till dess att man är 90 ska man kanske kunna anses vara rätt frisk. Åldersgränsen blir ganska flytande.

Vi är glada för att förslaget har kommit om att 65-årsgränsen slopas, men vi anser alltså att reglerna ska gälla fullt ut både före och efter om man är berättigad till assistans.

Anf. 82 KENNETH JOHANSSON (c):

Fru talman! Reformen om personlig assistans är en reform som infördes med Centerpartiet i regeringsställning. Reformen har blivit en mycket uppskattad insats, som inneburit en ökad frihet och en större möjlighet till ett självständigt och tryggare liv för funktionshindrade. Livskvaliteten har på ett mycket påtagligt sätt förbättrats. Assistansreformen har även inneburit ökad trygghet och avlastning för de anhöriga. Stödet är ju utformat så, att det har kunnat anpassas mycket väl till den enskildes behov.

Beslutet i dag om att funktionshindrade som innan de fyllt 65 år haft assistans ska få behålla assistans och ersättning även efter 65-årsdagen är efterlängtat. "Äntligen!", är det många som säger, och så även jag. När jag har mött funktionshindrade och anhöriga har det varit ett mycket berättigat krav, och det tillgodoses nu äntligen.

Centerpartiet motionerade i samband med nationella handlingsplanen för äldrepolitiken riksdagsåret 1997/98 om den ändring som vi i dag är på väg att fatta beslut kring. Även om jag tycker att regeringen har skjutit denna fråga framför sig alldeles för lång tid är ändå ordspråket "bättre sent än aldrig" befogat.

Jag vill å Centerpartiets vägnar yrka bifall till hemställan i socialutskottets betänkande med undantag beträffande rätten till utökat antal assistanstimmar efter det att man har fyllt 65 år. Där yrkar även jag bifall till fyrpartireservationen, där Centerpartiet ingår som en reservant. I övrigt yrkar jag alltså bifall till hemställan i utskottets betänkande.

Prot. 2000/01:23
8 november

*Personlig assistans till
personer över 65 år*

Anf. 83 KERSTIN HEINEMANN (fp):

Fru talman! Detta är en efterlängtd proposition för alla som har eller har haft rätten till personlig assistent. Det är också för Folkpartiets del en efterlängtd proposition. Vi har länge krävt att man ska få behålla den personliga assistenten även efter 65 års ålder.

Tyvärr har propositionen en stor skönhetsfläck. Antalet assistanstimmar får inte utökas dagen efter det att man har fyllt 65 år. Anledningen till detta är att det är svårt att avgöra vad som hör ihop med funktionshindret och vad som kan betecknas som följder av åldrandet, anges det i propositionen.

Detta är djupt olyckligt. När man som svårt funktionshindrad äntligen kan känna sig trygg och säker på att man får ha kvar den hjälp man kanske har haft i flera år ska en eventuell försämring av hälsotillståndet ändå betyda ett ingrepp i det privata livet. Ytterligare personer ska komma in och bistå. Detta bäddar för problem inte bara för den som är funktionshindrad utan naturligtvis också för den personal som ska bistå. Vad är min uppgift? Vad är någon annans uppgift? Fler personer ska komma och gå i den funktionshindreder hem. Ytterligare tvister kan komma att uppstå mellan försäkringskassan och kommunen.

För den enskildes skull vore det allra bästa om timmarna för den personliga assistansen kunde utökas. Och som en följd av detta borde det, enligt Folkpartiets uppfattning, vara naturligt att försäkringskassan tar över ansvaret. Det har vi länge krävt, inte bara för dem som är över 65 år utan för alla. Det är alltså ett återställande av den ursprungliga handikappreformen.

Det var ett misstag av regeringen att ge kommunerna ansvaret för de första 20 timmarna. Detta har enbart lett till problem. De två huvudmännen har försökt att bolla över ansvaret till varandra. Det missgynnar de svårt funktionshindreder i allra högsta grad. I en vardag som kan vara besvärlig ändå tvingas de i många fall att strida med två parter. Det är åtminstone en för mycket. Det här handlar inte om pengar, eftersom kostnadsökningen för staten torde vara marginell. Det handlar om trygghet för människor som utan egen förskyllan har hamnat i en besvärlig och arbetsam situation.

Fru talman! Folkpartiet, Moderaterna, Kristdemokraterna och Centerpartiet har i det här betänkandet en reservation gentemot majoritetens bifall till propositionen, som handlar just om att man också ska kunna få utökad tid efter 65 års ålder. Jag yrkar härmed bifall till den reservationen.

Anf. 84 CATHERINE PERSSON (s):

Fru talman! Det handlar om personlig assistans till personer över 65 år. Som tidigare har nämnts här är det ett efterlängtat tillägg. Det är också betydelsefullt i den lagstiftning som nu gäller angående personlig assistans. Det är ett tillägg som äntligen kommer.

Betänkandet SoU3 behandlar just propositionen *Personlig assistans till personer över 65 år* samt fem motionsyrkanden.

Enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade, LSS, ges personer som tillhör lagens personkrets rätt till personlig assistans om behov av stöd finns. Rätt till assistansersättning, enligt lagen om assistansersättning, har den enskilde när de grundläggande behoven överstiger 20 timmar i veckan. Och syftet är just att ge den enskilde ett självständigt och oberoende liv.

Rätten till personlig assistans har nu funnits i drygt sex år. Under den här tiden har assistansreformen inneburit många positiva inslag i vardagen för dem med omfattande funktionshinder. Den har inneburit ökad valfrihet, större inflytande och bättre livskvalitet, helt enkelt bättre förutsättningar för ett värdigt vardagsliv.

I dag är det ca 8 000 personer som har personlig assistans. Hittills har dock rätten till personlig assistans och assistansersättning gällt personer som inte har fyllt 65 år. Jag är därför glad, i likhet med tidigare talare, över att regeringen nu föreslår att insatser enligt 9 § 2 mom. LSS och assistansersättningen bibehålls av en person som har beviljats respektive uppbär en sådan förmån innan han eller hon fyller 65 år eller inkommer med en ansökan senast dagen före 65-årsdagen och därefter beviljas sådan insats eller ersättning.

Propositionen innebär också att personer som före den 1 januari 2001 har beviljats nämnda insatser eller assistansersättning som sedan har upphört på grund av att han eller hon har fyllt 65 år har rätt att efter ny ansökan återfå insatsen eller ersättningen tidigast fr.o.m. den 1 januari 2001. Omfattningen av insatserna eller ersättningen ska grundas på det beslut som gällde närmast före 65-årsdagen, och ansökan ska ha inkommit senast den 31 december 2002.

Regeringen föreslår också att antalet assistanstimmar inte får utökas efter det att den insats- eller assistansberättigade har fyllt 65 år. Och tvåårsomprövning av assistansersättning ska heller inte göras för personer som är äldre än 65 år.

Fru talman! I några motioner tas frågan om tak för insatsens omfattning upp. Bedömningen av den enskildes behov av insatser ska alltid göras med utgångspunkt i vad som anses vara normalt för personer i samma ålder. Enligt nuvarande regler ska insatser enligt LSS endast ges till personer med ett funktionshinder som uppenbart inte beror på normalt åldrande.

I takt med stigande ålder ökar behovet av hjälp med t.ex. städning, inköp och personlig hygien. Det kan då uppstå gränsdragningsproblem med att avgöra huruvida ett ökat stödbehov har uppstått på grund av normalt åldrande eller på grund av att den sjukdom som har föranlett funktionshindret har förvärrats. Mot den bakgrunden ställer sig utskottet bakom regeringens förslag och avstyrker motionerna.

Slutligen föreslås det i propositionen att provisoriska beslut om ersättning enligt LASS som är gynnande efter delegation får fattas av tjänstemän vid försäkringskassan. Samtliga lagändringar och förändringar föreslås träda i kraft den 1 januari 2001.

I en motion tar man upp det angelägna i personlig underrättelse om lagändringen till dem som tidigare har mist rätten till personlig assistans och assistansersättning på grund av att de har fyllt 65 år. Normalt sett

förväntas människor själva hålla sig à jour med gällande lagstiftning och ta del av allmän information. Utskottet delar dock motionärens uppfattning att det i nu förevarande sammanhang är motiverat med en riktad informationsinsats. Utskottet har också erfarit att samtliga ca 600 personer som berörs av de aktuella övergångsreglerna skriftligen kommer att informeras om dessa regler av Riksförsäkringsverket. Motionen får härmed anses vara tillgodosedd.

Fru talman! Sammanfattningsvis ställer sig socialutskottet bakom regeringens förslag. Jag yrkar härmed bifall till utskottets hemställan och avslag på samtliga reservationer och motioner.

Anf. 85 LENA OLSSON (v):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till hemställan i det här betänkandet. Det är, precis som alla andra har tagit upp, med stor glädje som vi yrkar bifall till just det här som handlar om att personer med personlig assistans i fortsättningen även får behålla den efter sin 65-årsdag.

Betänkandet grundar sig på en samarbetsproposition mellan Vänsterpartiet, Socialdemokraterna och Miljöpartiet.

Det här är en fråga som Vänsterpartiet har drivit väldigt länge. Motivet har ju varit, som också har framgått av andra talare här, att det inte är rättvist att ta bort den personliga assistansen bara för att man fyller 65 år. Det har ju inneburit en trygghet för de funktionshindrade att ha samma personer hos sig, personer som känner de funktionshindrade och har varit hos dem under en lång tid. Det är därför väldigt positivt att vi kan lägga fram det här betänkandet.

Jag tänker också på reservationen. Där finns många angelägna bitar om utökning. Vi tycker att vi nu ska följa den här utvecklingen inom området. Vi ställer oss inte främmande för att utveckla reformen i framtiden, men i dagsläget tar vi dessa steg. Tack!

Anf. 86 LARS ELINDERSON (m) replik:

Fru talman! Jag vill bara ställa en kort fråga till Lena Olsson. Hon inledde sitt anförande med att tala om att Vänstern liksom övriga partier har drivit den här frågan väldigt länge. Hur kommer det sig då att vi inte fick stöd för vårt yrkande om ett tillkännagivande i den här riktningen redan förra året?

Anf. 87 LENA OLSSON (v) replik:

Fru talman! När man har ett samarbete med samarbetspartierna får man gehör för vissa krav. När det gäller andra krav tar det lite längre tid. Men jag säger precis som Kenneth Johansson: bättre sent än aldrig.

Anf. 88 LARS ELINDERSON (m) replik:

Fru talman! Jag vill instämma i lyckönskningarna till att Vänsterpartiet nu lyckades få Socialdemokraterna att acceptera att den här förändringen är nödvändig.

Anf. 89 THOMAS JULIN (mp):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till hemställan i betänkandet.

Prot. 2000/01:23
8 november

*Personlig assistans till
personer över 65 år*

Även jag är glad att vi äntligen har fått den här förändringen till stånd. Det är ett förslag som Miljöpartiet har motionerat om i flera år, ett förslag som medför att funktionshindrade med personlig assistans får behålla sin assistans även efter fyllda 65 år.

Under åren har det varit många som oroat sig inför 65-årsdagen. De har varit oroadade över att förlora sin assistans och få ett försämrat liv. Det är ju inte så många år sedan de fick den här möjligheten, och den förbättrade deras liv väsentligt.

Jag tycker att det är synd att förslaget inte också innehåller en möjlighet att få utökad assistans efter 65 år. Samma regel borde gälla för alla som har ett behov av personlig assistans, oavsett ålder.

Vissa grupper inom handikapprörelsen har begripligt nog jublat över det här förslaget och uttalat att de ser det som ett första steg i en viktig riktning. Efter vad jag har hört har de inte vågat bråka för mycket om möjligheten att utöka timmarna även efter 65-årsgränsen. De har sagt sig vara rädda att den här reformen då kanske skulle fördröjas. Därför har de även sagt till mig: Bråka inte så mycket om den biten, utan återkom med den längre fram!

Vissa andra grupper inom handikapprörelsen har däremot varit väldigt besvikna över att denna möjlighet till utökad tid inte finns med och också kritiskt uttalat det. Jag förstår dem. Jag skulle själv gärna ha ställt mig bakom den reservation som finns, men eftersom det här är en ekonomisk fråga och det i budgetöverenskommelsen inte finns utrymme för den ökade kostnad detta skulle medföra har jag själv inte haft möjlighet att lägga fram ett liknande förslag. Jag anser dock att det finns möjlighet att återkomma till den frågan i kommande budgetsammanhang.

Lars Elindersson tog upp att han anser att betalningsansvaret för personlig assistans borde återgå till staten. Jag tycker faktiskt att det är en fråga man kan diskutera. Det finns nu en stor orättvisa mellan olika kommuner. Många små kommuner har väldiga besvär ekonomiskt med detta. Jag tycker alltså att det är värt att diskutera den frågan.

Kerstin Heinemann tog upp problemet med två huvudmän. Det ingår också i den här frågan. Det är alltid besvärligt med två huvudmän som försöker knuffa kostnaderna till varandra.

Jag yrkar som sagt bifall till hemställan i betänkandet.

Anf. 90 KERSTIN HEINEMANN (fp):

Fru talman! Om nu inte handikapporganisationerna vågade bråka mer tycker jag kanske att Miljöpartiet hade behövt bråka lite mer så att vi hade sluppit den här orättvisan med att man inte kan få utökade timmar. Det innebär kanske en extra kostnad för kommunerna, när de nu ska ta över vissa bitar av det här, men jag tror nog att kostnaden i och för sig inte borde vara ett hinder.

Sedan kan jag konstatera att Miljöpartiet antyder att man också tycker att ansvaret för assistanstimmarna borde återgå till staten. Jag ser därför fram emot att vi och Moderaterna, som också yrkade på detta, får stöd av Miljöpartiet när frågan kommer upp nästa gång.

Anf. 91 THOMAS JULIN (mp) replik:

Fru talman! Nu vet ju inte Kerstin Heinemann hur pass mycket vi diskuterade den här frågan. Den var uppe till en allvarlig och rätt långva-

rig diskussion; det kan jag säga. Vissa av handikappgrupperna var då i kontakt med mig och sade: Bråka inte så mycket i den frågan! De var nämligen rädda att detta skulle skjutas upp, och för dem var det viktigaste av allt att detta kom från årsskiftet.

Anf. 92 KERSTIN HEINEMANN (fp) replik:

Fru talman! Jag tycker att det är ganska allvarligt när man är rädd att framföra berättigade krav därför att man tror att regeringen i så fall ska straffa en genom att dra tillbaka förslaget. Då finns det egentligen ännu större anledning för samarbetspartierna att bråka på regeringen för att få igenom de här sakerna, som är väldigt angelägna – både för funktionshindrade och, som jag förstår, även för Miljöpartiet.

Anf. 93 THOMAS JULIN (mp) replik:

Fru talman! Jag delar uppfattningen att det här är en viktig fråga. Det finns möjlighet att återkomma till den.

Anf. 94 LARS ELINDERSON (m):

Fru talman! Thomas är ju en vänlig person, så jag förstår att han inte vill vara en bråkstake. Men jag kan inte förstå varför man nödvändigtvis ska behöva uppfattas som en bråkstake för att man stöder ett reservationsyrkande. Ni hade fortfarande kunnat stödja vårt yrkande. Men jag får väl liksom Kerstin Heinemann nöja mig med att se fram emot den fortsatta hanteringen av den här frågan. Vi kommer att återkomma med detta och andra yrkanden om förbättringar av assistansreformen.

Anf. 95 THOMAS JULIN (mp):

Fru talman! Men som jag sade, Lars Elinderson, är det ju så att vi har en ekonomisk överenskommelse. Stöd för reservationen kan faktiskt medföra extra kostnader. Därför finns inte den möjligheten.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 11 §.)

10 § Avtal om visst kostnadsansvar för insatser enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade

Föredrogs

socialutskottets betänkande 2000/01:SoU4

Avtal om visst kostnadsansvar för insatser enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade (prop. 2000/01:6).

Anf. 96 LARS ELINDERSON (m):

Fru talman! Det här betänkandet gäller i grunden rätten för funktionshindrade att välja bostadsort och därmed också mellan olika former av vård och behandlingsalternativ. Vi delar utskottsmajoritetens och regeringens uppfattning att hemkommunen ska ha ansvaret för att tillgodose funktionshindrades behov av särskilt boende och särskilda insatser enligt LSS. Men vi tycker inte att det är rimligt att rätten att välja olika former

Prot. 2000/01:23
8 november

*Personlig assistans till
personer över 65 år*

*Avtal om visst
kostnadsansvar för
insatser enligt lagen
om stöd och service till
vissa funktions-
hindrade*

av boende och insatser ska begränsas av vilken kommun man är mantals-skriven i.

Vi anser att som det är nu, och även med det här förslaget, kommer den enskildes frihet att välja att bosätta sig i en annan kommun att begränsas av den tidigare hemkommunens vilja att teckna avtal med den nya hemkommunen eller med ett annat, enskilt alternativ för vård och boende. Vi yrkar därför att regeringen ska återkomma till riksdagen med ett förslag som säkrar att de som får stöd enligt LSS också garanteras reella möjligheter att söka boende- och vårdformer i andra kommuner. Vi tycker att en rimlig princip är att betalningsansvaret kvarstår under en begränsad tid för den tidigare hemkommunen för att därefter övergå till den nya hemkommunen.

Jag yrkar alltså bifall till reservation nr 2.

Anf. 97 KERSTIN HEINEMANN (fp):

Fru talman! Folkpartiet liberalerna yrkar avslag på denna proposition. I och för sig är det bra att regeringen lägger fram ett förslag som ska reglera kostnadsansvaret för personer med insatser i särskilt boende enligt LSS när personen har sitt boende i annan kommun än hemkommunen. Det har varit problem med kostnadsansvaret, och det är naturligtvis viktigt att detta regleras. Det handlar om personer som har ovanliga diagnoser och är i behov av särskilda insatser som det kan vara mycket svårt för mindre kommuner att tillgodose. Att ekonomiska hinder eller bristande kompetens i en kommun ska hindra den enskilde från att få den hjälp och det stöd man har rätt till kan vi inte acceptera.

Även om utskottet i princip tillstyrker propositionen lägger man till att man inte är helt säker på att de avtal som nu föreslås kunna tecknas kommer att fungera utan noterar att regeringen noggrant måste följa utvecklingen av tecknade avtal och vilka effekter dessa får för den enskilde. Socialstyrelsen och länsstyrelserna ska också under åren 2001 och 2002 göra en utvärdering av effekterna.

Fru talman! Inte minst på grund av dessa av regeringen och utskottet uttalade farhågor anser Folkpartiet att det är befogat att avslå propositionen. Vi förordar i stället ett system med handikappeng. Det är en fortsättning på den frihetsreform som rätten till personlig assistans innebar.

En reform med handikappeng är ytterligare ett stort steg framåt för att säkra att även de personer som har en ovanlig diagnos eller komplicerade funktionshinder får tillgång till de lösningar som finns vad gäller boende och annan kompetens oavsett vilken kommun de bor i. Att kunna flytta är naturligtvis också fråga om en valfrihet för den enskilde.

Vi är självfallet medvetna om att en övergång till en handikappeng inte kan genomföras på några månader, utan vi har i vår motion begärt att regeringen skyndsamt utformar övergångsregler under den tid det tar innan en handikappeng kan införas.

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservation nr 1, som innebär avslag på propositionen, och förordar i stället ett system med handikappeng.

Anf. 98 CATHERINE PERSSON (s):

Fru talman! I betänkandet behandlas regeringens proposition *Avtal om visst kostnadsansvar för insatser enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade*.

Bakgrunden är att regeringen i propositionen *Vissa kommunalekonomiska frågor* föreslår att statsbidrag bör införas för kommuner med höga kostnader för verksamhet enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade, LSS. För särskilt dyra insatser föreslås att ett extra statsbidrag införs. I den propositionen behandlas även frågan om en utvidgad rätt för kommunerna att träffa avtal om kostnadsansvar för personer som är eller kommer att bli folkbokförda i annan kommun. Då regeringen funnit att denna fråga inte blivit tillräckligt belyst i nämnd proposition återkom regeringen med den proposition som vi nu behandlat i det här betänkandet.

I budgetpropositionen föreslås, som en övergångslösning 2001 och 2002 i avvaktan på en långsiktigt hållbar lösning, statsbidrag till kommuner för att kompensera för höga kostnader för LSS. Det föreslås också möjlighet för kommuner att söka extra statsbidrag för särskilt kostnadskrävande insatser enligt LSS.

I proposition om avtal om visst kostnadsansvar för insatser enligt LSS föreslås att kommunerna ges möjlighet att om synnerliga skäl föreligger träffa avtal om nytt eller i vissa fall bibehållit kostnadsansvar för insatser enligt 9 § LSS i en annan kommun än hemkommunen för en enskild person som genom insatser enligt 9 § 8 eller 9 mom. blivit folkbokförd i den andra kommunen. Då ska jag säga att 9 § 8 och 9 mom. avser boende i familjehem eller bostad med särskild service för barn eller ungdomar som behöver bo utanför föräldrahemmet och bostad med särskild service för vuxna eller annan särskilt anpassad bostad för vuxna.

Sådana avtal får träffas med en annan kommun än hemkommunen eller en enskild vårdgivare i en annan kommun. Syftet är att underlätta för personer med t.ex. ovanlig diagnos eller komplicerade funktionshinder att få tillgång till anpassade boendelösningar och särskild kompetens som det ibland kan vara svårt att tillhandahålla i t.ex. små kommuner.

Lagförslaget föreslås träda i kraft den 1 januari 2001.

Fru talman! Socialutskottet anser i likhet med regeringen att boendsituationen i första hand ska lösas i den kommun där den enskilde är bosatt. I de fall den enskilde själv väljer att flytta till en annan kommun ska ansvaret övergå till den nya kommunen.

Konstateras kan dock att det i dag finns drygt 1 000 personer för vilka beslut om insatsen Särskilt boende enligt LSS fattas av en annan kommun än där det särskilda boendet är beläget och där den kommun personen flyttat från svarar för kostnaden. Utskottet utgår från att flertalet av dessa personer får insatsen Särskilt boende i en annan kommun på grund av svårigheter av olika skäl att bygga upp verksamheter på hemorten. Avtal om kostnadsansvar kan således vara motiverat av särskilda skäl för att erbjuda den funktionshindrade adekvat boendeform.

Regeringen föreslår att det ska föreligga synnerliga skäl för att avtal om kostnadsansvar ska vara tillämpliga.

Fru talman! Socialutskottet anser dock att tillämpningsområdet för den föreslagna paragrafen kan komma att inskränkas på ett icke avsett sätt om det ställs krav på synnerliga skäl för paragrafens tillämpning. Utskottet anser därför att ett krav på särskilda skäl bättre motsvarar det avsedda tillämpningsområdet, vilket således föreslås bli lydelsen i LSS 17 a §.

Utskottet anser också att det finns skäl att utgå från att de avtal som löper i dag inom det aktuella området fortsättningsvis kommer att rymmas inom lagens tillämpningsområde.

Vidare noterar utskottet att regeringen noggrant kommer att följa utvecklingen av tecknade avtal och vilka effekter dessa får för den enskilde.

När det gäller moderaternas reservation om bibehållet kostnadsansvar för hemkommunen kan det konstateras att det pågår ett arbete i en utredning med uppgift att överväga olika långsiktiga lösningar för utjämning av LSS-kostnader.

Till sist vill jag med anledning av det tidigare talare sagt betona att individen har möjlighet att flytta oberoende av avtal. Men det här möjliggör ersättning för kommunerna sinsemellan.

Jag måste också säga att jag inte blev helt på det klara med vad moderaterna avser i sitt inlägg, där man säger att kostnaderna för individen i fråga initialt ska ligga på hemkommunen. Sedan ska de överföras på den nya kommunen. Samtidigt föreslår ni ett statligt finansieringsansvar. Det hänger inte riktigt ihop.

Till sist, fru talman, yrkar jag mot bakgrund av det jag har sagt bifall till utskottets hemställan och således avslag på reservationerna.

Anf. 99 LARS ELINDERSON (m):

Fru talman! Apropå den senaste frågan är det ett riktigt konstaterande Catherine Persson gör. Vår uppfattning är att köra tillbaka ansvaret på staten. Om vi skulle få gehör för vårt yrkande behövs det ingen sådan här reglering. Men i nuläget, med det nuvarande kommunala kostnadsansvaret, anser vi att det är det enklaste sättet att reglera detta. Det är därför vi har lagt fram det här förslaget. Men det är riktigt att om vi får gehör för ett överförande av hela kostnadsansvaret till staten behöver man inte ha den här typen av reglering.

Anf. 100 CATHERINE PERSSON (s):

Fru talman! Jag måste säga att jag är något förvånad över er inställning. Jag har full respekt för att en del kommuner i dag har bekymmer med att finansiera en del av den här verksamheten. Samtidigt minns jag också tiden som kommunpolitiker med den tidigare ordningen, när det var ständiga gränsdragningsproblem mellan 19 och 21 timmar vid 20-timmarsgränsen.

Visst kan jag ha full respekt för att det här inte är enkelt och att det kan finnas skäl för att göra på olika sätt i framtiden för att hantera de här problemen på bästa vis. Men jag blev trots allt förvånad, för det är inte så otroligt länge sedan vi fattade beslut om en nationell handlingsplan för handikappolitiken som i huvudsak innebar att handikapperspektivet ska genomsyra alla samhällssektorer. Vi ska skapa ett tillgängligt samhälle och förbättra bemötandet.

För mig blir det oerhört märkligt om vi säger att de här människorna är för besvärliga, så dem får staten ta hand om. Utgångspunkten var att alla bor i en kommun, oberoende av om man har funktionshinder eller inte. Sedan måste vi se till att på bästa sätt lösa finansieringssituationen för alla människor i en kommun. Endast om vi på grund av höga kostna-

der fullständigt misslyckas med att hitta någon form av utjämningsssystem anser jag att vi ska skilja ut detta från basen, som då är kommunen.

Prot. 2000/01:23
8 november

Anf. 101 LARS ELINDERSON (m):

Fru talman! Jag har ingenting emot att föra en allmän debatt om LSS och LSS-reformen. Den har vi fört vid ett antal tillfällen de senaste åren. Men jag skulle föreslå att vi återkommer till den debatten när vi senare diskuterar budgeten.

I den här sakfrågan, om regleringen av kostnader mellan olika kommuner, har vi olika uppfattningar. Vi har också uppfattningar om kostnadsansvaret. Men den debatten kan vi spara tills huvudfrågan kommer upp.

Anf. 102 CATHERINE PERSSON (s):

Fru talman! Jag uppfattar det som att ni har olika uppfattning beroende på vilken debatt ni deltar i.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 11 §.)

*Avtal om visst
kostnadsansvar för
insatser enligt lagen
om stöd och service till
vissa funktions-
hindrade*

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 13.59 på förslag av tredje vice talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 17.00 då dagens votering skulle äga rum.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 17.00.

11 § Beslut om utskottsbetänkanden som slutdebatterats vid dagens sammanträde

NU4 Konkurrenspolitik för förnyelse och mångfald

Mom. 1 (konkurrenspolitikens inriktning)

1. utskottet

2. res. 1 (m, kd, c, fp)

Votering:

154 för utskottet

124 för res. 1

71 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 105 s, 1 m, 34 v, 14 mp

För res. 1: 61 m, 37 kd, 14 c, 12 fp

Frånvarande: 26 s, 20 m, 9 v, 5 kd, 4 c, 5 fp, 2 mp

Mom. 5 (gruppundantag för kedjor i detaljhandeln)

1. utskottet

2. res. 5 (m, kd, c, fp)

Votering:

154 för utskottet

124 för res. 5

1 avstod

70 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 106 s, 34 v, 14 mp

För res. 5: 61 m, 37 kd, 14 c, 12 fp

Avstod: 1 m

Frånvarande: 25 s, 20 m, 9 v, 5 kd, 4 c, 5 fp, 2 mp

Mom. 8 (EG:s konkurrensregler för små länder)

1. utskottet

2. res. 7 (m, kd, c, fp)

Votering:

154 för utskottet

125 för res. 7

70 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 106 s, 34 v, 14 mp

För res. 7: 62 m, 37 kd, 14 c, 12 fp

Frånvarande: 25 s, 20 m, 9 v, 5 kd, 4 c, 5 fp, 2 mp

Mom. 9 (konkurrensskadeavgift)

1. utskottet

2. res. 9 (fp)

Votering:

172 för utskottet

13 för res. 9

92 avstod

72 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 106 s, 4 m, 33 v, 14 c, 1 fp, 14 mp

För res. 9: 2 m, 11 fp

Avstod: 55 m, 37 kd

Frånvarande: 25 s, 21 m, 10 v, 5 kd, 4 c, 5 fp, 2 mp

Harald Nordlund (fp) anmälde att han avsett att rösta nej men markerats ha röstat ja.

Mom. 10 (taxisamverkan)

1. utskottet

2. res. 10 (m, kd, c)

3. res. 11 (fp)

Förberedande votering:

121 för res. 10

13 för res. 11

145 avstod

70 frånvarande

Kammaren biträdde res. 10.

Kenth Högström (s) anmälde att han avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Huvudvotering:

153 för utskottet

114 för res. 10

12 avstod

70 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 106 s, 34 v, 13 mp

För res. 10: 62 m, 37 kd, 14 c, 1 mp

Avstod: 12 fp

Frånvarande: 25 s, 20 m, 9 v, 5 kd, 4 c, 5 fp, 2 mp

Övriga moment

Kammaren biföll utskottets hemställan.

KU4 Riksdagens arbetsformer

Mom. 3 (ledamöternas placering i plenisalen)

1. utskottet

2. res. 1 (m, kd)

Votering:

181 för utskottet

97 för res. 1

1 avstod

70 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 106 s, 1 m, 34 v, 1 kd, 14 c, 12 fp, 13 mp

För res. 1: 60 m, 36 kd, 1 mp

Avstod: 1 m

Frånvarande: 25 s, 20 m, 9 v, 5 kd, 4 c, 5 fp, 2 mp

Mom. 9 (beredningen av vissa frågor i riksdagsorganisationen)

1. utskottet

2. res. 2 (v, fp, mp)

Votering:

217 för utskottet

58 för res. 2

1 avstod

73 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Prot. 2000/01:23

8 november

Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 105 s, 62 m, 35 kd, 14 c, 1 fp
För res. 2: 34 v, 10 fp, 14 mp
Avstod: 1 kd
Frånvarande: 26 s, 20 m, 9 v, 6 kd, 4 c, 6 fp, 2 mp

Mom. 10 (öppna utskottssammanträden)

1. utskottet
2. res. 3 (m, kd)
Votering:
201 för utskottet
73 för res. 3
1 avstod
74 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 104 s, 1 m, 34 v, 35 kd, 14 c, 1 fp, 12 mp
För res. 3: 61 m, 11 fp, 1 mp
Avstod: 1 kd
Frånvarande: 27 s, 20 m, 9 v, 6 kd, 4 c, 5 fp, 3 mp

Övriga moment

Kammaren biföll utskottets hemställan.

JuU3 Penningtvätt

Kammaren biföll utskottets hemställan.

SoU2 Redovisning av fördelningen av medel från Allmänna arvsfonden under budgetåret 1999 och Riksdagens revisorers förslag angående Allmänna arvsfonden

Kammaren biföll utskottets hemställan.

SoU3 Personlig assistans till personer över 65 år

Mom. 1 (insatsens omfattning m.m.)

1. utskottet
2. res. (kd, m, c, fp)
Votering:
155 för utskottet
124 för res.
70 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 106 s, 34 v, 1 kd, 14 mp
För res.: 62 m, 36 kd, 14 c, 12 fp
Frånvarande: 25 s, 20 m, 9 v, 5 kd, 4 c, 5 fp, 2 mp

Mom. 2 och 3

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Mom. 1 (avslag på propositionen)

1. utskottet

2. res. 1 (fp)

Votering:

264 för utskottet

14 för res. 1

71 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 105 s, 60 m, 34 v, 37 kd, 14 c, 14 mp

För res. 1: 2 m, 12 fp

Frånvarande: 26 s, 20 m, 9 v, 5 kd, 4 c, 5 fp, 2 mp

Catharina Hagen och Henrik Westman (båda m) anmälde att de avsett att rösta ja men markerats ha röstat nej.

Mom. 2 (bibehållet kostnadsansvar m.m.)

1. utskottet

2. res. 2 (m)

Votering:

211 för utskottet

62 för res. 2

5 avstod

71 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 106 s, 34 v, 36 kd, 14 c, 7 fp, 14 mp

För res. 2: 62 m

Avstod: 5 fp

Frånvarande: 25 s, 20 m, 9 v, 6 kd, 4 c, 5 fp, 2 mp

12 § Anmälan om interpellationer

Anmälades att följande interpellationer framställts

den 7 november

2000/01:91 av *Leif Carlson* (m) till socialminister Lars Engqvist

Stöd till barn och föräldrar

2000/01:92 av *Birgitta Sellén* (c) till justitieminister Thomas Bodström

Droganvändandet i Sverige

2000/01:93 av *Cecilia Magnusson* (m) till justitieminister Thomas Bodström

Polisen och brottsligheten mot barn

2000/01:94 av *Gunnel Wallin* (c) till justitieminister Thomas Bodström

Polisverksamheten

den 8 november

2000/01:95 av *Ulla-Britt Hagström* (kd) till näringsminister Björn Rosengren
IT och jämställdhet
2000/01:96 av *Sven-Erik Sjöstrand* (v) till statsrådet Maj-Inger Klingvall
EU:s immigrationsregler
2000/01:97 av *Ewa Thalén Finné* (m) till kulturminister Marita Ulvskog
Verksamheten vid Lunds universitets historiska museum

Interpellationerna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 14 november.

13 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Anmälades att följande frågor för skriftliga svar framställdes

den 7 november

2000/01:173 av *Ulla-Britt Hagström* (kd) till statsrådet Ingegerd Wärnersson
Hemkunskap och konsumentkunskap i grundskolan
2000/01:174 av *Sten Tolgfors* (m) till statsrådet Ingegerd Wärnersson
Friskolor
2000/01:175 av *Tasso Stafilidis* (v) till kulturminister Marita Ulvskog
Pris- och löneomräkning
2000/01:176 av *Jonas Ringqvist* (v) till finansminister Bosse Ringholm
Relevant miljöklassning av drivmedel
2000/01:177 av *Jonas Ringqvist* (v) till finansminister Bosse Ringholm
Gröna certifikat för introduktion av förnybara drivmedel
2000/01:178 av andre vice talman *Eva Zetterberg* (v) till statsrådet Maj-Inger Klingvall
Situationen i Bolivia
2000/01:179 av *Jan Erik Ågren* (kd) till miljöminister Kjell Larsson
Etanol

Frågorna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 14 november.

14 § Anmälan om skriftliga svar på frågor

Anmälades att skriftliga svar på följande frågor inkommit

den 8 november

2000/01:115 av *Birger Schlaug* (mp) till jordbruksminister Margareta Winberg
Trädgårdsnäringen

2000/01:146 av *Kent Härstedt* (s) till statsrådet Britta Lejon
E-demokrati

Prot. 2000/01:23
8 november

2000/01:147 av *Maria Larsson* (kd) till utbildningsminister Thomas
Östros

Gemensam annonsplats för kvalificerade yrkesutbildningar

2000/01:152 av *Ester Lindstedt-Staaf* (kd) till statsrådet Ingegerd Wär-
nersson

Stress i skolan

2000/01:153 av *Bengt-Ola Rytting* (s) till statsrådet Ingela Thalén

Premiepensionsfonders förvaltningskostnader

2000/01:156 av *Sven-Erik Sjöstrand* (v) till finansminister Bosse Ring-
holm

Optionsavtal

2000/01:161 av *Sten Tolgfors* (m) till finansminister Bosse Ringholm

Offentlig sektor och tillväxt

2000/01:166 av *Rolf Olsson* (v) till socialminister Lars Engqvist

Läkemedelsbiverkningar

2000/01:168 av *Lena Ek* (c) till statsrådet Ingela Thalén

Kvaliteten i informationen om premiepensionsfonder

2000/01:169 av tredje vice talman *Rose-Marie Frebran* (kd) till finans-
minister Bosse Ringholm

Fördröjt svar

Svaren redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll
tisdagen den 14 november.

15 § Kammaren åtskildes kl. 17.16.

Förhandlingarna leddes

av talmannen från sammanträdets början t.o.m. 5 § anf. 22 (delvis),

av förste vice talmannen därefter t.o.m. 6 § anf. 68 (delvis),

av tredje vice talmannen därefter till ajourneringen kl. 13.59 och

av talmannen därefter till sammanträdet slut.

Vid protokollet

ANNALENA HANELL CARPELAN

/Barbro Nordström

Innehållsförteckning

1 § Aktuell debatt: Östersjöns tillstånd och framtid	1
Anf. 1 GUDRUN LINDVALL (mp).....	1
Anf. 2 Miljöminister KJELL LARSSON (s).....	1
Anf. 3 GUDRUN LINDVALL (mp).....	4
Anf. 4 CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (m).....	6
Anf. 5 KJELL-ERIK KARLSSON (v).....	7
Anf. 6 CAROLINE HAGSTRÖM (kd)	9
Anf. 7 ESKIL ERLANDSSON (c).....	10
Anf. 8 HARALD NORDLUND (fp).....	11
Anf. 9 Miljöminister KJELL LARSSON (s).....	13
Anf. 10 GUDRUN LINDVALL (mp).....	14
Anf. 11 CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (m).....	15
Anf. 12 KJELL-ERIK KARLSSON (v).....	15
Anf. 13 CAROLINE HAGSTRÖM (kd).....	16
Anf. 14 ESKIL ERLANDSSON (c).....	16
Anf. 15 HARALD NORDLUND (fp).....	17
Anf. 16 Miljöminister KJELL LARSSON (s).....	17
Anf. 17 GUDRUN LINDVALL (mp).....	19
Anf. 18 Miljöminister KJELL LARSSON (s).....	19
2 § Anmälan om inkomna faktagpromemorior om förslag från Europeiska kommissionen	20
3 § Anmälan om inkomna uppteckningar från EU- nämndssammanträde	21
4 § Hänvisning av ärenden till utskott	21
5 § Konkurrenspolitik för förnyelse och mångfald.....	21
Näringsutskottets betänkande 2000/01:NU4	21
Anf. 19 PER WESTERBERG (m).....	21
Anf. 20 GÖRAN HÄGGLUND (kd)	24
Anf. 21 ÅKE SANDSTRÖM (c)	27
Anf. 22 EVA FLYBORG (fp).....	28
Anf. 23 MARIE GRANLUND (s)	30
Anf. 24 PER WESTERBERG (m) replik.....	34
Anf. 25 MARIE GRANLUND (s) replik.....	35
Anf. 26 PER WESTERBERG (m) replik.....	35
Anf. 27 MARIE GRANLUND (s) replik.....	36
Anf. 28 EVA FLYBORG (fp) replik.....	36
Anf. 29 MARIE GRANLUND (s) replik.....	36
Anf. 30 EVA FLYBORG (fp) replik.....	37
Anf. 31 MARIE GRANLUND (s) replik.....	37
Anf. 32 ÅKE SANDSTRÖM (c) replik	37
Anf. 33 MARIE GRANLUND (s) replik.....	38
Anf. 34 ÅKE SANDSTRÖM (c) replik	38
Anf. 35 MARIE GRANLUND (s) replik.....	38
Anf. 36 GÖRAN HÄGGLUND (kd) replik.....	38
Anf. 37 MARIE GRANLUND (s) replik.....	39

Anf. 38	GÖRAN HÄGGLUND (kd) replik	39
Anf. 39	MARIE GRANLUND (s) replik	40
Anf. 40	LENNART BEIJER (v).....	40
Anf. 41	PER WESTERBERG (m) replik	42
Anf. 42	LENNART BEIJER (v) replik	43
Anf. 43	PER WESTERBERG (m) replik	43
Anf. 44	LENNART BEIJER (v) replik	44
Anf. 45	GÖRAN HÄGGLUND (kd) replik	44
Anf. 46	LENNART BEIJER (v) replik	45
Anf. 47	GÖRAN HÄGGLUND (kd) replik	45
Anf. 48	LENNART BEIJER (v) replik	45
Anf. 49	EVA FLYBORG (fp) replik.....	46
Anf. 50	LENNART BEIJER (v) replik	46
Anf. 51	EVA FLYBORG (fp) replik.....	47
Anf. 52	LENNART BEIJER (v) replik	47
Anf. 53	MARIANNE SAMUELSSON (mp)	47
Anf. 54	PER WESTERBERG (m) replik	48
Anf. 55	MARIANNE SAMUELSSON (mp) replik	49
Anf. 56	PER WESTERBERG (m) replik	49
Anf. 57	MARIANNE SAMUELSSON (mp) replik	50
Anf. 58	GÖRAN HÄGGLUND (kd) replik	50
Anf. 59	MARIANNE SAMUELSSON (mp) replik	51
Anf. 60	GÖRAN HÄGGLUND (kd) replik	51
Anf. 61	MARIANNE SAMUELSSON (mp) replik	52
Anf. 62	ROY HANSSON (m).....	52
	(Beslut fattades under 11 §.).....	53
6 §	Riksdagens arbetsformer	54
	Konstitutionsutskottets betänkande 2000/01:KU4	54
Anf. 63	INGER RENÉ (m).....	54
Anf. 64	KENNETH KVIST (v).....	55
Anf. 65	PÄR AXEL SAHLBERG (s)	57
Anf. 66	INGER RENÉ (m) replik	59
Anf. 67	PÄR AXEL SAHLBERG (s) replik	59
Anf. 68	INGER RENÉ (s) replik.....	59
Anf. 69	PÄR AXEL SAHLBERG (s) replik	60
Anf. 70	KENNETH KVIST (v) replik	60
Anf. 71	PÄR AXEL SAHLBERG (s) replik	60
Anf. 72	KENNETH KVIST (v) replik	61
Anf. 73	PÄR AXEL SAHLBERG (s) replik	61
Anf. 74	HARALD NORDLUND (fp).....	61
Anf. 75	KENNETH KVIST (v).....	62
Anf. 76	HARALD NORDLUND (fp).....	63
Anf. 77	KENNETH KVIST (v).....	63
Anf. 78	HARALD NORDLUND (fp).....	63
	(Beslut fattades under 11 §.).....	64
7 §	Penningtvätt	64
	Justitieutskottets betänkande 2000/01:JuU3	64
	(Beslut fattades under 11 §.).....	64

8 § Redovisning av fördelningen av medel från Allmänna arvsfonden under budgetåret 1999 och Riksdagens revisorers förslag angående Allmänna arvsfonden.....	64
Socialutskottets betänkande 2000/01:SoU2	64
Anf. 79 INGRID BURMAN (v).....	64
(Beslut fattades under 11 §.)	64
9 § Personlig assistans till personer över 65 år	65
Socialutskottets betänkande 2000/01:SoU3	65
Anf. 80 LARS ELINDERSON (m).....	65
Anf. 81 ESTER LINDSTEDT-STAAF (kd).....	66
Anf. 82 KENNETH JOHANSSON (c)	66
Anf. 83 KERSTIN HEINEMANN (fp).....	67
Anf. 84 CATHERINE PERSSON (s)	67
Anf. 85 LENA OLSSON (v).....	69
Anf. 86 LARS ELINDERSON (m) replik	69
Anf. 87 LENA OLSSON (v) replik.....	69
Anf. 88 LARS ELINDERSON (m) replik	69
Anf. 89 THOMAS JULIN (mp).....	69
Anf. 90 KERSTIN HEINEMANN (fp).....	70
Anf. 91 THOMAS JULIN (mp) replik.....	70
Anf. 92 KERSTIN HEINEMANN (fp) replik	71
Anf. 93 THOMAS JULIN (mp) replik.....	71
Anf. 94 LARS ELINDERSON (m).....	71
Anf. 95 THOMAS JULIN (mp).....	71
(Beslut fattades under 11 §.)	71
10 § Avtal om visst kostnadsansvar för insatser enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade.....	71
Socialutskottets betänkande 2000/01:SoU4	71
Anf. 96 LARS ELINDERSON (m).....	71
Anf. 97 KERSTIN HEINEMANN (fp).....	72
Anf. 98 CATHERINE PERSSON (s)	72
Anf. 99 LARS ELINDERSON (m).....	74
Anf. 100 CATHERINE PERSSON (s)	74
Anf. 101 LARS ELINDERSON (m).....	75
Anf. 102 CATHERINE PERSSON (s)	75
(Beslut fattades under 11 §.)	75
Ajournering.....	75
Återupptagna förhandlingar	75
11 § Beslut om utskottsbetänkanden som slutdebatterats vid dagens sammanträde	75
NU4 Konkurrenspolitik för förnyelse och mångfald.....	75
KU4 Riksdagens arbetsformer	77
JuU3 Penningtvätt	78
SoU2 Redovisning av fördelningen av medel från Allmänna arvsfonden under budgetåret 1999 och Riksdagens revisorers förslag angående Allmänna arvsfonden	78
SoU3 Personlig assistans till personer över 65 år	78

SoU4 Avtal om visst kostnadsansvar för insatser enligt
lagen (1993:387) om stöd och service till vissa
funktionshindrade

79

Prot. 2000/01:23
8 november

12 § Anmälan om interpellationer.....	79
13 § Anmälan om frågor för skriftliga svar.....	80
14 § Anmälan om skriftliga svar på frågor.....	80
15 § Kammaren åtskildes kl. 17.16.....	81

Elanders Gotab, Stockholm 2000